

„Să nu ne mai facem inimă rea și spaimă gândindu-ne că lumea românească ar fi mai stricată decât altele.
Nu; neamul acesta nu e un neam stricat; e numai nefăcut încă, nu e până-acuma dospit cumsecade.”

I.L. Caragiale

Se distribuie GRATUIT

An IX Nr. 58 Octombrie 2018

CLIPA

Magazinul actualității culturale românești

Director fondator: DINU SĂRARU

Editor: Fundația Națională pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani” și Arhiepiscopia Râmnicului

II. MĂNĂȘTIREA COZIA, JUDEȚUL VÂLCEA.

Mănăstirea Cozia, fotografie de Alexandru Antoniu (1860-1925). Sursa: *Albumul General al României*, 1901

Acad. Ion Aurel Pop
Președintele Academiei Române

Dumitru Fărcaș – nemuritorul

Dumitru Fărcaș a murit și a trecut astfel în nemurire.

Maestrul avea vocația luminii sale interioare, pe care o răspândea în jurul său. Îmi amintesc o întâmplare veche, petrecută cu puțin înainte de 1989, la Casa de Cultură a Studenților din Cluj-Napoca. Era un decembrie rece și apăsător, cu „bordeie fără foc”, și nu era permis să se organizeze concerte de colinde, după datină. Cel puțin, asemenea concerte nu puteau fi dedicate pe față Crăciunului și nici nu se puteau cânta oficial colinde cu versuri religioase despre Nașterea Mântuitorului. Dar Dumitru Fărcaș a apărut pe scena Casei de Cultură și a început să dăruiască publicului adunat în frig colinde interpretate la faimosul său taragot. Parcă ne mai încălziserăm cu toții, iluminați de marea taină a Nașterii copilului Iisus, când, dintr-o dată, „s-a luat lumina”.

Continuarea pe pagina 4

Acad. Dan Berindei

Lecția Centenarului

De ceva vreme, apar în presa noastră evocări scrise de participanți ai momentului, dar cei puțini rămași în viață după atâtea vreme și care și-au păstrat luciditatea judecătii, dar și puterea amintirilor.

Printre rândurile lor putem vedea mult mai mult decât modestia care îi caracterizează, felul în care au luptat în lunga lor viață, dar mai ales atmosfera unei epoci de neuitat.

Ce ne învață ei? Multe, foarte multe. Sunt o oglindă vie a unei perioade de neuitat. Ei se exprimă diferit, înțeleg altfel lucrurile, judecă încă sub impactul acelor ani. Citind-le textele suntem sub lumina unui timp trecut, dar cu mare încărcătură de putere, care rezistă eroziunii anilor. Amintirile sunt dominate de motivația atitudinii din acea vreme a oamenilor, cu totul diferită față de ceea ce ființează astăzi.

Continuarea pe pagina 4

† Î.P.S. Dr. Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului

Mănăstirea Cozia – oglindă a Impărăției lui Dumnezeu și a culturii naționale

În activitatea de zidire a Cuvântului lui Dumnezeu în inimile credincioșilor, mănăstirile au avut și au o contribuție majoră. Mănăstirea nu a fost niciodată văzută în Ortodoxie ca un simplu monument artistic, ci ea este o adevărată scară către Dumnezeu, locaș de rugăciune continuă, unde creștinul întotdeauna și-a găsit mângâierea sufletului.

Spiritualitatea ortodoxă din ținuturile vâlcene a fost și rămâne sinteza spiritualității monahale isihaste din țara noastră, desăvârșită aici prin activitatea duhovnicească a Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica și a ucenicilor săi.

Continuarea pe pagina 8

Dinu Săraru

Despre prietenie

Spațiul relațiilor interumane din lumea scriitorilor și artiștilor a fost întotdeauna și rămâne dominat de amicitie, care este ca zăpada mieilor primăvara, se topește cât ai clipi din ochi.

Prietenia este cu totul altceva, un alt sentiment, și este mai rară, iar între scriitori, se știe, foarte rară. Orgoliul identităților: cu cât identitatea este mai mare, și singurătatea la care este sortită meseria de scriitor este, la rândul ei, mai mare. Între scriitori prietenia a fost atât de rară, încât a intrat în legendă. **Faulkner** spunea despre **Hemingway** că este **cel mai mare**, dar se pare că nu s-au întâlnit niciodată. **Tolstoi**, care era uriaș, s-a zbatut să se împrietenească neapărat cu **Turgheniev**, cu care era oarecum rudă, însă tentativa s-a sfârșit cu un eșec foarte aproape de un duel. **Hemingway** scria că: „Scriitorul adevărat este un om singur. Și, pe măsură ce crește în ochii celorlalți, se cufundă tot mai mult în singurătate. Iar dacă este suficient de bun, în fiecare zi e nevoit să se confrunte cu eternitatea sau cu absența ei. Pentru un scriitor adevărat, fiecare carte este un nou început, o nouă încercare de a atinge ceva care rămâne mereu de neatins. Mistunea lui este de a merge pe căi ce n-au mai fost umblate sau de a izbucni acolo unde alții au dat greș. Dar să scrii literatură nu înseamnă doar să spui cu alte cuvinte ceea ce deja s-a spus – tocmai pentru că au existat marii scriitori ai trecutului, noi cei de astăzi suntem nevoiți să mergem mai departe decât am fi crezut vreodată că putem ajunge, să ieșim în larg, până când rămânem cu totul singuri.”

În veacul XX, în lumea literelor din Franța a intrat în legendă prietenia dintre poetul **René Char** și cel mai tânăr laureat pentru literatură al Premiului Nobel, **Albert Camus**, dar ei reușeau foarte rar să se întâlnească, chiar și după ce pusese la cale proiectul unui album cu fotografii din **Provence** și chiar după ce **René Char** i-a găsit lui **Camus** o casă în care să se mute și să locuiască pentru scris și nu numai, în satul Lourmarin, unde și este îngropat.

Continuarea pe pagina 5

Mircea Radu Iacoban

La Kaufland, o matroană înveșmântată în nu știu câte fuste cu sclipici m-a rugat confidențial, arătându-mi în raftul cu copane congelate o pungă cu inscripția idioată „*pui fericiți*”: „domnu, cât costă, că nu știu citi”. Face un gest de parcă s-ar apăra de muște: nu prea aude ce-i spun din pricina muzicii prefirate din difuzoarele de ambient ale supermarketului – era Clayderman, *Sonata clarului de lună*. Va să zică, ajunsă la senectute, nici cifrele nu le cunoaște! Preferințe muzicale o fi având? Fără îndoială, are. Putem să-i pretindem altceva decât aderarea supusă la creațiile lui Guță & comp.? Nici vorbă: fiecăruia ce pricepe și ce-i place. Mi-am amintit scena când, după multe ceasuri de învârtit la volan, am poposit pentru o cafea la o locanță curățică, așezată chiar „la mijloc de codru des”. Singura masă liberă era în preajma unui burduhos difuzor din care se prăvălea potop de manele. Generos, dacă nu chiar entuziasmat primite de toți mesenii din jur, pare-se locuitori din satul vecin, unii întorși de la trudă prin străinătăți, că-n loc de bere se amuzau să ceară *cerveza* (nu insist, spre a nu stârni vigilența străjerilor discriminării). Așa avea și eu dreptul să n-auscult ce mă oripilează, dar cum n-am parte barem de protecția de care se bucură, în localuri, fumătorii/nefumătorii, de voie, de nevoie, m-am învrednicit de o strașnică baie de manele. Care mi-a prilejuit mai întâi niscaiva constatări tematice: aria s-a diversificat, a mai dispărut obsesia banii/dușmanii/golanii/țigani, și au apărut subiecte noi: omagierea femeii „izvor în toate”, ingratitudea copiilor, averea lui, ce cunoscut este el, ș.a.m.d. Belicos, Guță amenință: „*Care aveți copii, vă rog păziți-i / că am piatră la rinichi / Și le sparg toți dinții*”. Subiect omniprezent: paharul: „*Am băut întreaga viață / Și-acum văd lumea prin ceață*” (etc.). O revărsare de sinceritate frustă și naivă, de trăiri rămase la stratul inițial al percepției, cu filosofări pe măsură, ritmate anatolian și primite cu evidentă satisfacție de meseni. Cum n-am de gând să ascult sfatul lui Murphy („Dacă ești în rahat până la nas, închide gura”) chem ospătărița și-i cer imperios să schimbe DVD-ul. „Dar ei l-au adus... mă rog, dacă insistați...” Mă cercetează intrigată, cu oarecare milă („defazații ăștia cu părul alb!”): „bine, vă pun muzică ușoară, sper că domnii n-or să se supere”. În sfârșit, se curmă scaldă în manele, îmi pot sorbi liniștit cafeaua: ascult muzică ușoară românească. Și aud: „*A ieșit la interval / o fată cu chip șucar / are fițe și talent / și gesturi ca-n occident*.” Măi, să fie, din lac, în puț! Apoi: „*Hei, nu vrei să facem sex în trei? / Un bărbat cu două femei / Că invers ar fi mult prea gay / Alege tu pe cine vrei / Și soră ta ar fi OK-ei*” (trupa Andrei și Sergiu). După care, piese ceva mai cuminiți, care, de fapt, nu spun absolut nimic: confecții pe bandă rulantă, asezonate cu rimele de serviciu ultra-verificate: mare / soare / tare, iubesc / doresc / pășesc, mine / bine / tine,

dansez / visez / distrez, așteptat / plecat / lăsat, noapte / șoapte... Mai că-mi vine să cer din nou manele: barem sunt sincere în simplitatea lor necontrafăcută! Nici nu-i nevoie: un ins bine bronzat, ornat din belșug cu aurărie, de-ți vine să chemi echipa de descarcerare să-l scape de ghiuluri, l-a convins pe șeful locantei să re-pună DVD-ul. Care s-a conformat, dar ceea ce aud pare mai degrabă parodie: „*Ești frumoasă ca o stele / Tu mi-ai rupt inima-n doi / Toate sufletele mele / Bate pentru tu și noi*.” Se auto-parodiază maneliștii? Neașteptat: înseamnă că au umor; cum ar suna o astfel de tentativă în muzica noastră ușoară? Poate cam așa: „*Te-am vrăjit întreaga noapte / Dulce-nconjurați de șoapte / Te iubesc și te doresc / Nu vreau să se pășesc / Bate inima în mine / Cheamă sufletul din tine / Hai la mare, bai la soare / Uniți într-o-mbrățișare*”. (Avertizez compozitorii că-i creația mea proprie, drepturile de autor sunt protejate și interzic utilizarea inspiratului text în vreo nouă creație muzicală – altfel, menită unui evident succes.) Cireașa de pe tort: la Conservatorul din București, profesoara Speranța Rădulescu anunță deschiderea cursului de manele, cu durata de șase săptămâni. În Senatul universitar s-a susținut că fenomenul se dezbate pentru a fi... combătut. Aberațiile și făcăturile calpe din muzica ușoară nu le vede și nu le combate nimeni!

Ca și „*Untoldul*” clujean, Festivalul „*Afterhills – good vibrations*” este considerat o mare reușită – de astă dată ieșeană. Poate, chiar așa-i. Am fost pe-acolo din simplă curiozitate, dar când am văzut că-i obligatoriu să port o brățară de identificare precum cei arestați la domiciliu, mi-am zis că-i mai prudent să renunț. Am avut oricum acces gratuit la magnificele „*good vibrations*”, fiindcă bubuiala părții ritmice nu m-a lăsat să dorm trei nopți la rând (inclusiv aici și bombardamentul sonor de la probele amplificatoarelor). Sunt mai mult de zece kilometri de la mine până la toloaca pe care s-a instalat colonia extraterestră „*Afterhills*”, dar nimic n-a împiedicat decibelii supramodulați (doar răpăitul infundat al regimentelor de tobe) să defileze triumfători până-n Copou. Câtă vreme asta place (doar au fost mii de spectatori entuziaști, mulți veniți din țară, unii și din străinătate!) devine absurdă poziția cărcotașului, mai ales că se asociază imediat și acuzator cu invitația să te uiți în buletin. Bătrânii ăștia, locatari nesuferiți din loja păpușilor Muppets, nu înțeleg delicia muzicii veacului, nici legitimitatea strigătului de luptă al noii generații, „dați muzica mai tare!” Din păcate, chiar așa-i: nu pricep și pace de ce trebuie numaidecât să zuruie geamurile, chiar dacă o fi vorba despre „*good vibrations*”, și să-mi primejduiască timpenele tocmai balsamul muzicii! Și-i mai grav: veacul XXI a ajuns să considere în general liniștea drept moft și atât. Paul Virilio atrăgea atenția că „*în lumea*

noastră modernă, făcută din zgomot și viteză, liniștea devine o raritate și o dimensiune pe care riscăm s-o pierdem pentru totdeauna.” Nu-i vorba despre liniștea interioară, făcută de mult țăndări de mizeria politicelelor, ci, fizic, despre crisalida decibelilor în care veacul ne zidește mai abtîr decât Icarii de pe Argeș pe Ana lui Manole. Nu s-a învrednicit nimeni să includă în lista drepturilor omului și dreptul la liniște, deși-i o componentă esențială a existenței lui homo sapiens și un atribut cert al libertății persoanei. În clipa în care te agresează un zgomot parazit, ți se încalcă dreptul legitim la a fi tu însuși, cu trăirile, opțiunile și exclusivitățile tale. Un om ce s-a desăvârșit într-o elevată lume a sunetelor, Yehudi Menuhin, crede chiar că liniștea e-un factor formator, desprins din *Cartea facerii*: „*Liniștea naște ceea ce-i viu și durează. Este rădăcina existenței și echilibrul vieții*.” Numai că, evident, „*Liniștea a murit; zgomotul a preluat puterea peste tot; este singura calamitate ecologică în legătură cu care nimeni nu pare să se îngrijoreze*” (Alain Finkelkrant). Sigur că pacea patriarhală nu va mai reveni nicicând și devine aproape firesc să ascultăm foșnetul pădurii doar când tace fierăstrăul „*Drujba*”, iar propriile gânduri să ni le auzim abia când se sleiește petrecerea de la etajul II. Nelinștea tuturor se hrănește și se înfoaie din două surse. Prima e generată de avatarurile civilizației și trebuie s-o considerăm mai inevitabilă decât venirea toamnei și căderea frunzelor. Nimic de făcut: mașinile gălăgioase se înmulțesc continuu, mijloacele de comunicare sunt, și sonor, mereu mai performante, locuința ne-a devenit o mini-uzină, cu zgomotele ei inerente, orașul e-un creuzet în care murmurul se preschimbă-n țipăt... nu-i decât o soluție: să acceptăm fatalist că „asta e”, să ne pitim după paravanul termopanelor, să folosim căști insonorizante, să apelăm la tranchilizante... fiindcă mai nicăieri, în spațiul mioritic, nu mai află locuri în care nu se întâmplă (sonor) nimic. A doua sursă se nutrește din mârșă și incultura semenilor noștri. Este supraîncărcătura parazită de hărmălaie, teoretic, evitabilă (dac-ar funcționa bunul-simț). Practic, agresează mai mult și mai vezicant decât acutele fondului sonor legitimat prin utilitate și necesitate. Nesimțitul care tropăie și chiuie în miez de noapte, ținând treaz întreg blocul, idiotul care vine la pescuit și, înainte de a arunca undița, dă la maxim casetofonul mașinii, complexatul imberb care se străduie să vestească lumii că există și digeră colindând străzile cu boxele jeep-ului tunând mai ceva decât pe stadion... ăștia-s! E dreptul lor să ragă. Urlați, flăcăi! Nu-i destulă neurastenie în jur, nu-s destule amărăciunile și grijile ce fac să se așeze atât de greu geană peste geană! Clădiți-vă bucuriile pe exasperarea celor din jur! „*Unde grăiesc broaștele, tăcerea e-o podoaabă*”, spunea Verarucci. *Good vibrations!*

Poezii

Ana-Maria Păunescu

Aproape toamnă

Aproape toamnă, spune calendarul,
Tocmind coșarii să mai facă loc
Vreunui almanah de frunze moarte
Ce în tulpini miros a flori de soc.

Aproape toamnă, spun încet copiii,
Alcătuind gramatici pe de rost,
Sculptând în struguri zaț de iasomie,
În plin concert de zvon născut anost.

Aproape toamnă, tace tot pământul,
În lacrima în care ne-am închis,
Întâmplător, ca-n marea tragedie,
Perfect normal, ca-n micul nostru vis.

Aproape toamnă, zumzăie contrastul,
Mintindu-ne că mâine suntem vii
Și că-n tulpina seacă din pădure
Se-ascund, de fapt, voci tandre de copii.

Aproape toamnă, spune poezia,
Iar noi o ascultăm, umili, plângând,
În timp ce anotimpurile-haos
La colț de cearcăn nemurire vând.

Șah

Am dat din casă doar ghinion și haine,
Ca la-ngroparea șahului în lemn
Și am găsit la ușă, dimineața,
Un viscol să îmi spună ce însemn.

Apoi am rătăcit, orbind cu ora,
Prin casa-ntunecată, copăcel,
Dar m-am trezit din vis când cerul tandru
Uitase să mă sechestreze-n el.

O moarte, altă moarte. Spun adesea,
Când casa mă privește norocos,
Când ochii mei adăpostesc pe fugă
Și dulcea dramă care-mi doarme-n os.

Și iar trăiesc secunda proaspăt ninsă
Și iar mă scrie versul complicat
Și iar devine imposibil totul
Și iar e vremea șahului. Șah mat.

*Mulțumim
Sponsorilor noștri:*

Dezvelirea bustului marelui sculptor Gheza Vida

Sursa foto: Buletindecarei.ro

La aniversarea a 105 ani de la nașterea marelui sculptor român Gheza Vida, a fost dezvelit bustul de bronz creat de sculptorul Ioan Marchiș în onoarea sa. Cereemonia dezvelirii sculpturii a avut loc în luna mai, în Parcul Central din Baia Mare.

Evenimentul organizat sub egida Academiei Române și prin implicarea familiei sculptorului Gheza Vida – Zoe Vida și acad. Marius Porumb – a reunit numeroase personalități din lumea culturală. Au onorat cu prezența acad. Emil Burzo, președintele Filialei Academiei Române din Cluj-Napoca, acad. Marius Porumb și Zoe Vida, Liviu Pop, membru corespondent al Academiei Române, I.P.S.S. Andrei, arhiepiscop și mitropolit al Clujului, Maramureșului și Sălajului, P.S.S. Justin, episcopul Maramureșului și Sătmăruului, artistul Ioan Marchiș și mulți alți invitați de seamă.

Clipa

Cronica civilizației

Luminile Centenarului

Luminile și umbrele Centenarului. Anul Centenarului, adică al comemorării eroilor neamului și al celebrării celor 100 de ani de la Întregirea României între frontierele sale etnice și istorice, adică ale autohtoniei poporului român, este anul chemării la dezbateră temelor cruciale ale statului român ca stat de cultură la Dunărea de jos, cum l-a definit Eminescu. Mai toate temele sunt înconjurate de polemici, unele limpezitoare, foarte multe mult prea cețoase. Am îndrăznit să reiau în format publicistic câteva dintre ideile directe ale României trianonice într-un interviu recent. Una dintre temele și ideile pivot ale lumii moderne se referă la relația dintre stat și biserică. Din păcate, chestiunea a fost discutată mai cu seamă pe versantul ei secularist. Ne propunem s-o scoatem de pe acest versant pornind de la o etichetă lansată de un remarcabil sociolog român într-o polemică, din păcate eșuată, adică neasumată.

O polemică eșuată. Crizele lumii postmoderne sunt o evidență. Cine s-ar mai îndoi de prezența lor în toată amănunțimea vieții noastre zilnice. Una dintre fațetele crizei este confuzia, vidul ideatic pe care zadarnic încearcă să-l compenseze puhoiul de etichete al publicisticii intelectuale din cumpăna zilelor noastre. Forța și agentul capabil să scoată publicistica unei epoci din ceața sufocantă a confuziei și anarhocratiei ar fi polemica de idei și polemistul onest. Din păcate, în publicistica actuală de la noi, lipsește și una și alta. Polemica de idei lipsește, fiind înlocuită de insalubritatea etichetărilor. Cât privește prezența polemistului, lucrurile sunt ceva mai nuanțate. Unul dintre puținii care au abilități și îndreptățire polemică dintre cei care au „atacat” linia mea de gândire (lucrurile mele, poziția mea etc.) este dl Vladimir Tismăneanu, și nu prin toate cele scrise în contra mea, ci prin sintagma pe care a lansat-o într-un articol referitor la relația mea cu Alexander Dughin, unde numește motivul alarmei sale: „dughinismul ortodoxist”. Formulând această sintagmă, dl Tismăneanu dovedește că are ceea ce se numește „intuiție teoretică” (spre deosebire de mulți trepăduși care nu înțeleg nimic). Dl Tismăneanu are intuiție, adică „imaginație sociologică” (mai larg chiar: teoretică), precum o denumește C.W. Mills, chiar dacă le folosește eronat. El intuiește ivirea unor fenomene, dar nu trece de examinarea lor spectrală, cedând și el ispitei etichetării în locul analizei oneste și deci folositoare. Care este fenomenul intuit de dl Tismăneanu prin sintagma „dughinism ortodoxist”? În termeni teologici, fenomenul se numește filelism și se referă la o formă de cult înrudită cu idolatria care subordonează religiozitatea unor scopuri lumești, adică împărăția din cer uneia de pe pământ. În acest caz, dl Tismăneanu se teme că eu aș fi fost luat de val și cuprins de beția filelistă aș fi comis un asemenea păcat foarte grav de subordonare a ortodoxiei unei ideologii-fenomen pe care dl Tismăneanu îl denumește prin sintagma sa: „dughinism ortodoxist” (nutrind suspiciunea că nici cartea geopoliticianului rus n-a citit-o, postfața mea la cartea acestuia sigur n-a citit-o, fiindcă acolo eu avertizez tocmai asupra unei asemenea primejdii). Dacă ar avea dreptate, lucrul ar fi foarte grav și eu aș fi descalificat. Dar dl Tismăneanu nu-și folosește onorabil inteligența, fiindcă nu arată nici în ce constă dughinismul și nu demonstrează nici că eu aș fi căzut în isпита subordinaționistă, de tip neoarian, a punerii ortodoxiei discursive în serviciul imperiului invocat de către dl Dughin. În realitate, în postfața la cartea dlui Dughin despre geopolitica Rusiei tocmai lucrul acesta l-am examinat și anume ispita de a căuta în epistolele pauline temeiuri teologice pentru legitimitatea imperiului de pe pământ. Într-un cuvânt, pe cât este de inteligent dl Tismăneanu, pe atât este de incorect, dovădind el însuși că nu voiește o confruntare de idei în publicistica actuală din România, ci, ca și ceilalți din roilul dsale, susține agitatoric puhoiul de etichetări. Regret că nu pot polemiza nici cu dl Tismăneanu, între cei puținii din domeniu care s-ar califica pentru o polemică de idei în cultura teoretică și deci în publicistica de idei din România zilelor noastre. De el singur depinde deznodământul onorabil, fiindcă toate cele eficiente, menite să scoată lucrurile din mlaștina imondiciilor unei gândiri

obnubilate de beția trufiei, sunt în posesia sa, și inteligența și cultura teoretică, adică cele care, intelectualmente, îl arată capabil să străbată pustia spre un altfel de țărâm decât cel de sub robia babeliană a unui alt faraon. Și pentru că ispita filelistă, care atribuie popoarelor și unor state misiune soteriologică paralelă și deci în afara bisericii, vine și din apusul nostru apropiat și de la răsărit, voi relua aici pentru cititorul frământat de chestiune analiza pe care am întreprins-o la cartea dlui Dughin în postfața ediției românești. Chestiunea este mai mult decât actuală în anul Centenarului, fiindcă Trianonul a însemnat tocmai respingerea de către Puterile Înțelegerii (Antanta) a oricărei formule de *sacrum imperium* asumat de unele state ale Europei Centrale împotriva sau alături de *sacra ecclesia*. Va trebui să prevenim orice tentativă malonestă ce răzbate în atitudinea unor intelectuali și chiar a unor lideri ai lumii noastre de a-și asuma funcții și misiuni, care sunt numai ale Bisericii, în nici un caz ale vreunui stat, oricât ar fi acela de puternic. Cum cei ce aruncă suspiciunea filelistă spre biserica ortodoxă s-au înmulțit, o intervenție lămuritoare este imperativă, cu toate că sunt conștient că alte minți pot duce discuția mai sus decât am reușit s-o susțin eu. Din capul locului, voi spune că dl Dughin nu trebuie întâmpinat cu atâta îngâmfare, fiindcă, oricum, analizele sale se disting tocmai prin curajul reluării discuțiilor la o chestiune aruncată în ceață de prea deșteptii secularismului postmodern. Deschidem aici, prin amabilitatea găzduirii revistei *CLIPA* (de sub îndrumarea uneia dintre mințile cele mai luminoase ale României spirituale, scriitorul de geniu și publicistul de excepție Dinu Săraur), discuția asupra acestei chestiuni, reluând ceea ce examinase în postfața la cartea geopoliticianului rus. Întregul studiu va avea profilul unui serial dedicat geopoliticii ortodoxiei. Voi prezenta fațeta răsăriteană a dezbaterii pornind tocmai de la cartea menționată, mai ales că pe acest versant analitic s-a stărnit și furtuna etichetărilor ca și cum cineva ar dori ca peste o problemă însemnată să se aștearnă ceața apăsătoare a unei viclene maledicții.

Analiza eurasitică și geopolitica ortodoxiei. Una dintre liniile de gândire ale cărții lui A. Dughin este cea dedicată tocmai geopoliticii ortodoxiei. Modul în care discută liniamentul care separă cele două biserici creștine universale, ortodoxia și catolicismul, explicitează din start asumția că geopolitica ar putea lămuri această chestiune întrucât în spatele ei descoperim, de fapt, sugerează profesoul rus, relația dintre biserică și imperiu, biserică și stat. „Lumea ortodoxă e înrudită spiritual cu Răsăritul, iar catolicismul e un fenomen pur occidental”, afirmă dl Dughin. Formulările teologice care stau la baza schismei din 1054 comportă, altfel spus, elemente cu caracter geopolitic. Roma, susține Dughin, „a respins învățătura Sfinților Părinți despre Imperiu, care nu este un *aparat laic administrativ* supus autorităților bisericești, cum voiau Papii, ci un *organism soteriologic* tainic, care participă activ la *drama eshatologică*” în calitate de „piedică în calea Antihristului” și ca organism al salvării universale, „catehon”, despre care se vorbește în a doua epistolă a Apostolului Pavel către Tesalonicieni. Această afirmație a dlui Dughin ne poartă spre un teren nesigur, al unei radicalizate ambivalențe, fiind totodată extrem de provocatoare pentru că redeschide o direcție abandonată în studiile de acest gen, teologia istoriei. Ne vom aminti în trecere că această direcție de studiere a imperiului, ca formațiune totodată istorică și transitorică, a fost inițiată în Europa de către Dimitrie Cantemir în studiul elaborat la cerea lui Petru cel Mare asupra imperiului. Lui Cantemir i s-ar putea asocia în aceeași linie de gândire Alexandru Sturdza cu cărțile sale dedicate Rusiei, Greciei și sistemului legilor societății, care-l atestă drept primul mare sociolog ortodox din lume, dacă nu cumva și inițiatorul unei noi paradigme de gândire asupra societății, aceea a unei sociologii prin ochii Scripturii. Încât, linia aceasta confirmată de studiile profesorului Dughin trebuie întâmpinată cu toată seriozitatea. Așa cum, altădată, Cantemir fondase studiul imperiului pe profețiile lui Daniel, A. Dughin invocă la startul studiului său dedicat misiunii universaliste a Rusiei textul apostolic, mai precis,

epistola a II-a către Tesalonicieni. Scrisoarea Sf. Apostol Pavel către tesalonicieni cuprinde, în cele trei capitole, următoarele: la capitolul 1, el laudă credința Tesalonicienilor, la cap. 2 precizează că Antihristul va veni înaintea venirii lui Hristos și la cap. 3 face „îndemn la rugăciune pentru răspândirea Evangheliei”. Ce susține Dughin despre ortodoxie și imperiu, în speță, despre relația dintre acestea?

Geopoliticianul rus consideră că *imperiul*, în particular cel rusesc, este un „organism soteriologic”, adică un *instrument al eliberării universale*. El împărtășește, iată, învățătura despre *rolul sacral al Imperiului și împăraților*, legându-l de o misiune eshatologică ce derivă din faptul că Antihristul va veni înaintea lui Hristos. Pe de altă parte, el găsește o filiație directă a libertății spirituale și lingvistice din glosolalia apostolilor în ziua Cincizecimiei, fără alte mijlociri. Pusă astfel, chestiunea relației dintre stat ca organizare istorică (*civitas terrena*) și sacra ecclesia ca cetate divină (*civitas dei*) este, într-adevăr, provocatoare. Să examinăm și răspunsul geopoliticianului rus în lumina punctului nostru de vedere.

Trebuie precizat din capul locului că nu se poate respinge ideea compunerii pe creasta valului istoric a unei forțe capabile să țină piept o vreme încordării răutăților la scara planetei și nici ideea că această forță, pe care o putem asimila imperiului, ar avea legătură cu *iconomia* lui Dumnezeu, nu însă cu *teologia*. Alunecarea de la un plan la altul induce ambivalență și finalmente erori. Dacă forța aceea va fi un imperiu care va veghea la menținerea dreptății popoarelor, cu atât mai bine pentru poporul rănit în libertățile și în dreptatea lui de zvârcolirile răului. Examinând, însă, principala ipoteză a lui Dughin, putem căuta posibilele replici teoretice în serviciul adevărului care nu va fi epuizat niciodată de vreo teorie, oricât ar fi de valoroasă aceasta pentru progresul cunoașterii în domeniu. Care pot fi replicile posibile (nu certe, ci posibile, căci nu voim cu tot dinadinsul să-l contrazicem pe profesorul rus, ci voim să dialogăm cu domnia sa) la această concepție soteriologică asupra imperiului?

Ceea ce trebuie spus, mai întâi, se referă la faptul că nimeni n-ar putea contesta forța extraordinară a emergenței unui imperiu care și-ar face fundament din învățătura creștină, așa cum a fost, bunăoară, imperiul Bizantin, ori chiar și imperiile de substituție care au susținut cruciadele Apusului pentru recucerirea Ierusalimului. Această calitate ar avea relevanță într-o lume secularizată și eventual într-un univers decreștinat, copleșit de valurile devastatoare ale invaziilor de păgânism și idolatrie postmodernă, adică acele curente care aspiră să preia conducerea proceselor spirituale în lume, substituindu-se cu totul și prin silnicie învățăturii lui Hristos și despre Hristos. Oare nu merge lumea noastră spre formula unei civilizații postcreștine, cum o numește Dughin, sub îndrumarea unor idolatrii noi, în frunte cu idolatria consumeristă, cu aceea a ideologiilor, ori cu idolatria tehnocratică? Desigur. **Vom sesiza, pe de altă parte, că ideea Imperiului ca organism soteriologic și deci ca linie exterioară, paralelă la autoritatea Bisericii și deci la misiunea Cuvântului, este întâmpinată cu rezervă, chiar descurajată de Biserica creștină.** Tocmai în acest punct ne separăm de ideea susținută de dl Dughin. Și ca să nu fie vreun echivoc în ce privește invocarea învățăturii apostolice pentru interpretarea imperiului ca „organism soteriologic”, citim în cap. 3, versetul 12, a aceleiași epistole, în care Sf. Apostol Pavel descurajează pe cei **ce pretind a fi ei**, în și **din afara** Bisericii și deci a autorității Sf. Apostoli și a preoților, răspânditori și deci propagatori ai Cuvântului („pentru că auzim că unii de la voi *umblă fără rânduială*, nelucrând, ci iscodind”) și zice: „Dar unora ca aceștia *le poruncim și-i rugăm*, în Domnul Iisus Hristos, *ca să muncească în liniște și să-și mănânce pâinea lor*” (II Tes. 3, 12).

În Epistola a II-a către Tesalonicieni a Sf. Ap. Pavel, cei ce se arată *umblători* și deci *propagatori* ai Cuvântului pe o linie paralelă și deci exterioară față de cei cărora le revine *misiunea de har* (cu ascenden în Sf. Apostoli) sunt scoși în afara Bisericii. Trei *idei* propagă Sf. Ap. Pavel în această chestiune în Epistola a II-a către Tesalonicieni (pe lângă cele deja menționate, legate de tălcuirea apostolică a

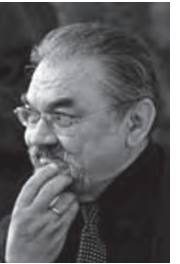
semnelor vremurilor în lumina învățăturii eshatologice): a) *statornicia credinței și respectarea predaniei* (a tradiției); b) întemeierea oricărui act de viață pe munca și pâinea proprie; c) scoaterea din Biserică a celor ce ies din autoritatea ei în privința misiunii Cuvântului. Deci, Sf. Apostol respinge orice altă *linie de propagare* a Cuvântului Evangheliei dacă și în cazul că s-ar situa în afara *liniei Bisericii*. Prin urmare, Sf. Apostol nu ne lasă deloc a subînțelege că misiunea Cuvântului s-ar rezema pe imperiu ca „organism soteriologic”. Iar ca lucrurile să fie clare, Sf. Apostol recomandă ca cei ce *ies* de sub cuvântul și autoritatea *Bisericii* să fie „însemnați” și „excluși”: „Și dacă vreunul nu ascultă de *cuvântul nostru* prin epistolă, pe acela să-l *însemnați* și să nu mai aveți cu el *nici un amestec*, ca să-i fie rușine” (II Tes. 3, 14). Pentru unul ca acesta care îndrăznește să creadă că poate fi „paralel” Bisericii în pretenția propagării Cuvântului, Sf. Apostol propune „scoaterea lui din Biserică”, încât ideea Imperiului ca „organism soteriologic” se arată a fi mai degrabă alături de linia apostolică. Chestiunea devine încă mai clară când ne amintim cuvintele Mântuitorului păstrate de Evanghelia ioaneică: „Împărăția lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut. Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo, căci, iată, Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru” (Ioan, 17, 20-21). Rămâne totuși un lucru însemnat în tălcuirea savantului rus la chestiunea misiunii imperiului, și anume ideea că imperiul poate fi *instrument providențial* (el poate fi un instrument al *justiției divine*, de pildă, pentru popoarele lovite de nelegiuirea trufașă a puternicilor lumii, *ceea ce nu este același lucru cu calitatea intrinsecă de organism soteriologic*). Tot astfel, imperiul se poate face suport pentru *sacra ecclesia, însă* el însuși nu poate fi *sacrum imperium*. Ideea aceasta apare la profetul Daniel, cum se știe, dar și în vederea profetului Ieremia asupra imperiului ca instrument al dreptății divine. Este imperiul pe care Dumnezeu îl îngăduie ca instrument care pedepsește poporul pentru păcatele lui, dar tot acolo este menționată ideea imperiului ca instrument providențial pentru restaurarea justiției, a dreptății poporului și, implicit ca pedeapsă teribilă asupra împăratului și a imperiului însuși.

Imperiul poate juca un atare rol, de restaurare a justiției corupte, de înlăturare a nedreptății unui popor, dar nu poate juca rol și misiune eshatologică. El participă la marea desfășurare eshatologică, dar rolul de vehicul îndreptățit la misiunea Cuvântului revine, în termeni apostolici, numai Bisericii. Prin urmare, imperiul poate contribui la resturarea justiției corupte, a dreptului suprimat, a morăvurilor degradate, dar nu poate avea misiune eliberatoare (soteriologică) **paralelă** la linia Bisericii, la misiunea apostolică a Cuvântului. Lucrul acesta este înverdat de rolul pe care și l-a putut asuma împăratul bizantin. El putea să ocupe un scaun în Sinod, dar numai ca *primus inter pares*, nu ca scaun superior al ierarhiei.

Așa se face că Biserica și tradiția îi memorează pe Sfinții Părinți și Biserica în rolul central în lupta contra ereziei, nu împărații și Imperiul. Memoria harismatologică îl pomenește pe Sf. Ioan Gură de Aur nu pe împăratul Arcadie în linia misiunii Cuvântului și deci în lucrarea eshatologică și în raport cu desfășurarea marilor procese soteriologice ale poporului credincios din Bizanțul spiritual. În Biserica din Vlaherne poporul este cel ce se roagă și el obține victoria, nu imperiul. Un popor cu credință slăbită ori guvernat de elite cu credință întoarsă pe dos (ca în cazul elitelor secularizate ale epocii moderne și postmoderne), viețuind într-un imperiu puternic ar face din imperiu un organism mai degrabă malefic decât un organism soteriologic. „Tot capul vă e numai răni și toată inima slăbănogită” (Isaia, 1, 5), strigă Isaia intuind cauza răului istoric: rătăcirea adusă de zvârcolirile păcatului ca principală cauză de blocare a acțiunii factorilor benefici în viața popoarelor, cei care, în acest caz, sunt una cu „învățăturile lui Israel”. O anume ambivalență interpretativă răzbate în analiza pe care o întreprinde dl Dughin în cartea sa, dar a-l întâmpina cu o sintagmă de sub care răzbate scrâșnirea unei maledicții este dezonorant și răuofositor (va urma).

Prof. univ. dr. Ilie Bădescu

Membru corespondent al Academiei Române
Directorul Institutului de Sociologie
al Academiei Române
Rectorul Universității Târbănești
„Dimitrie Gusti”

Acad. Ion Aurel Pop
Președintele Academiei Române

Dumitru Fărcaș – nemuritorul

Continuare de pe prima pagină

Nu se zicea că s-a luat curentul electric, cum ar fi fost corect sub aspect tehnic, ci că „s-a luat lumina”. Lumina ni se lua des pe atunci, dar să se întâmple asta chiar atunci când era preamărită minunea dumnezeiască, atunci când veneau „craii de la răsărit”, călăuziți de stea, parcă era prea mult! S-a făcut, vreme de câteva secunde, o liniște de mormânt. Cu siguranță, ar fi izbucnit în scurt timp vociferări și proteste. Dar nu s-a întâmplat asta fiindcă Maestrul, în plin întuneric, a început să cante cu propria-i voce, în grai maramureșean: „În tăta casa-i lumină, zuărel de zuă,/ La tăt focu-i oala plină, zuărel de zuă” (adică: „În toată casa-i lumină, ziurel de ziuă,/ La tot focu-i oala plină, ziurel de ziuă”). Folclorul nou pervertise versurile acestea sublime, aducându-le într-o variantă prozaică, lipsită de autenticitate: „În toată casa-i lumină,/ La tot omu-i masa plină”. Artistul știa însă forma originară, de la sat, cu țăranul care, de Crăciun măcar, visa focul menit să ardă și sub oala lui cu bucate. Lumea din sală, formată în cea mai mare măsură din studenți, a izbucnit în râs. Dintr-o dată, întunericul dat nouă de regimul comunist, devenea lumină (interioară), iar foamea devenea sațietate (imaginată). Râsul nostru era însă, de fapt, plâns. Sau cum ar fi zis Creangă, făceam haz de necaz. Apoi, „s-a dat” iarăși lumina electrică și toată sala a cântat împreună cu Dumitru Fărcaș, marele imn închinat Nașterii Domnului. Maestrul era capabil, prin marele său har, să scoată lumea din întuneric și s-o îndrume spre lumină.

Sunt oameni pe lumea asta care nu sunt capabili de iubire. Nu-și iubesc

Dumitru Fărcaș (1938 - 2018)

nici soțiile sau soții, nici copiii, nici aproapele și nici țara în care trăiesc ori în care s-au născut. Dintre aceștia, unii răspândesc, seamănă și cultivă chiar ura, îndemnând la rele, la răul endemic, funciar, făcut cu pasiune. Plăcerea de a face rău a fost studiată destul de serios de către psihologi și nu cred că mai este nevoie să insist în acest sens. Dumitru Fărcaș era chiar opusul unor astfel de indivizi. El cânta la taragot câte-o purtată de la miazănoapte, unduia o doină ori un joc de pe Someș sau de pe Mureș, trecea lin dintr-o melodie în alta, încât te simțeai atins de o aripă de înger, uitai de toate necazurile personale și de relele lumii, te pătrundeai de „acel farmec sfânt” de neegalat și-ți venea să-i îmbrățișezi pe toți semenii tăi. Câteodată, în mijlocul cânturilor sale ivite din taragot, se oprea ca să horească sau să recite. O poezie foarte dragă lui era „Țara mea și mândra mea”. Ea începe cu versurile: „Moroșeni mă ascultați/ Dușmanilor nu vă dați!/ Cât o fi român român,/ Pe pământul lui stăpân,/ Să-și cante cântările,/ Să-și lumine zărilor,/ În Vârful Pietrosului,/ În Valea Mureșului”. Poezia vorbește de moșia cea mică, adică de ogorul fiecăruia, lăsat de părinți și de moși și de mândra (iubita, soția) oricărui bărbat. Ogorul (adică țara) și mândra nu i le poate lua românului nimeni, în afară de Dumnezeu, care nu ar face-o oricum, de unde vine și rugăciunea din final: „Și mă rog lui Dumnezeu așa:/ Eu să mor, dar să-mi trăiască/ Țara mea și mândra mea”. Cu alte cuvinte, dacă este nevoie de sacrificiu, atunci mai degrabă să mor eu! Iată că Dumitru Fărcaș a murit, dar încă trăiesc țara lui și iubirea lui, așa cum și-a dorit. Dumitru Fărcaș a murit, dar prin mesajul său a intrat în nemurire.

Acad. Dan Berindei

Lecția Centenarului

Continuare de pe
prima pagină

Această motivație este înainte de toate dorința arzătoare de a sluji țara, simțămintele patriotice reprezintă axul de gândire al lor, însăși rațiunea existenței lor.

Ei au trăit atunci un moment care le-a motivat întreaga existență și care constat că și astăzi sunt vii la ei. Dar, din păcate, aceste sentimente le aparțin lor, ca niște nestemate și nu mai au răsunet la cei care, generație după generație, le-au avut. Tineretul zilelor noastre nu mai evocă patria, ci interese mărunte, personale. Țara care ne domina pe cei vârstnici, astăzi este uitată și uneori chiar neînțeleasă.

Fără să vreau mă întreb care ar fi atitudinea celor de astăzi în momente de grea încercare. Nu renunț la ceea ce n-ar putea fi decât o iluzie. Nădăjduiesc că o conștiință națională mai ființează, că în clipe de încercare ea s-ar trezi și ar transforma din nou pe român în luptător pentru țară, dar în aceeași vreme consider că este marea datorie a generațiilor succesive de a contribui la trezirea tinerilor, de a le reda simțăminte de care au fost vitregiți, de a le reda o țară în plenitudinea cea mai deplină. Este datoria părinților și mai ales a bunicilor.

James Wells Champney, *Boon Companions*, 1879

Acad. Răzvan Theodorescu

Domnia întemeietoare (III)

Continuare din numărul trecut

Locuitorii Munteniei și Olteniei anilor din jurul lui 1400 – dar aş putea adăuga aici și pe moldovenii ce impuneau tot pe atunci, în numele aceluiași realism, un ierarh local pentru mitropolia obținută după o lungă înfruntare cu Bizațul sau, mai înainte încă, pe ardelenii și bănățenii ai căror cneji, ctitori de biserici, își apăsaseră drepturile înaintea ofensivei catolice și angevine – mărturiseau o libertate spirituală anevoie de descifrat, altfel decât prin răzlețe dovezi ale unor texte și ale unor opere de artă.

Celor care, intrați în cinul monahal, le fusese de nesuportat – în vremea imediat premergătoare domniei lui Mircea cel Bătrân – „intocmirea chinovicească” a mediului greco-slav de la Muntele Athos, respinsă de călugării români ajunși la Cutlumuz și reveniți, în țara lui Vladislav I, la un mod de trai mai apropiat celui țărănesc, în schituri de lemn dispărute și în chiliile rupestre ce mai dăinuie prin părțile Muscelului și ale Buzăului, le vor fi corespuns, desigur, nu regulile imuabile ale artei bizantine din metropolă, ci mai curând – și mult mai congruent unei structuri mentale populare – pitoreasca, libera, neașteptată interpretare de motive și scheme artistice dintr-un Răsărit provincial infiltrat pe alocuri de heterodoxii, ivite pe pământurile de erezie ale Asiei Mici și ale Balcanilor, cu vagi ecouri la miazănoapte de Dunăre, în timpul păstoririi aici a starețului Nicodim de la Tismana sau a mitropolitului Antim Critopulos.

Stângăciile și naivitățile morfologice invadate de ferecătura în argint sau de pictura cu vrejuri, flori și păsări exotice a tetraevangelului din 1404-1405 „scris” de abia amintitul „popă” Nicodim, sau de olăria cu simboluri animaliere și siluete antropomorfe găsită la Coconi, sau de ceramica smălțuită decorativă cu motive sgrafiata vegetale, geometrice și aviforme descoperită la Zimnicea și la Enisala, la Păcuil lui Soare și la Târgoviște ne apropie

pe nesimțite de ceea ce avea să fie curând interpretare savuroasă, plină de prospețime, în creația artistică folclorică a medievalității finale, la un hotar al civilizației Bizanțului unde voievodatele românești se iviseră din „Romaniile” populare ale primului ev mediu.

A stăruii însă, în mai dreapta judecare a civilizației românilor de acum șase sute de ani, numai în scrutarea acestui facies folcloric ar fi, fără doar și poate, o eroare. Pentru că la antipodul său – ca o firească și necesară completare –, în mediul princiar al curții și al lumii boierești acum definitiv conturată în ierarhii feudale, costumele și argintăriile, castelele și bisericile evocă un nivel seniorial consunând cu restul Europei, într-un fast ce sintetiza, în sfera vizualului, noutățile și strălucirea din atâtea zone culturale cu care Muntenia s-a aflat în contact direct sau mijlocit, Bizațul și Balcanii, Apusul și Islamul.

Dacă voim să înțelegem locul unde se afla, între capetele încoronate ale Europei feudale, voievodul Mircea cel Bătrân, aliatul cruciaților francezi și burgunzi ai lui Jean de Nevers, în 1396 la Nicopole, arbitrul suveran al luptelor dintre cei câțiva sultani otomani, după 1402, sprijinitorul ierarhiilor de stirpe grecească ajunși la Argeș, va trebui să distingem în această sinteză de civilizație a Țării Românești tot ceea ce venea din arii artistic-culturale deosebite, dacă nu chiar divergente, potrivite în cele din urmă sub semnul unei echilibrate contopiri de motive și structuri, niciodată până atunci – și niciodată, poate, de atunci, în evul mediu – învecinate în opere și monumente ce aparțin locului și spiritului românesc pentru și în care au fost gândite.

Palmele stilizate conform viziunii musulmane în epitaful din 1396 de la Cozia puteau astfel să coexiste, în somptuoasa broderie liturgică, cu lorusul imperial bizantin purtat tot aici de îngeri, după cum saccosul și diadema lui Mircea cel Bătrân de pe aversul unor monede muntene de la 1399-1400 nu contraziceau, stilistic, nici surcota

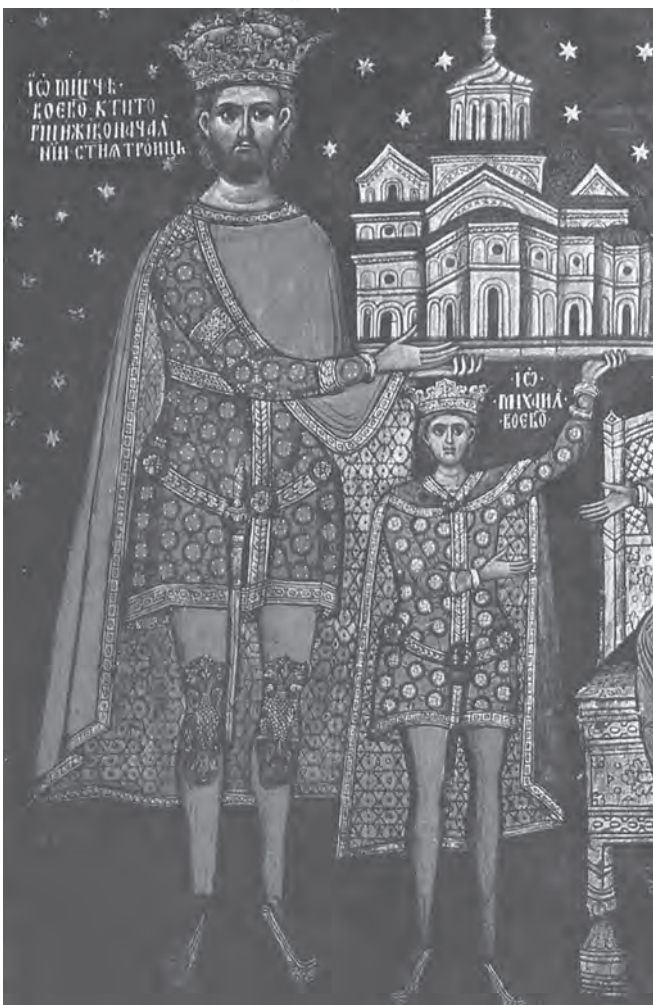
occidentală a voievodului de pe aceleași mărunte reprezentări numismatice cvasi contemporane, nici chaussele de cavalier cruciat ale prințului valah, împodobite cu însemnul „despotiei” în tabloul votiv din biserica cea mare a Coziei așa cum a fost el zugrăvit către 1391; în vreme ce bijuteriile, cu inscripții latine și germane, din mormintele de la Argeș sau gisantul de piatră, amintitor de Apus, reprezentând pe fiul catolicei Clara și tatăl lui Mircea, amatorul de steme, însemne și armuri cavalești care a fost Radu I, nu excludeau iconografiile de sursă constantinopolitană ale „Sinaxarului” ce avea să străjuiască de-a lungul secolelor

mormântul lui Mircea la Cozia, completând întrucâtva, în schimb, ceea ce putem bănuși că va fi fost atmosfera palatină din Țara Românească, refăcută azi numai din crâmpie de știri (de felul celei menționând menestreli ce puteau răspândi muzica și versul unor balade despre domnii români de la Dunărea de Jos, precum un „Spilman us der Walechyen” amintit într-un text german, la Marienburg, în 1399).

Măsura în care timpul ce a urmat domniei lui Mircea cel Bătrân a omologat câteva dintre liniile spiritualității românești pentru întâia oară evidente istoricului în monumente și fapte de cultură vechi de șase veacuri – să nu uităm, în orizontul artei numai, adecvarea la realitățile locului dovedită de arhitecturile ștefanienne, libertatea desfășurării iconografice din pictura rareșiană, sinteza decorativă cantacuzină

și brâncovenească! – indică și rațiunile pentru care civilizația Țării Românești de la 1400 poate însemna și un început de drum echivalând cu o întemeiere.

O întemeiere purtând cu ea aura firescului – ca un semn al meridianului acesta ce și-a refuzat, lucid, metafizici și utopii, ca o amintire a mai vechilor origini ale unui popor de luptători și ctitori –, dar purtând și maiestatea simplității cu a cărei evocare începusem rândurile mele. Ea a primit, de fapt, numele pe care poetul l-a dat demult unui moșneag ce ar fi putut să înfrunte, pentru sărăcia și nevoile neamului său, toate împărățiile lumii.

Mircea cel Bătrân (1355 – 1418)

Dinu Săraru

Despre prietenie

Continuare de pe prima pagină

Ajuns aici, aş vrea să vă spun că în viața și în opera lui **Albert Camus**, scriitor al veacului european XX, m-am regăsit cel mai mult; și în patima pentru părinți, și în patima pentru teatru, și în patima pentru locurile copilăriei, și în neputința de a mă despărți de gazetărie, și în ambiția de a mă izola, când nu puteam altfel, în mine însumi. A fost, din veacul literar XX, scriitorul de care mă simt sufletește cel mai aproape și nu mă satur nici azi să recitesc – a câta oară?

– paginile lui de literatură și de filosofie și de teatru și, mai ales, nu mă satur să revin asupra romanului neterminat, reconstituit de soția și de fiica lui, *Primul om*.

Am intrat în gazetărie și în literatură cucerit de zgomotul și furia **amiciției** și, rând pe rând, părăseam și zgomotul, și furia, pentru a rămâne cu mine, însoțit curând de atâtea dezamăgiri și de trădarea atâtor amici despre care am povestit în paginile falsului *Jurnal* de față.

Am avut totuși un Prieten, singurul prieten, începând de la vârsta de 18 ani ai lui, și prietenia s-a maturizat odată cu acest prieten și s-a încheiat când eu aveam 78 de ani, iar el, grăbit fără voia lui să mă părăsească, avea 67 de ani. Acest prieten a fost Adrian Păunescu.

Prietenia noastră a cuprins și familiile noastre și copiii noștri și soția mea și soțiile lui și iubirile lui. Cu lacrimile cu care acestea i-au împăienjenit ochii de atâtea ori și versurile lui aproape toate și debutul meu în roman determinat de el și baricada comună și gazetăria noastră și ambiția noastră de a fi în vâltoarea evenimentelor și la vârf mereu și deznădejile lui și obligația desfășurării vieții mele de a o lua mereu de la început și

nerecunoașterile, ba ale breslei, ba ale administrației, și ambiția de a rămâne verticali în slujirea idealului, de a ne justifică în ipostaza de români și, în sfârșit, atâtea nenumărate bucurii care, deși se dovedeau efemere, ne încărcau sufletește cu o putere venind să ne salveze și când eram disperați, pentru că am fost și disperați, ne răcoream în dialogurile telefonice de la unu și două și trei noaptea sau cinci dimineața, pe care și el avusese intenția de a le publica într-o carte.

Cu **Adrian Păunescu** m-am certat de peste o sută de ori, definitiv, pentru totdeauna, până la sfârșitul vieții, fără drept de apel și trântindu-ne pentru ultima dată telefonul, pentru ca a doua zi sau a treia zi sau peste o lună una din soțiile noastre să ridice receptorul ca să audă glasul lui sau al meu: „Dă-mi-l pe Adrian!” sau „Dă-mi-l pe Dinu”.

– V-ați împăcat? era replica lor pregătită și așteptată, pentru că știau că o să trebuiască să ne certăm și la o sută cincizecea oară definitiv și până la sfârșitul vieții.

Clipa cea mai dureroasă pe care am trăit-o împreună cu el a fost nu cu foarte multă vreme înainte de a ne părăsi, și pe mine „pentru totdeauna”, când s-a

întors de la Chișinău după o călătorie ultimă și istovitoare, invitat să participe la distingerea lui în Aula Academiei din capitala Basarabiei cu titlul de membru al Academiei, în prezența președintelui țării, a prim-ministrului țării, a membrilor guvernului și a membrilor Academiei. Atunci când i s-au înmănat de către președintele Academiei însemnele titlului de academician i s-a făcut rău și, pur și simplu, a leșinat. În țara lui, el nu fusese recunoscut de Academie, chiar de către **amicii** lui, președinți ai Academiei, de către președintele țării, de către prim-ministru. El, care a fost și rămâne cel mai mare poet al limbii române din veacul XX, după **Arghezi**.

Articol apărut pe blogul „Adevărul”.

*Mulțumim
Sponsorului nostru:*

RÂMNICU VÂLCEA
PRIMĂRIA MUNICIPIULUI

Acad. Alexandru Surdu

Filosofia românească și Marea Unire

La împlinirea celor 100 de ani de la Marea Unire (1918) a românilor din Transilvania, Banat, Bucovina și Basarabia cu România, Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, a răspuns la inițiativa Domnului Acad. Victor Șpinei, Vicepreședinte al Academiei Române, cu elaborarea unui *Compendium*, cum îi zicea Dimitrie Cantemir, al filosofiei românești. Aceasta, în momentele actuale, când filosofia românească, mai ales după Marea Unire, a fost deja sistematizată în câteva volume monumentale, referitoare unele la subdiviziuni ale acesteia, de exemplu, un volum de peste 700 de pagini referitoare numai la logica românească, precedat de o sinteză cuprinzătoare, și două volume de estetică românească. La acestea se adaugă numeroasele contribuții din celelalte domenii filosofice, care se tot adaugă la cele două volume de *Istoria filosofiei românești*. Numai lucrările menționate totalizează peste 3.200 de pagini. Amintim acest lucru pentru a evidenția dificultatea acestei întreprinderi rezumative, dar și pentru a scoate din discuție, fără alte comentarii, teza după care n-ar exista nicio filosofie românească.

Chiar și în formă rezumativă, o astfel de lucrare are menirea de a justifica apariția și dezvoltarea filosofiei românești, cu etapele sale de avânt sau de regres în funcție de condițiile istorice favorabile sau nu.

Există, de bună seamă, și țări sau populații lipsite de filosofie proprie, care au sau nu vreuna de import. Nu este cazul, firește, să ne referim la populațiile înapoiate care n-au cunoscut încă nici scrisul, ci la unele dintre cele mai civilizate țări ale lumii. Altfel spus, nu există o necesitate obiectivă, universală de apariție a filosofiei oriunde și oricând. Pe de altă parte, acolo unde apare, datorită unor condiții speciale, poate să și dispară, datorită altor condiții, cum poate să dispară, de altfel, și populația care i-a dat naștere.

Existența unei filosofii naționale presupune, după Mircea Vulcănescu, unul dintre primii exegeți ai filosofiei românești, 1) o activitate autentică de filosofare, 2) un mediu adecvat de difuzare și 3) o problemă (orientare) specifică. Or, aceste condiții erau îndeplinite cu prisosință în România după Marea Unire. Existau trei universități: la București, la Cluj și la Iași, la care predau filosofia cadre didactice bine pregătite. Existau numeroase publicații: cărți, reviste, cursuri, manuale, căci disciplinele filosofice se predau și la nivel gimnazial și liceal. Adică existau și mijloace de difuzare și un „mediu” adecvat de receptare. În plus, majoritatea lucrărilor publicate erau de interes național, referitoare la trecutul și la istoria românilor, la menirea și la destinul acestui popor. Ele fiind de interes și pentru populațiile învecinate și

chiar pentru cele occidentale. Datorită relațiilor extinse cu țările occidentale, cadrele didactice aveau posibilitatea de a studia filosofia și de a-și perfecționa studiile în cele mai importante centre culturale europene, din Austria, Germania și Franța, și de a reuși astfel *sincronizarea* filosofiei românești cu cea occidentală și, în anumite cazuri, chiar de a obține performanțe.

O istorie a filosofiei românești are însă și menirea de a oferi cititorului interesat și premisele care au făcut cu putință aceste performanțe, unele dintre ele fiind remarcate și chiar recunoscute în literatura de specialitate încă de la începuturile filosofiei occidentale, căci apariția unei filosofii naționale, ca și a filosofiei în genere necesită și ea anumite condiții.

Diogenes Laertios, unul dintre cei mai calificați istorici ai filosofiei antice grecești, în ciuda mândriei, justificată pe deplin, a grecilor față de toate celelalte popoare antice, recunoaște că au existat și „Unii autori care afirmă că studiul filosofiei a început la popoarele străine”. Printre înțelepții dintre care

acestea au existat primele încercări de scriere cu mult înainte de cea sumeriană, că populația traco-getă avea așezări de tip rural, cetăți, centre comerciale și erau pricepuți în ignotehnică, în tehnica extragerii și prelucrării mineralelor; că micenienii în sud și scandinavii în Nord aveau spade (rapiere) cu semnul spiralei, simbolul faurilor traco-geti din Transilvania.

Cei patru înțelepți, pe care i-au cunoscut grecii, au fost numai o mică parte dintre cei mulți care erau la conducerea acestor populații din zona boreală, inaccesibilă și necunoscută grecilor și nici romanilor până la colonizarea Daciei Pontice.

Populația daco-romană dinaintea năvălirilor barbare din secolul al VI-lea al erei noastre a fost continuatoarea celei traco-gete și s-a menținut până în zilele noastre în ciuda condițiilor extrem de grele prin care a trecut. Din marele teritoriu al traco-getilor, despre care vorbește Herodot, adică din Nordul Mării Negre până la Marea Adriatică și din Nordul Munților Carpați până în Peloponez și în

n-au reușit niciodată s-o realizeze, cum au făcut-o și o mai fac, până în zilele noastre, isihăștii ortodocși.

Dominația slavonă, grea și îndelungată, a pus la încercare tăria daco-romană aproape un mileniu. Mulți dintre noi au pierit sau li s-a pierdut urma. Dar unii au încercat și au reușit să răzbată în veșmintele unei limbi străine să-și facă auzite „învățăturile”, cum a făcut-o marele voievod Neagoe Basarab și toată preoțimea românească obligată să scrie în limba slavonă.

Cu timpul au păstrat numai scrierea chirilică pentru cele mai curate vorbe *den betrani*.

Dar vremurile s-au întors, ca și noii stăpânitori ai Țărilor Române, și ne-am trezit din nou sub dominația grecească, din 1640 și până în 1821. Și marii noștri cărturari au început să scrie din nou în greacă și latină, cum o făcuseră străromânii. Cel puțin unul dintre aceștia, Dimitrie Cantemir, a fost ales, în 1714, ca membru al Academiei din Berlin. Dar vremurile grele au rămas, căci în același an, la Istanbul, un pașă sângeros l-a ucis prin tăierea capului, pe cel mai credincios, mai drept și mai cinstit dintre români, pe Domnitorul Țării Românești Constantin Brâncoveanu, pe cel care apucase să ridice, la Sâmbăta de Sus, Cetatea lui Dumnezeu (*civitas dei*, despre care scrisese, în același an, filosoful german G.W. Leibniz).

În 1877 românii scăpară și de turci, dar au fost (în 1917) la un pas de a pieri pentru totdeauna de mânia tuturor vecinilor (germani, austrieci, unguri, bulgari și turci). Dar Bunul Dumnezeu le-a ajutat. Cu multe jertfe au realizat Marea Unire și firul istoriei noastre a început să fie țesut pe îndelete, în limba noastră românească, de care marii noștri filosofi, ale căror nume au intrat în legendă încă de pe când trăiau.

Dar fericirea n-a fost de lungă durată, ci numai de trei decenii. Veniră apoi vecinii de la Răsărit, la fel de răi și de păgâni. Mulți filosofi au fost persecutați, arestați și chiar uciși în pușcăriile comuniste. Mânia comunistilor a durat aproape o jumătate de secol. Abia din 1990 am început să ne refacem rândurile. Mulți n-au mai răspuns la apel, iar alții ne-au trădat. Au mai rămas însă destui filosofi adevărați printre români, conștienți de trecutul și de tradițiile lor, care sunt capabili să ducă mai departe năzuințele metafizice milenare ale latinității orientale, care este, din păcate, pe cale de dispariție.

Filosofia românească nu este însă altceva decât, vorba lui Hegel, rezultatul propriei sale istorii; o istorie frumoasă în felul ei, cu începutul pierdut în negura mitologiei, cu numeroase lupte, cu înfrângeri și victorii, dar mereu cu speranțe. O istorie, să nu uităm, stropită cu lacrimi și sânge, ca și istoria acestui popor care i-a dat naștere. O istorie care, cu voia Bunului Dumnezeu, nu s-a sfârșit încă.

William T. Howell Allchin, *Natură moartă cu o carte deschisă și ochelari*, 1844–1883

au fost selecționați apoi pe diferite liste cei mai cunoscuți se numără și patru traco-geti: Salmoxis, Orfeus, Pittacos și Anacharsis. Despre toți patru deținem date multiple și, în contextul primilor înțelepți, cu certitudine „străini” față de greci, adică raportați la egipteni sau babilonieni, de exemplu, putem conchide că reprezentau populații numeroase, sedentare și civilizate, care aveau o anumită cultură materială și spirituală; o limbă aparte în care puteau să exprime sentințe memorabile traductibile în limba greacă, prin care au și fost menționați alături de ceilalți înțelepți.

În legătură cu Salmoxis și Orfeus se cunosc relatări remarcabile psihico-medice (chiar și la Platon) care îndreptățesc considerarea lor ca întemeietori, dacă nu de școli filosofice, cel puțin de secte (salmoxismul și orfismul) cu inițieri specifice și ritualuri adoptate și de greci, comparabile, chiar de către autorii antici, cu cele pitagoreice.

Există date arheologice și istorice care dovedesc faptul că în zonele

Anatolia (Asia Mică), astăzi a rămas doar România, restul latinității orientale fiind exterminat sau asimilat cu pierderea identității naționale, a limbii, a obiceiurilor și a tradițiilor.

O istorie a filosofiei românești trebuie să meargă pe filonul istoriei până la primele începuturi, căci numai astfel poate fi explicată amploarea filosofiei românești din ultimele secole, nu ca un miracol născut din nimic, ci, dimpotrivă, ca rezultatul unui proces îndelungat de mare amploare, făcut de urmașii celui mai numeros popor din istoria Europei, cum o spune Herodot, care se făcuse vestit prin înțelepții săi chiar înainte de apariția filosofiei grecești.

Străromânii daco-romani s-au făcut însă vestiți și pe vremea primelor scrieri teologice-filosofice din secolele III-VI d.Hr., care s-au păstrat în limba latină pe care o vorbeau aceștia la Dunărea de Jos. Scrierile lor au fost, pentru Occidentul care începea să fie creștinat, o călăuză spre viața monahală a dreptei credințe și a legăturii permanente cu Divinitatea, pe care

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
Membru AOȘR

Împotriva falsificării istoriei. Momentul august 1968 (I)

În ziua 18 august 1968, liderii partidelor comuniste din URSS, Bulgaria, Polonia, Republica Democrată Germană și Ungaria au stabilit detaliile intervenției militare în Cehoslovacia, începând cu noaptea de 20/21 august, ora 0. Acțiunea s-a desfășurat conform planului aprobat. Statele occidentale nu au intervenit pentru apărarea Cehoslovaciei, apreciind că acțiunea militară condusă de sovietici era o problemă internă a Tratatului de la Varșovia.

Îndată ce a aflat despre această agresiune, Ceaușescu a convocat Comitetul Executiv (CEEx) al CC al PCR. Potrivit stenogramei, ședința a început la ora 6.30 și s-a încheiat la 8.30.¹ Secretarul general al CC al PCR a explicat: „La ora 3 noaptea, un funcționar de la Ambasada sovietică a adus o notă, nemsemnată, pe care a lăsat-o la Cămară Comitetului nostru Central, în care se arată istoria evenimentelor din Cehoslovacia, că acolo există elemente contrarevoluționare și față de această situație, la cererea majorității Prezidiului Comitetului Central al Partidului Comunist din Cehoslovacia, au intervenit în această țară”. Pe de altă parte, un secretar al CC al PCC, „ne-a informat că cei cinci nu au luat nici o legătură cu Comitetul Central al Partidului Comunist din Cehoslovacia, că toată această acțiune este făcută peste capul Comitetului Central, peste capul guvernului Cehoslovaciei” și că „ar fi bine ca România, care este membră a Tratatului de la Varșovia, să facă ceva”. Ceaușescu a precizat că a fost convocat CEEx, care „trebuie să analizeze această situație și să stabilim aici ce poziție trebuie să adoptăm”. În opinia sa, era bine să fie convocată Plenara CC al PCR în jurul orei 10, împreună cu guvernul și primii secretari ai Comitetelor județene de partid. A propus ca Plenara să adreseze imediat o scrisoare „celor cinci partide și să ne exprimăm surprinderea noastră, îngrijorarea noastră pentru această acțiune care constituie o gravă încălcare a principiilor pe care se bazează relațiile între țările socialiste, între partidele comuniste, o gravă încălcare a prevederilor Tratatului de la Varșovia, declarând în același timp că noi am constatat că în Cehoslovacia conducerea partidului este stăpână pe situație și că nu împărtășim punctul lor de vedere că acolo există elemente contrarevoluționare și considerăm că este o gravă greșală intervenția militară în Cehoslovacia”. A mai propus: „Să ne adresăm, de asemenea, tuturor partidelor comuniste și muncitorești cam în același sens”; să fie pregătită „o declarație a partidului și guvernului român în legătură cu situația creată după ocuparea Cehoslovaciei”; să fie luate „toate măsurile pentru asigurarea securității României” și dacă „se va ajunge la o ciocnire militară” trebuia luptat, pentru că nu se putea admite „subjugarea țării”. A conchis: „Este trist că am ajuns să punem problema aceasta față de țările socialiste, dar aceasta este situația creată de oameni iresponsabili”. Au luat cuvântul toți cei 25 de membri ai CEEx, care au susținut propunerile lui Nicolae Ceaușescu.

În aceeași dimineață a avut loc Plenara comună a CC al PCR, Consiliului de Stat și Guvernului, care a aprobat propunerile CEEx și a hotărât ca Nicolae Ceaușescu să se adreseze

cetățenilor adunați în Piața Palatului. Spre orele prânzului, secretarul general al CC al PCR a rostit, din balconul clădirii CC al PCR, o amplă cuvântare², condamnând cu fermitate invadarea Cehoslovaciei: „Nu există nici o justificare, nu poate fi acceptat nici un motiv de a admite, pentru o clipă numai, ideea intervenției militare în treburile a unui stat socialist frățesc”. Referindu-se la pericolul ce plana asupra României, a ținut să se știe că „întregul popor român nu va permite nimănui să calce teritoriul patriei noastre” și că se vor lua măsuri imediate „pentru a apăra cuceririle revoluționare, pentru a asigura munca pașnică, independența și securitatea patriei noastre socialiste”.

Cuvântarea a fost transmisă în direct la radio și televiziune, fiind preluată de mai multe posturi străine, astfel că nu numai românii, ci și întreaga lume a putut afla că România a condamnat ferm agresiunea celor cinci state membre a Tratatului de la Varșovia împotriva Cehoslovaciei. Poziția României a fost apreciată, chiar atunci, de liderii tuturor statelor democratice, precum și de mass-media, care au subliniat curajul liderului politic român.

După 1989, pe fondul campaniei vizând diabolizarea lui Nicolae Ceaușescu, unii dintre colaboratorii săi

declanșarea acțiunii s-a făcut fără implicarea României, care nu a fost invitată să participe la discuțiile și hotărârile luate de Leonid Brejnev, Todor Jivkov, Walter Ulbricht, Władysław Gomułka și János Kádár. Nu există nici un document care să confirme că Maurer s-a adresat celor două ambasade. SUA au fost alertate de ministrul de externe Corneliu Mănescu, care atunci îndeplinea funcția de președinte al Adunării Generale a ONU.

Despre poziția României față de invadarea Cehoslovaciei s-a discutat în ședința Comitetului Executiv și la Plenara largită a CC al PCR din dimineața zilei de 21 august 1968, la care Ion Gheorghe Maurer nu numai că a participat, dar a luat și cuvântul. În stenograma ședinței CEEx este consemnată poziția sa: „Eu sunt absolut de acord cu propunerile făcute de tovarășul Nicolae Ceaușescu și cred că nu există alt drum pentru a asigura nu numai libera dezvoltare a României, dar pentru a asigura socialismului prestigiul pe care îl merită în lume”.

Un alt colaborator apropiat al lui Ceaușescu, Alexandru Bărlădeanu – atunci vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și membru în CEEx – a pus în circulație o altă variantă, publicată de Lavinia Betea în 1997: „eu am fost

că era pur și simplu gratuită”. La rândul său, Alexandru Bărlădeanu a susținut că „la adunarea populară l-a luat limba pe dinainte pe Ceaușescu. S-a înflăcărat și s-a montat singur”. Întrebat dacă nu i-a plăcut cuvântarea, Bărlădeanu a răspuns: „Nu era momentul ca după ce ieși în fața tigrului să-l tragi și de coadă. Asta este ceea ce a făcut Ceaușescu”⁶. Documentele arată că România nu a fost lăsată „în pace”, ci a fost supusă unor puternice presiuni la granițele de est, sud și vest, iar românii au trăit momente dramatice. Un autentic cunoscător al situației reale din vara anului 1989, Cristian Popișteanu – în studiul introductiv la volumul 1968. Primăvara de la Praga. Documente diplomatice, publicat în 2009 – aprecia: „Primejdia devenise reală, iar tezele istorice contemporane ce încearcă să minimalizeze sau chiar să ignore evoluția periculoasă a situației în care s-a găsit România atunci în august 1968, ca urmare a pozițiilor ferme adoptate prin condamnarea categorică a intervenției sovietice în Cehoslovacia, exprimate în documentele oficiale ale conducerii statului și Partidului Comunist, nu reprezintă decât o sfidare a adevărului istoric” (p. XXXVII). Documentele arată că, în acele zile, au fost luate măsuri ferme de salvagardare a integrității teritoriale a României: s-au creat gărzii patriotice, armata a fost pusă în stare de alarmă, au fost convocate mai multe contingente de rezerviști, s-au luat măsuri de apărare a instituțiilor și întreprinderilor etc. La 24 august 1968, Nicolae Ceaușescu a avut la Vârșet o întâlnire cu liderul iugoslav Iosip Broz Tito, prilej cu care i-a declarat limpede: „Suntem hotărâți să apărăm independența țării”⁷.

În acel moment, cuvântarea lui Ceaușescu, de solidaritate cu Cehoslovacia, de condamnare a invaziei și de exprimare a hotărârii poporului român de a apăra independența patriei a avut un puternic impact intern și internațional. Așadar, secretarul general al CC al PCR nu „s-a pus pe cuvântat” și nici nu „l-a luat limba pe dinainte”.

Se cuvine reliefat faptul că Nicolae Ceaușescu a folosit cuvinte măsurate, nelăsându-se influențat de expresiile folosite în ședința CEEx. Cităm câteva dintre acestea: sovieticii au recurs „la metodele țariste” și au comis „un act de mare cinism” (Ilie Verdet); armatele celor cinci state au recurs la „ocuparea piraterească a Cehoslovaciei” (Manea Mănescu); au recurs la „acțiuni barbare și criminale” (Dumitru Coliu); sovieticii reprezintă o forță „imperialistă care este în stare să pună cizma pe grumazul poporului nostru” (Dumitru Popescu); sovieticii au comis un act „de brutalitate, de încălcare a independenței și suveranității, un act murdar [...] un act brutal, de ocupație militară, pe care l-au săvârșit numai hitleriști” (Vasile Vălcu); „să fim atenți la acte de provocare, pentru că știm ce s-a întâmplat în 1940” (Ștefan Voitec).

Continuare în numărul viitor

NOTE:

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale București (Arh. NIC), fond CC al PCR. Cămară, dos. 133/1968, f.16-36; Mihai Retegan, 1968 din primăvară până în toamnă, București, Editura RAO, 2014, pp. 326-349

² „Scănteia” din 22 august 1968

³ Ibidem

⁴ Lavinia Betea, Maurer și lumea de ieri. Mărturii despre stalinizarea României, Arad, Editura Ioan Slavici, 1995, pp. 153-154

⁵ Lavinia Betea, Alexandru Bărlădeanu despre Dej, Ceaușescu și Iliescu. Convorbiri, București, Editura Evenimentul Românesc, 1997, p. 191

⁶ Ibidem

⁷ Ioan Scurtu, Să nu uităm. Ceaușescu către Tito: „Suntem hotărâți să apărăm independența țării”, în „Magazin istoric”, nr. 2, 1998

Sursa foto: Arhivele Naționale ale României

apropiați au ținut să se distanțeze de „odiosul dictator”, lansând în spațiul public aprecieri cu totul în afara realității. Astfel, Ion Gheorghe Maurer – atunci președintele Consiliului de Miniștri și membru în Comitetul Executiv al CC al PCR – într-un lung interviu, publicat de Lavinia Betea în 1995, afirma că în ziua întoarcerii delegației de partid și de stat din Cehoslovacia [17 august 1968] „ambasadorul sovietic la București ne-a comunicat că va avea loc invazia și ne-a cerut să participăm și noi. Aici, în asemenea discuții, nu se făceau teorii, nu se mai aduceau justificările din comunicatele de presă sau din cuvântări. Ni s-a comunicat, pur și simplu, ce aveam de făcut, în calitate de membri ai Tratatului de la Varșovia. Am refuzat”. În continuare acestor alegații, Maurer a afirmat: „După plecarea ambasadorului sovietic, eu m-am adresat imediat ambasadei americane și celei franceze, comunicându-le ceea ce ni s-a propus și refuzul nostru”³. La întrebarea Laviniei Betea dacă s-a discutat în prealabil asupra conținutului cuvântării lui Ceaușescu, Maurer a răspuns categoric: „Nu”⁴.

Aceste afirmații sunt absolut false. Nici vorbă despre comunicarea ambasadorului sovietic și despre invitația ca și România să participe la invadarea Cehoslovaciei. Toate pregătirile și

trezită în dimineața de 22 [corect 21] august și convocat la ședința Prezidiului CEEx”. La întrebarea interlocutoarei dacă ședința fusese anunțată dinainte, Bărlădeanu a răspuns: „Nu fusese anunțată dinainte. Știam că invazia este iminentă și situația este încordată”. A recunoscut că toți participanții la ședință au fost împotriva invaziei, dar a evitat să se refere la poziția sa, consemnată în stenogramă: „Consider că măsurile propuse aici de tovarășul Nicolae Ceaușescu reprezintă o primă linie de apărare a intereselor partidului și poporului nostru” și de aceea „eu susțin toate aceste propuneri”. În 1997, Bărlădeanu a afirmat că „s-a hotărât convocarea unei adunări populare în care Ceaușescu să expună situația”⁵. În realitate, bucureștenii s-au adunat spontan în Piața Palatului și apoi s-a stabilit ca organizațiile de partid să se implice în organizarea acestora.

În legătură cu discursul lui Ceaușescu rostit din balconul clădirii CC al PCR, atât Maurer, cât și Bărlădeanu au ținut să minimalizeze și să falsifice realitatea. Ion Gheorghe Maurer a spus că „în urma apelului” său adresate celor două ambasade „am fost lăsați în pace. În acest timp, Ceaușescu s-a pus pe cuvântat. A făcut și-atunci ce-l tăia capul [...] nu era nevoie de acea cuvântare. Mai ales

† Î.P.S. Dr. Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului

Mănăstirea Cozia – oglindă a Împărăției lui Dumnezeu și a culturii naționale

Continuare de pe prima pagină

Nimic nu este mai reprezentativ pentru județul Vâlcea decât mănăstirile, care de atâtea veacuri întăresc cultura românească a Olteniei de sub Munte, fiind reali factori misio-nari și deopotrivă culturali.

Viața duhovnicească a credincioșilor vâlceni a fost permanent înnoită de mănăstiri, acestea fiind adevărate cristelnițe spirituale, în care s-au născut și au crescut duhovnicește vâlcenii. Viața monahală din aceste ținuturi a fost influențată mult și de spațiul geografic local, parcă făcut pentru sihăstrie și trăire călugărească în general. Astfel s-au născut mănăstiri de o valoare duhovnicească și culturală incommensurabilă.

Mănăstirile de aici dovedesc atât hărnicia călugărilor, cât și viața lor duhovnicească tainică, ei fiind preocupați mereu de filocalie, de iubirea de frumos. Moștenirea spirituală și totodată culturală pe care aceștia ne-au lăsat-o constituie pentru noi o adevărată scară ce ne pune în legătură cu trecutul, cu rădăcinile noastre duhovnicești, făcându-ne să trăim și să simțim ca români adevărați și ca ortodocși dreptslăvitori. Aceste lăcașuri de rugăciune dau mărturie că niciodată candela rugăciunii nu a încetat să lumineze aici, aducând și în lumea de astăzi ceva din tainica rugăciune de atunci.

Cu adevărat, pentru contemporaneitate, mănăstirile din Vâlcea sunt adevărate izvoare de viață duhovnicească și de emoție artistică, ele impresionând prin arhitectura și pictura lor, însă mai presus de toate, prin viețuirea aleasă a părinților și maicilor de odinioară, dar chiar și de acum. Viața liturgică mănăstirească îi face pe credincioși să simță cu adevărat ca realitate prezența Împărăției lui Dumnezeu încă din lumea aceasta. Mănăstiri precum Cozia, Hurezi, Bistrița, Surpatele, Arnota, Dintr-un Lemn, Schitul Iezer, Ostrov, Mamu, dar și mai noi, precum Vârful lui Roman, Suiesti și altele, impresionează atât prin frumusețea artistică a ansamblurilor monastice și activitatea cărturărească desfășurată în acestea, cât și prin viețuirea exemplară a monahilor și monahiilor din ele. Ele toate lucrează cu adevărat la înveșnicirea omului prin scrierea Cuvântului lui Dumnezeu în inimile credincioșilor. Fiecare mănăstire devine, în felul ei, un ospăț euharistic, hrănindu-i pe credincioși cu Hristos, nu doar la Sfânta Liturghie, ca Trup și Sânge, ci și prin cuvânt, prin culoare și mai ales prin exemplu de viețuire, de urmare a lui Hristos. Fiecare mănăstire este în sine și un îndemn de a-L căuta pe Hristos Dumnezeu adevărat, nu undeva departe, retras din lume, ci întim prezent în viața noastră.

Dintre toate aceste mănăstiri, Cozia ni se înfățișează ca fiind una dintre nestematele Olteniei de sub Munte, atât prin frumusețea artistică a arhitecturii și picturii ei, cât și prin ceea ce a însemnat și înseamnă ea și astăzi pentru cultura națională. Această mănăstire, oglindă a Împărăției lui Dumnezeu și a culturii naționale, a fost și rămâne izvor de inspirație pentru literatura și arta românească, vrednicul de pomenire

stareț, Gamaliil Vaida, în monografia dedicată mănăstirii pe care a stărețit-o, enumeră peste zece scriitori care au fost inspirați de frumusețile Coziei, de la Grigorie Alexandrescu și până la Ioan Alexandru, la care noi nu putem să nu-l adăugăm pe strălucitul scriitor și exemplar ierarh al Bisericii noastre, Bartolomeu al Clujului.

Mănăstirea Cozia este cea care încheie șirul ctitoriilor domnești ale secolului al XIV-lea, fiind „unul dintre cele mai valoroase monumente istorice și de arhitectură feudală de factură religioasă din țara noastră”¹, „cea mai intimă parte din cerurile Oltului nu numai pentru că turnurile ei se oglindesc în apa – acum liniștită – a bătrânului râu, ci și pentru că ea însăși este oglindă a cerului duhovnicesc. Pe lângă aceasta – și nu în ultimul rând – e una din cele mai glorioase ctitorii voievodale”².

Arhitectura și pictura acestei lavre a Olteniei de sub Munte poartă pecetea tradiției spiritualității bizantine, meșterii care au zidit-o și zugrăvit-o, aduși din Moravia, au folosit modelul Mănăstirii Crușevăț din Serbia, așa încât această mănăstire a devenit „una dintre cele mai frumoase mănăstiri din țara noastră și, pe deasupra, doldora de istorie”³. Intemeiată pe tradiția Părinților, înnoirea duhovnicească, adusă de curentul spiritual-cultural isihast, exprimat dogmatic în scrierile Sfântului Grigorie Palama și în sinoadele secolului al XIV-lea a exercitat o influență uriașă asupra întregii lumi ortodoxe, atât în plan duhovnicesc cât și în planul artei creștine, prin capacitatea de sugerare a unei adânci vieți spirituale prin chipurile sfinților ce au fost zugrăviți. Prin zidirea Coziei, asistăm la atingerea apogeei culturii și artei religioase specifice vremii, prin preluarea modelului athonit al Mănăstirii Ivir, model întâlnit cu elemente specifice locale și la multe mănăstiri din Serbia, precum cea amintită, ce a constituit izvod pentru zidirea Coziei.

Acest spațiu isihast, al rugii necentenite, începând cu perioada de ctitorire, a avut un important rol duhovnicesc, istoric și cultural. Prin poziția sa geografică, Mănăstirea Cozia a fost peste veacuri o garanție a vieții românești și a Ortodoxiei de o parte și de alta a Carpaților. *Acatistierul slavon* scris la Cozia în 1558, un manuscris executat de copistul Ierodiacon Isaia la Cozia și trimis la Mănăstirea Hodoș-Bodrog din Eparhia Aradului și păstrat în Biblioteca Episcopiei Aradului, descoperă rolul cultural misionar al Mănăstirii Cozia în apărarea Ortodoxiei românești din Transilvania secolului al XVI-lea.

Epoca brâncovenească, perioadă în care arta din Țara Românească a atins o culme de neegalat, până astăzi, nu a trecut fără să lase schimbări și în această lavră voievodală, așa cum întărește și pisană pictată pe peretele despărțitor dintre naosul și pronaosul bisericii, ce descoperă data probabilă a așezării pietrei de temelie: „Această sfântă și Dumnezeiască biserică, unde se prăznuiește hramul Prea Sfintei și începătoarei de viață Troiță, iaste zidită den temelie de blagocestivul răposat Domnu Io Mircea Voievod cel Bătrân, la cursul anilor 6894 (1386) care o au

înfrumusețat în lăuntru cu tot felul de podoabe și afară întărind-o cu venituri pentru chivernisirea ei; iar pentru multă vreme a trecuților ani, fostu-s-au pierdut podoaba ei cea dintâi a zugrăvelii și văzând-o stricată, cinstitul și de bun neam, dumnealui Jupân Cantacuzino bi vel păharnic, feciorul spăt. Drăghici, îndemnatu-s-au de dumnezeiasca răvnă de o au zugrăvit precum se vede, pentru a lui veacinică pomenire. În zilele prealuminatului și înălțatului Domnu Io Constantin B. Basarab Voievod, fiind păstor Țării prea sfințitul mitropolit chir Teodosie, leat 7213 (1705); iar năstavnice Serafim Ieromonah. Ipișah Preda i snă (fiul) ego Ianache Sima Mihailă zugrafi”.

Mănăstirea Cozia a fost cercetată în cele peste șase veacuri de existență de cei mai de seamă domnitori ai neamului nostru, începând cu Mircea și continuând cu Sfântul Neagoe Basarab, Mihai Viteazul, Matei Basarab și Sfântul Constantin Brâncoveanu. În pridvorul acesteia și-a găsit odihna cea veșnică nu doar voievodul ctitor, ci și mama lui Mihai Viteazul, călugărită aici cu numele de Teofana, după cum indică și inscripția de pe piatra funerară: „*Preastavi se raba B[ol]jia (A răposat roaba lui Dumnezeu), călugărița Theofana, muma roposatului Mihailă voevod și fie sa, doamna Florica și fiu său, Nicolae vod[ă], au nevoit și au scris v[ă] dni, Io Radulă vod[ă]; leat 7114 (1605-6)*”.

Organizată după modelul marilor lavre aghiorite, Mănăstirea Cozia a devenit unul dintre cele mai importante centre culturale ale Țării Românești în toată perioada Evului Mediu.

Această lavră, ctitorită de unul dintre precursorii importanți ai unificării românilor, a dăruit Bisericii noastre nu mai puțin de treisprezece mitropoliți – zece mitropoliți ai Țării Românești, un Mitropolit al Basarabiei, un Mitropolit al Olteniei și un Mitropolit al Ardealului –, nouă episcopi ai Râmnicului, dar a și împodobit cultura română cu o școală de miniatură, una de copişti și alta de muzică, aici fiind compuse vestitele pripeale de către unul dintre sfinții Voievodului Mircea cel Bătrân, care s-a călugărit și a primit numele de Filotei. Aici s-au organizat biblioteci și școli monastice de copişti și caligrafi, s-au înființat ateliere de sculptură în piatră și lemn, ateliere de broderie, școli de pictură murală și iconografică. Monahii-copişti erau învățați să scrie nu doar literă frumoasă, ci și arta majusculilor, a che-narelor și vinițelor. Șirul lor la Cozia începe cu Damian monahul⁴ din vremea voievodului Mircea cel Bătrân. „*În istoria culturii vechi românești, și anume în perioada ei de plămădire, au ostentat cu răvnă vrednică de pomenire un șir lung de clerici luminați, iubitori de țară, adevărați pioneri în vremuri de alegere a luminii de întuneric, ctitori de limbă, de cultură și de unitate românească. ... Numele lor a fost căutat cu pasiune și migală, a fost descifrat de cercetători pe frontispicii sau pe margini de manuscrise și de cărți și a intrat de mult în patrimoniul național*”⁵.

La începutul secolului al XV-lea era atestată, printr-un document din

28 martie 1415, Școala mănăstirească de la Cozia, școală ce-și va continua activitatea până în secolul al XVIII-lea. Primul dascăl al școlii, starețul Sofronie, își iniția ucenicii în tainele scrisului și cititului, învățându-i limbile greacă și slavonă.

Pripealele monahului Filotei se regăsesc în peste 25 de manuscrise slave, fiind tipărite la Veneția în 1536 și 1547, iar apoi de către Diaconul Coresi în *Sbornicul de la Sebeș* (1580). Episcopul Damaschin Voinescu le-a tradus în limba română, tipărindu-le în *Psaltirea* de la Buzău, în 1703 (filele 179-192) și în *Catavasierul* de la Râmnic în 1725 – această versiune fixându-se în *Polieleul liturgic*, în Moldova și Țara Românească, până în secolul al XIX-lea, iar, în Transilvania, până în zilele noastre. Prin larga răspândire a pripealelor, Filotei a fost considerat drept *primul nostru scriitor de circulație internațional, tipărit și în Occident*⁶. Originalitatea *Pripealelor* monahului Filotei de la Cozia reprezintă un prim moment al culturii scrise în Țara Românească, considerat de către P.P. Panaitescu drept „prefața literaturii române”⁷.

Nu îl putem trece cu vederea nici pe Mardarie Cozianul, care a alcătuit în 1649 prima lucrare lexicografică, un *Lexicon slavo-românesc*, ce cuprinde 4575 de termeni slavoni, însoțiți de corespondentul românesc. Acesta a fost alcătuit pe baza și după modelul *Lexiconului slavo-rusesc* al lui Pamvo Berânda, tipărit la Kiev în 1627. *Lexiconul* avea un rol deosebit în activitatea didactică a școlii, depășind cu mult rolul didactic al unui manual de citire, devenind totodată un instrument de lucru extrem de valoros în opera de traducere a cărților liturgice precum și a scrierilor din limba slavă. Autorul are și o însemnare pe fila 397 a manuscrisului original în care precizează: „*Acest lexicon l-am scris eu mult păcătoșul monah Mardarie, pisar, cu porunca și binecuvântarea părintelui nostru Kir Ștefan, egumen de la sfânta mănăstire Cozia, unde este hramul Sfintei Treimi (Troite). În zilele binecredinciosului și de Hristos iubitorului Io Matei Basarab, mare voievod și în zilele arhiepiscopului și mitropolit Kir Ștefan a toată Ungrovlahia la anul 7157 (1649) și s-a sfârșit în luna lui martie 22 de zile*”⁸.

Aceste coordonate ale istoriei Mănăstirii Cozia nu sunt decât câteva aspecte ale importanței acesteia în plan cultural și spiritual, însă toate acestea întăresc, fără doar și poate, în conștiința neamului nostru, că rădăcinile culturii noastre naționale sunt înfipte adânc în viața monahală din care încă își trag seva.

NOTE:

¹ Pr. Prof. Univ. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, Ed. IBMBOR, București, p. 295.

² Valeriu Anania, *Cerurile Oltului*, Editura Episcopiei Râmnicului și Argeșului, 1990, p. 34.

³ Valeriu Anania, *op. cit.*, p. 34.

⁴ Episcop Dr. Antonie Plămădeală, *Clerici ortodocși ctitori de limbă și cultură românească*, Ed. IBMBOR, București, 1977, p. 46.

⁵ Episcop Dr. Antonie Plămădeală, *op. cit.*, Ed. IBMBOR, București, 1977, p. 5.

⁶ Episcop Dr. Antonie Plămădeală, *op. cit.*, p. 60.

⁷ P. P. Panaitescu, *Contribuții la istoria culturii românești*, Editura Minerva, București, 1971, p. 13.

⁸ Biblioteca Academiei Române, București, Ms. 450, p. 397.

Dr. Andrei Carpenanu

Dintre cei mai de seamă făuritori ai României Mari: generalul Ioan Emanoil Florescu

Numit de generalul Radu Rosetti, cu ocazia conferinței omagiale ce a avut loc la Academia Română în 1936, „un uitat al istoriei”, deși fusese socotit încă din timpul vieții *părintele armatei moderne române*, iar meritele sale de organizator, de reformator în acest domeniu puteau fi cu greu tăgăduite chiar și de către cei mai aspri adversari politici, generalul Ioan Emanoil Florescu (1819 – 1893) este un personaj fabulos al istoriei noastre identitare, asupra căruia românii ar trebui să zăbovească azi câteva clipe, căci amintirea acestui mare patriot le va îmbărbăta cugetele, altminteri deznădăjduite și istovite de becisnicia vremurilor pe care le trăim.

Născut în Râmnicu Vâlcea, descendent al unei vechi familii boierești din Țara Românească, al cărei nume este menționat în hrisoave încă din secolul al XV-lea, primește o educație înaltă, mai întâi în București, ca elev premiant al Colegiului Național Sf. Sava și apoi la Paris, unde frecventează cursurile vestitului liceu Louis le Grand (întemeiat în 1563) și se pregătește la prestigioasa Școală Militară Saint-Cyr, fondată de Napoleon Bonaparte.

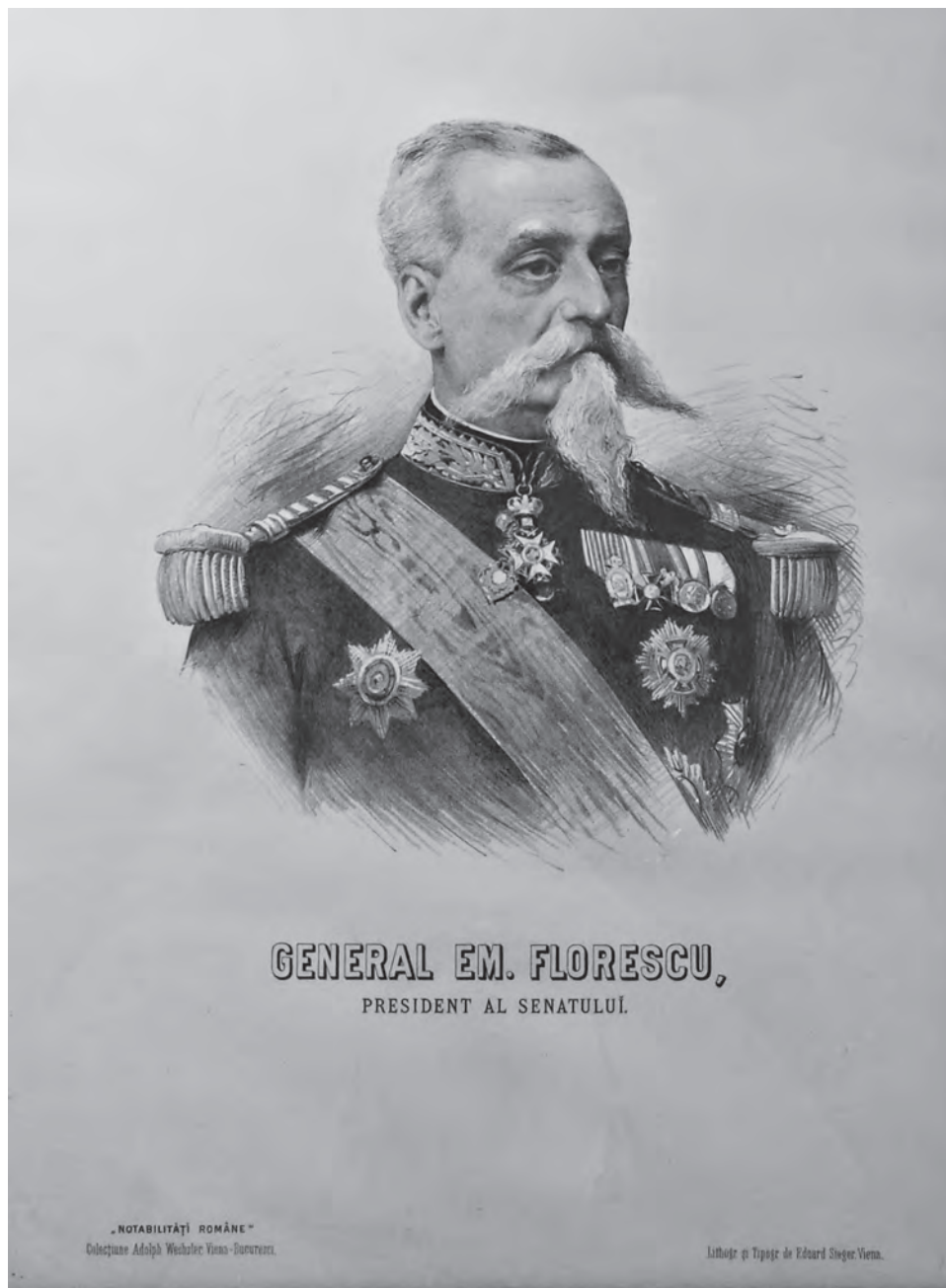
Pasionat de literatură, Ioan Emanoil Florescu devine în 1845 membru al Societății Literare Române. De asemenea, fiind preocupat de instrucția tinerilor ofițeri români, traduce tratate militare franțuzești și scrie cărți despre tactică și strategie militară.

Devotat valorilor naționale și credincios jurământului militar chiar în momente de cumpănă, când statornicia principiilor sale îi pune în pericol cariera, dar totodată ambițios din fire, hotărât să cucerească treptele ierarhiei militare pentru a-și valorifica la cel mai înalt nivel pregătirea excepțională și nobilele însușiri ale stirpei, Emanoil Florescu devine colonel în 1848, la numai 29 de ani, iar în 1860 este înaintat la gradul de general de către domnitorul Cuza. Desigur, ascensiunea sa trebuie să fi fost înlesnită și de cele două căsătorii cu ficele unor prinți domnitori, prima dată cu Ecaterina, fiica lui Gheorghe Bibescu, iar apoi cu Alina, fiica lui Barbu Știrbei.

În perioada domniei lui Cuza, generalul Emanoil Florescu, acum ministru de Război, este desemnat, prin Înalțul Ordin de Zi nr. 243 din anul 1860, înlocuitor al domnului țării, „ori de câte ori vom lipsi din capitala noastră București”. Așa cum arată Radu Rosetti într-un studiu închinat generalului, acesta a orânduit într-o perioadă de mari prefaceri administrative toate aspectele care țineau de „alcătuirea noastră militară”, sarcina principală fiind atunci unificarea armatelor Moldovei și Valahiei.

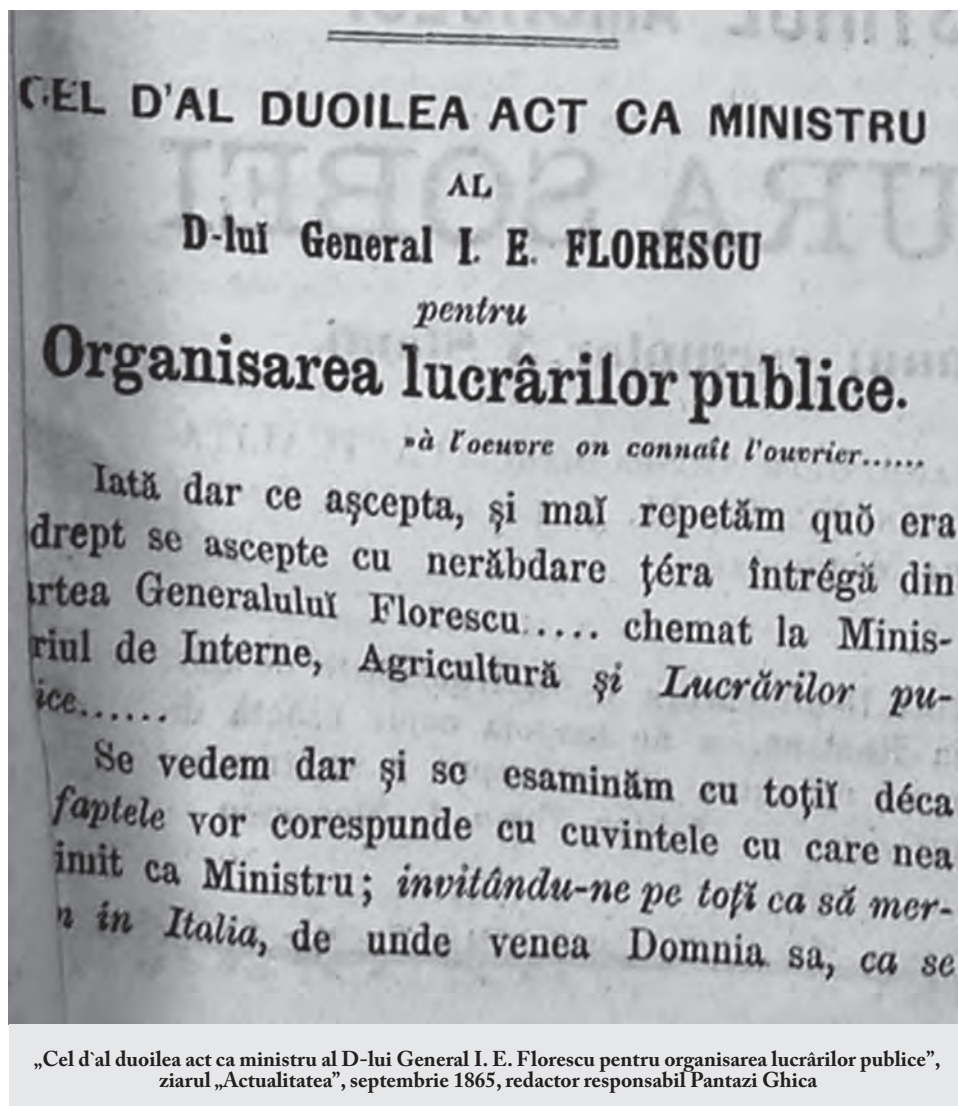
Rămas fidel lui Cuza, așa cum, legat de jurământul militar, dar și de relația de rudenie cu acesta, îi fusese devotat lui Bibescu în timpul Revoluției de la 1848, cariera politică și militară a generalului Florescu cunoaște o sincopă în perioada 1866-1871.

Însă Carol I admiră înzestrările sale ca om de arme, meritele intelectuale și tăria morală, numindu-l Ministru de Război în guvernul Lascăr Catargiu, unde până în 1876 se ocupă de pregătirea armatei române pentru Războiul de Independență. În 1873 primește titlul de *conte papal* și însemnele heraldice cuvenite, în partea de jos a scutului timbrat găsindu-se gravată, pe o eșarfă,

vechea deviză a familiei: *FAIS QUE DOIS*. Generalul Emanoil Florescu este ales în mai multe rânduri deputat și senator, va conduce Ministerul

de Interne, Lucrările Publice sau Comunicațiile, fiind numit președinte al Senatului și prim-ministru în două rânduri, în 1876 și 1891.

„Cel d'al duoilea act ca ministru al D-lui General I. E. Florescu pentru organizarea lucrărilor publice”, ziarul „Actualitatea”, septembrie 1865, redactor responsabil Pantazi Ghica

În 1865 a fost ales membru al Societății Culturale Ateneul Român, unde ținea frecvent conferințe, iar în ultimii ani de viață s-a implicat în sprijinirea dascălilor și elevilor talentați, ca președinte al Societății pentru Educarea Poporului Român. Predase el însuși pentru câțiva ani la Școala Normală un curs de artă militară, iar amintirea poveștelor lui rămăsese vie, peste ani, în mintea foștilor elevi. Iată care erau gândurile sale cu privire la misiunea dascălilor în tânăra națiune română: „O să simțiți în dese rânduri că vă apucă dezgustul, că vă cuprinde oboseala, că vă doboară deznădejdea. Piedici de tot felul și necazuri fără număr veți întâmpina în calea voastră. Să nu vă pierdeți, băieți, tăria de îngeri și să vă gândiți că la talpa casei, în patria română, muncitorii cei mai folositori sunteți voi, învățătorii. Gândiți-vă la mine, care lupt întruna, de 55 ani, și nu am am avut niciodată niciun moment de descurajare. Să mergem înainte și totdeauna Dumnezeu va fi cu noi”.

Generalul Emanoil Florescu se săvârșește din viață la vârsta de 74 de ani într-un sanatoriu din Paris. Va primi onorurile președintelui Franței și ale unor înalți demnitari francezi, precum și ale comunității române de la Paris, în frunte cu ambasadorul României, Iancu Alecsandri, fratele bunului său prieten, Vasile Alecsandri, însă trupul neînsuflețit, conform ultimelor sale dorințe, este adus în cele din urmă în țară, unde i se organizează o fastuoasă ceremonie de înmormântare. Iată aici câteva fragmente din cuvântarea generalului Lahovary cu prilejul funeraliilor marelui militar și patriot român: „Am cernit drapelele, am cernit spadele, am cernit inimile noastre, căci am pierdut pe șeful care ne-a iubit mai presus de toate în viață. Da! Ne-a iubit cu o dragoste nemărginită, ne-a iubit și ne-a crescut pe toți, noi, astăzi conducătorii scumpei sale armate! Niciodată nu era mai fericit decât în fața trupelor! Când venea călare, falnic, cu steaua în piept, cu steaua în frunte, în sunetul muzicilor și ne striga: *Sănătate, copii!* Simțeam toți că strigătul său era voios și fericit, că eram iubiți de el, și tinerele noastre inimi băteau tare în piepturile noastre: aveam atunci viziunea unei Românie Mari!...”.

Imaginea mitică a generalului român salutându-și trupele ar trebui să însoțească și azi, la fel de vie, conștiințele noastre, ca parte a sentimentului rotund de iubire de țară, de glas românesc, de cultură și zidire românească. Pe când vie se arată astăzi în noi doar puterea disoluției, a desfrâului abdicării de la cele mai sfinte datorii morale, vie este numai furia oarbă a renunțării la reperele care ne-au conferit, după căutări și sacrificii imposibil de cuantificat, identitatea de români.

Bibliografie generală:

1. Radu R. Florescu, *Generalul Ioan Emanoil Florescu, organizator al armatei române moderne*, Editura Militară, București, 2004
2. Lucian Predescu, *Enciclopedia României – Cugetarea*, Editura Saeculum și Editura Vestala, București, 1999
3. Dan Cernovodeanu, *Evoluția armeriilor Țărilor Române de la apariția lor și până în zilele noastre (sec. XIII-XX)*, Muzeul Brăilei - Editura Istros, Brăila, 2005

Dr. Mihaela Teodor

Centenar și istorie la Iași

Aniversăm 100 de ani de la Marea Unire, eveniment politic major din istoria românilor, care nu putea fi ignorat de istoricii români. Desăvârșirea statului național român realizată în 1918 prin unirea provinciilor românești (Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș) cu România este celebrată după 100 de ani prin diverse proiecte culturale (peste 500 de proiecte aprobate de Ministerul Culturii și Identității Naționale), fără a se impune un proiect unic, național. Se remarcă totuși, în multitudinea de proiecte, inițiativa Academiei Române și a Consiliul Național al Istoricilor de a organiza ediția a II-a a Congresului Național al Istoricilor Români, la Iași.

În perioada 29 august – 1 septembrie 2018, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, s-au desfășurat, sub auspiciile anului Centenar, lucrările Congresului Național al Istoricilor Români, la care au participat peste 400 de specialiști, academicieni, profesori universitari, cercetători, muzeografi și arhiviști din țară, dar și din centre academice europene precum: „Centre national de la recherche scientifique” din Paris, Université „Paul Valéry” din Montpellier, Université de Rouen; Central European University Budapesta etc. În cadrul evenimentului a avut loc și un târg de carte, care a reunit în Sala Pașilor Pierduți edituri naționale consacrate, specializate în publicarea lucrărilor cu tematică istorică.

În deschiderea oficială, Aula „Mihai Eminescu” a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, au fost audiate prelegerile academicienilor Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române, *Statutul istoriei și al istoricului la un secol de la Marea Unire*; Victor Spinei, vicepreședintele Academiei Române, *Antecedente și împliniri ale Marii Uniri*; și Alexandru Zub, *Discursul istoric: dialog și persuasiune*.

Președintele Academiei Române și-a exprimat speranța, în anterioare începerii conferinței, ca participanții să evalueze modul în care este studiată istoria la școală, dar și importanța cercetării: „Aflându-ne în Anul Centenarului Marii Uniri,

accentul va trebui să cadă și pe acele cercetări care vor conduce în viitor sau au condus chiar până acum la o

român, pentru a putea oferi publicului, dornic de cunoaștere, noutățile necesare, cadrul general al științei istorice care

asistăm la o explozie informațională, și de aceea considerăm că un congres de științe istorice poate să aducă în prim-plan vocea specialiștilor”.

Pe parcursul celor patru zile au avut loc prelegeri în plen, și pe secțiuni precum: *Conferința de pace de la Paris, emanciparea evreilor din România și drepturile minorităților. Observații istoriografice*, susținută de prof. univ. dr. emerit Carol Iancu, Universitatea „Paul Valéry” Montpellier, Franța; *Arhiva unui fondator al României Mari: Alexandru Vaida Voevod*, susținută de dr. Ioan Drăgan, director general al Arhivelor Naționale ale României; *Istoriografia Basarabiei în anul Centenarului*, susținută de conf. univ. dr. hab. Gheorghe Cojocaru, director al Institutului de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău; *Unirea românilor în „calendarul” Europei moderne*, susținută de prof. univ. dr. Gheorghe Cliveti, director al Institutului de Istorie „A.D. Xenopol” Iași; *România întregită. Dezbateri în istoriografia actuală*, susținută de prof. univ. dr. Gheorghe Iacob, Prorector al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

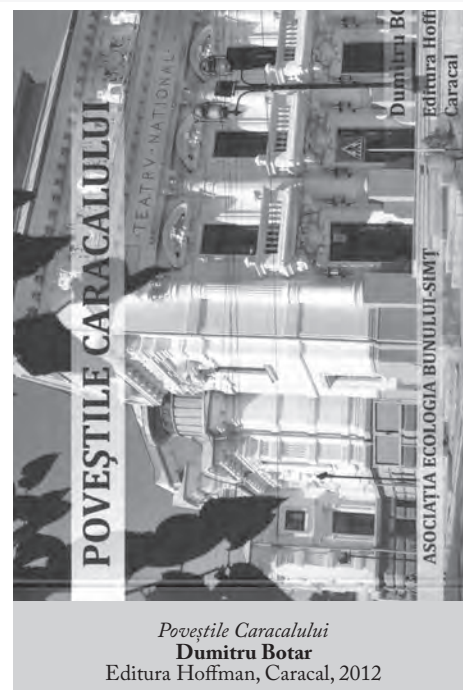
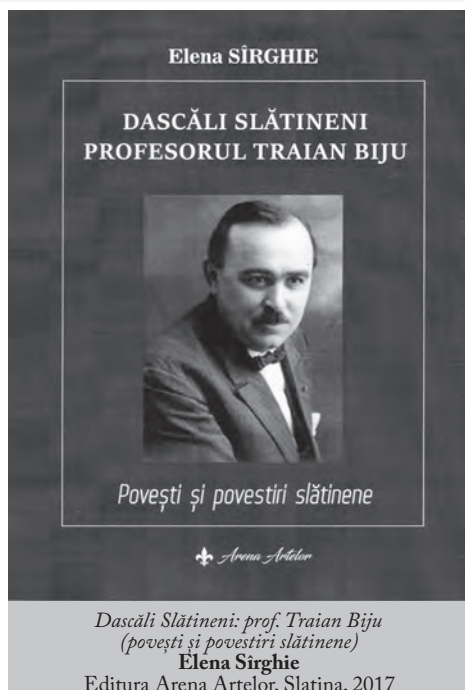
Se observă, răsfoind programul prestigioasei manifestări științifice, prezența în număr mare a tinerilor cercetători din domeniu, semn al creșterii motivației tinerilor în orientarea spre domeniul cercetării. Scriam, la un moment dat, într-un editorial din „Revista Română de Istorie a Presei”, despre motivație: „acea forță interioară care stimulează un tânăr să se dedice unei anumite profesii sau cariere, în lipsa oricărui stimulent exterior. În afara subfinanțării și a lipsei de comunicare și colaborare specifice mediului academic românesc, a lipsei de recompensă socială și de confirmare profesională, există, de cele mai multe ori, și dificultatea armonizării vieții profesionale cu cea privată sau familială. Integrarea relațiilor sociale în propria activitate și carieră reprezintă o altă condiție a succesului în domeniul cercetării, cu atât mai mult în cel al cercetării unui domeniu devenit de nișă precum istoria”.

cunoaștere mai aprofundată a procesului de formare a statului național

se referă la trecut, mai ales în condițiile în care suntem într-o perioadă în care

Recomandările Clipei

Nicolae Croitoru

Poezii din volumul „Flori de ață despicate”

Meditații ale poetului Nicolae Croitoru

„După volumul *Destin etern* (Editura Niculescu), poetul Nicolae Croitoru se află în febra alcătuirii unei noi culegeri din producția sa lirică. Citind meditațiile sale – pentru că acesta mi se pare termenul cel mai potrivit pentru ceea ce a scris în ultima vreme autorul – și comparându-le cu cele apărute în cărțile anterioare aș putea spune că Nicolae Croitoru este mereu același și totdeauna altul. Între acești doi poli contrastanți se desfășoară o neîncetată întrebare, o perpetuă căutare, o neconținută frământare sufletească. Poetul pornește de la acea lume tradițională, lumea sufletului său, lumea dragostei fundamentale pentru Om, pentru a da glas unora din neliniștile care nu-i dau pace. Care sunt ale lui. Și deopotrivă ale noastre.”

*Din prefața volumului de poezii
Flori de ață despicate, semnată de
Valeriu Râpeanu*

În roata vremii neschimbate

Se rânduiesc, în scări, de toate
Se lunecă
Sau se coclesc
În roata vremii neschimbate
În rostul cerbului
Ceresc

Și prin albastruri nemișcate
Mai amețim
Furând din noi
Golgota
Prinse-n guri de șarpe
Și ne retragem în zăvoi

Hai să rupem mitul lumii
Să intrăm în el
Tăiș
Cu opinca
Veșniciei
Printr-un timp tăiat
Pieziș.

Într-un pârguit de ape

Într-un pârguit de ape
Prinse-n poale de muieri
Timpul rupt
Pe jumătate
Se ardea din răputeri

Și din ieri căzuse luna
Într-o glugă de coceni
Și din râuri
Rupte-n rouă
O vioară plânge-n vremi

Și se lasă pe fereastra
Pui de vui, de vânturit
Când de nuc
Atârnă coasa
De plecat și nevenit.

Un dor de Om, mereu aprins

Ca un vlăstar dintr-un blestem
Creștea o cruce dintr-un lemn
Și timpul mai uda o roată
Cu drum târâș, de niciodată

Și roata flutura a drac
Și timpul fulguia pe stânci
Și eu mă mai rupeam din brad
Încercănat, căzut pe cruci

Și netrăind încoronat
În zborul meu de crez nestins
Eu voi lăsa pe drum umblat
Un dor de Om, mereu aprins.

Urma timpului pierdut

Când visam să zbor în sus
Scara lumii s-a ascuns
Și-am căzut
În flori de-ngheț
Într-o grotă
De mistreți
Și când m-am trezit
În zori
Eram pulberi
De ninsori
Și-nviam încet
Murind
Într-o ploscă
Prinsă-n grind
Ca un ciot de flori
De nori
Și mă așterneam tăcut
Într-un imn
Nedeslușit
Ca să legăn
Prins de cuc
Urma timpului pierdut.

În mielul lupilor de rouă

Eram pe câmpul nimănui
Când eu mă mai plimbam pribeag
Prin zorii florilor de fag
Și-n firul blând de colilii

Și timpul se lăsa în rece
Peste deșertul din tufiș
Și eu curgeam printre potece
Pe valul unui vis închis

Și pe sfârleaza unor toarte
Mă adunam sub nori de plouă
Și răsăream pe căi deșarte
În mielul
Lupilor de rouă.

Camille Pissarro, Nucul mare de la Eragny, 1892

Claude Monet, Zăpadă în Argenteuil, 1875

A. C. Pahomi

Fragment din romanul în lucru „Rătăcitorul” (II)

Continuare din numărul trecut

Îl priveam pe omul din fața mea, înțelegând de ce se considera un Rătăcitor. El căuta cu durere drumul pierdut ce-i fusese luminat de făcliile din ochii unei femei. El văzuse acel drum, mersese o vreme pe el, rătăcindu-se apoi... „Am deschis fereastra logicii”, a spus... Și a greșit. Astfel s-a pierdut? Acolo unde a fost, logica nu-și are locul? Ea aparține oare lumii de jos? Logica e jocul periculos al minții? Ea ne arată ce este corect, ce este rațional... Însă, corectul în viziune umană, după reguli impuse de mintea umană... În natură este instinct, este frică, este indiferență... Dar nu este logică! Seva urcă, ignorând gravitația, unele animale își mănâncă puii după ce s-au chinuit să-i facă... Apa are inteligență și are memorie... Dumnezeu îl alungă pe Adam din rai, după ce, ispitit fiind, mănâncă din Pomul Cunoașterii... Așa-zisa cunoaștere, cea care separă binele de rău prin reguli stricte, logice, clare... Să nu-i fi fost rezervată omului logica? Să nu fi fost pregătit pentru dimensiunile ei, riscând din neputință să-i încurce puterile? Să opereze omul cu o forță pe care nu o poate stăpâni? Poate că da... Logica poate fi privită ca un brilliant a cărui dublă piramidă reflectă aceeași imagine în forme diferite... De multe ori, logica mea nu este egală cu logica altora, demonstrând că ea nu se supune acelorași reguli stricte. Există o logică? Există două? Există miliarde de oameni cu miliarde de interpretări? În natură, există o singură formă disciplinată de reguli neînțelese – regula vieții. Și de aceea, copacii nu se amestecă cu păsările încercând și ei să zboare, delfinii nu sar în corăbiile pe care le însoțesc din curiozitate ori din joacă... Nimeni nu recurge la „logică”... Doar omul...

– Ce vrei de la mine? am întrebat brusc.

M-a surprins egalitatea vocii mele, tonalitatea seacă lipsită chiar de o minimă blândețe.

– Vreau să te angajez.

Răspunsul Rătăcitorului m-a surprins atât de mult, încât nu am putut pune nicio întrebare.

– Te plătește regește.

Probabil că uimirea îmi imprimase pe chip o expresie atât de tâmpă, încât bărbatul nu-și putea ascunde amuzamentul. De sub mustața-i bogată se vedea șirul dinților aliniați disciplinat, iar ochii i se ascuseseră în spatele unor linii care-i dădeau un aspect asiatic.

– Să mă angajezi? Unde?

– La mine.

– Pentru? Pentru ce?

Linște. Mergeam în tăcere, privindu-ne fiecare vârful pantofilor sau mica distanță a fiecărui pas. Gânduri, legiuni

întregi de gânduri mășăluiau prin creierele noastre...

– Vreau să mă ascuți, spuse bărbatul într-un târziu.

E nebun! Clar. E nebun. O clipă am crezut că are vreo firmă, o afacere, ceva care să-mi poată deveni un loc de muncă... Să-l ascult! Auzi!... Cât de naivă pot fi, dacă și pentru o clipă am crezut că norocul se plimbă aiurea pe străzi... Am zămbit. Apoi, indignarea a luat locul uimirii, gândindu-mă la posibila perversitate a acestui om. Să-l ascult? Adică, ce-mi poate cere să fac? L-am privit cu furie, simțind cum

– Nu înțeleg.

Bărbatul mă privi întrebător, dar întrebându-se pe sine, nu pe mine.

– Vreau să simți când trebuie să vorbești... Atât îți cer.

– Să ascult și să vorbesc din când în când!

– Da.

– Și pentru asta mă plătești.

– Regește.

– Ești sănătos?

– Da. Mai sănătos decât îți închipui. Iar ceea ce-ți cer este mult mai greu decât pare.

– Și dacă nu reușesc?

cine strigam? La mine. Urechile mele trebuie să audă, vocea mea să certifice revolta, creierul meu să analizeze. Eu, eu, eu și iar eu! Trebuie să-mi repet... Eu, eu și iar eu... Nu într-o formă egoistă, ci ca un îndemn obsesiv care să-mi salveze identitatea, să-mi protejeze personalitatea, să-mi conserve autenticitatea... Să rămân ceea ce sunt, să fiu Eu! Da, da... Să fiu Eu, nu el, nu ea... Libertatea de a fi Eu... Ce vis!... Nu! Niciodată nu voi putea fi Eu! Niciodată! Sunt condamnată să port măști... Eu sunt purtătoarea măștilor... Vesele, triste, furioase, tâmpe... Schimbate brusc ori

lent, lipite strâmb pe gândurile mele, măști impuse de legile nescrise ale unei societăți bolnave... Durere. Asta simt. Durere! Chipul meu adevărat strigă. Vrea eliberarea. Vrea așa cum l-a lăsat Dumnezeu... Oooo... Cum ar arăta lumea dacă ne-am scoate toți măștile... Cât de clară ar fi departajarea. Categori distincte – buni, răi, darnici, lacomi, blânzi, răzbunători... Țara bunilor, țara lacomilor, țara răzbunătorilor... Ce radiografie! Cu interdicere de emigrare, doar drept de vizitare și cu imposibilitatea de contaminare! O lume structurată corect, o lume a libertății reale... Răii cu răii, bunii cu bunii... Ha! Cât de singură mă simțeam... Singurătatea este periculoasă astăzi. Te face să gândești, chiar dacă mintea o ia razna... Așa-ți vin ideile. Poate de asta trebuie să fim tot timpul ocupați unii cu alții, iar acum ni s-a dat cu generozitate și posibilitatea de a fi împreună fără a fi de fapt. Tableta. Telefonul... Ce faci Gigi? Unde ești Mitică? Și terase... Cât mai multe terase, pub-uri, restaurante, cafenele... Parcurile sunt pentru babe și pentru moși. Nu-ți trebuie aer curat. Nimic pe gratis, nu? Zgomot, agitație, consum... Oricum, e prea târziu... Căderea e în gol. Nu mai putem cădea nici măcar în interiorul nostru, fiindcă accesul ne-a fost blocat. Și totuși, ceva se revoltă. Ne smulgem măștile cu furie. Doar una nu se dezlipește aproape niciodată... Masca tristeții... Stă prinsă de chipurile noastre, luând forma zâmbetului... – Primesc!

Rostirea acestui cuvânt m-a surprins până și pe mine. Parcă altcineva îl spusese, preluând ferm comanda vieții mele. *Marele Jucător de Șah* pe care-l întuisem de mai multe ori în existența mea, făcea acum o nouă mutare, luându-mă de umăr și așezându-mă pe alt rând, într-un alt pătrat.

Necunoscutul mă privi cu atenție.

– Perfect. Măine la ora zece. Voi vorbi despre... Proiecție!

Se întoarse încet, apoi plecă destul de grăbit în sens opus. Măine la zece? Unde? Doamne, cât de naivă puteam fi. Iar și iar... Măine la zece... Undeva pe planetă... Proiecție...

James Ensor, Femeie cu măști, 1889

mânia mă cuprinde și sufocarea îmi invadează respirația. Am vrut să spun ceva, dar el mi-a făcut semn să tac.

– Nu! Nu, înainte de-a mă asculta...

Vorbele-i fuseseră aproape șoptite, ca niște vehicule silențioase care puteau transporta de-o potrivă atât viclenie, cât și inocență.

– Vreau să taci, vreau să ascuți... Vreau să-mi fi alături... Vreau să stai lângă mine... Nu cu mine... Vreau să gândesc, vorbindu-ți... Vreau o femeie, interlocutor... Câteodată...

– Câteodată?

– Da.

– Simplu. Te concediez. Apoi, drumurile noastre nu se vor mai intersecta.

Galop de gânduri, tropot de cuvinte... Viclenia îndoielilor mele șerpuia lin printre fragilele-mi speranțe, înclinându-mi când în dreapta, când în stânga, curajul. Am lucrat cu oameni... Am lucrat pentru Tănase, am lucrat pentru Tuța... Nu, nu cu ei, ci pentru ei... O furie se strecură în mintea mea, ștergând pragul umbrelor și dezlănțuind zăgazurile liniștii, o spar-se. Urlete auzite doar de mine, țipete aproape isterice, îmi vizitau sufletul rănit. De fapt, cu cine mă certam? La

Ștefan Mitroi

Jocuri de altădată

Eu așa mi-aduc aminte, că erau mulți copii în curtea noastră, ca să se joace cu mine, care eram singur la părinți.

Unul dintre ei era cerul. Sau nu credeți c-a fost și el într-o vreme copil?! Chiar în vremea în care eram și eu. Venea, zi de zi, deasupra casei noastre și-mi zicea: Hai să ne jucăm de-a răsăritul soarelui! Sau de-a ploaia!

Jocul acesta de la urmă cădea din nori, nou-nouț. Eu îl jucam primul, abia după aceea, dudul din fața casei, florile din grădină și iarba de pe câmpuri.

Când vedeam cerul zgribulit, ceea ce se întâmpla atunci când ne jucam de-a ninsoarea, îl chemam în casă la căldură.

Vezi ce-ai făcut?, se supăra mama, ni s-a umplut patul de zăpadă!

Mă și mir acum, când am crescut amândoi mari, cum de, încăpea cerul în casa noastră!

Luna, ce era și ea tot un copil pe atunci, a stat, într-o iarnă, o lună întreagă-alta decât ea, ascunsă sub perna mea.

Iarna era copilul cu care mă jucam cel mai mult. De-a oamenii mari, în-deosebi, pe care-i făceam din zăpadă, direct oameni mari, nu copii, cum ar fi trebuit, ca să-i putem întreba de-a ce le-ar fi plăcut lor să se joace.

Între copiii ce veneau în curtea noastră s-a nimerit, într-o toamnă, și un pui de cocor, pe care l-am luat cu mine la școală. Dacă nu apărea mai-că-sa în primăvară să-l cheme acasă, ajungea în mod sigur premiantul clasei noastre, căci ne depășea pe toți și la aritmetică, și la citire.

Pe vremea aceea, erau și cerul, și păsările călătoare, și vântul, și ploaia, și curcubeul, de la noi din sat.

Deși singur la părinți, nu eram niciodată singur. Aveam mereu cu cine să mă joc!

Asta pentru că am avut norocul să mă nasc atunci. Dacă mă nașteam acum, nu știu, zău, ce m-aș fi făcut!

Muntele de gheață

Râdeam de ea. Dar ce mai râdeam! Și nu fiindcă era bătrână, ci pentru că umbla toată ziua pe drum cu un coș de nuiiele, în care zicea că strânge urmele fiului său, ce plecase în lume, uitând să mai vină pe-acasă.

Măcar cu atâta să rămân și eu de la el, spunea femeia, întorcându-se seara cu coșul acela în spate. Zicea că e plin!

Sunt urmele lui peste tot, se bucura ea, n-o să ajung să le culeg niciodată pe toate!

Dimineața o vedeai iarăși căutând prin țărână pașii pe care îi făcuse pe ulițele satului cel dispărut.

Noi nu-l văzuserăm niciodată. Nu știam cum arată. Dar și dacă-l vedeam, l-am fi uitat, pentru că se scursese o groază de vreme de la dispariția lui. Nu se putea ca vântul să nu-i fi risipit urmele. Sau să nu i le fi șters ploile în tot acest timp!

Mai mult ca sigur bătrâna era o mamă nebună!

Și noi râdeam ca proștii de nebunia ei. Am fi râs mai departe, dacă nu se întâmpla ca, într-o seară, ea să ne roage s-a ajutam să ridice coșul pe umeri. Zicea că n-a fost niciodată atât de greu.

Ne-am uitat în coș și-am văzut că e gol!

M-am repezit chiar eu să-l iau de jos, dar n-am putut să-l clintesc. A mai venit cineva, însă nici în doi n-am reușit să-l ridicăm.

Bătrâna s-a descurcat până la urmă singură și-a plecat, fără să scoată o vorbă, spre casă.

Nouă ne-a înghețat râsul pe buze. Cu toate că era vară, s-a transformat într-un munte de gheață râsul nostru. Un munte care nu s-a topit nici acum!

Scrisul și aratul

Nu fac altceva decât ce făcea tata, ar pământul. Doar că pământul meu e coala albă de hârtie. Cu toate că aș putea să mă folosesc de calculator, scriu de mână. Întocmai ca tata, care făcea întocmai ca bunicul. Arau, cum s-ar zice, de mână! După care semănau. Și ieșea, din ce semănau, grâu. Eu semăn

cuvinte, cu speranța că va ieși grâu. Dar nu iese, de cele mai multe ori, nimic.

Chiar și atunci când iese câte o carte, nu mă pot măsura cu tata sau bunicul. Se umplea câmpul cu grâul semănat de ei. Și, Doamne, ce frumos foșneau spicele când adia vântul! Iar când se lăsa seara, vedeai macii aprinzându-se prin lanuri. Puteai să vâri la lumina lor un fir de alior în ac și să-ți coși gândurile pe înaltul cerului. Sau să deșiri luna, cosând cu lumina ei lătratul unui câțel al pământului de miezul nopții.

Odată, nu știu ce m-o fi apucat, am băgat chiar firul vieții mele în ac, încercând să repar viața plină de petice a bunicii.

Vrei să rămâi fără viața ta? m-a cerat ea. Potolește-te!

Adevărul e că viața mea era doar nițică, dar mie mi se părea că e multă, la fel de multă ca apa fântânii cu cum-până de alături.

Era o grozăvie să stai lungit cu fața în sus pe câmp și să-ți închipui că arunci ciutura fântânii spre cer și-o aduci înapoi plină cu sufletele celor plecați de pe pământ. Noapte de noapte, îmi astămpăram dorul de sufletul bunicului în felul acesta. Păstram, pentru setea de peste zi, câțiva stropi din el, într-o lacrimă a mamei.

Cu lacrima aceea ud și astăzi cuvintele pe care le arunc sub brazdă.

Câteodată, îmi este milă de cărțile răsărite din cuvintele semănite de mine. N-or să atingă niciodată frumusețea lanurilor răsărite din ce semănau tata și bunicul. Ar, ca să spun așa, ca și ei, de mână, dar degeaba. Nici nu vă închipuiți ce fericit aș fi dacă, într-o zi, aș auzi o ciocărlie cântând, una singură, într-o carte ce-mi poartă semnătura! Sau dacă aș vedea câțiva maci, numai câțiva, crescând dintre rândurile pe care le aștern pe hârtie. Pare să le dea târcoale seceta. Iar lacrimi precum cele pe care le plângea mama nu se mai găsesc pe nicăieri!

Vis cu berze

Am învățat chiar înainte de a merge la școală să vorbesc cu berzele. Prin intermediul stâlpilor de telegraf. Și nu-mai după ce ele își părăseau cuiburile,

plecând într-o direcție necunoscută. I se zicea toamnă acestei zile care ținea până când se umpleau cuiburile din vârful stâlpilor cu zăpadă. Cam până atunci stăteam și eu de vorbă cu berzele, lipindu-mi fruntea de câte un stâlp și întrebând: Unde ați ajuns?

Auzeam firele de deasupra bâzâind, după care îmi întorceam urechea spre stâlp, ca să ascult ce-mi răspundeau berzele.

Ziceau c-au ajuns departe. Întrebam cât de departe. Departe de tot, îmi spuneau ele, ceea ce însemna mai departe de București, care era cel mai îndepărtat loc de pe lume, în care nu fusese decât tata.

Și cum e acolo? mai ziceam.

E vară, se grăbeau ele să-mi spună. Nu mie direct, ci firelor de telegraf, care îi spuneau cuibului, iar cuibul îi spunea stâlpului, care îmi spunea mie.

Tot așa se întâmpla și cu vorbele mele, cu gândurile, mai precis, pentru că îmi plăcea să vorbesc cu berzele în gând. Auzea doar stâlpul de telegraf ce spun, și el îi spunea cuibului, iar cuibul le spunea firelor, care le spuneau berzelor, oricât de departe se aflau.

Câteodată, când berzele erau ocupate, sau erau ocupate doar firele, asta fiind atunci când primeau șeful de post sau primarul ordine de la județ, stăteam de vorbă numai cu cuibul, care zicea că-i e dor de ele. Tot așa îmi era și mie, cu toate că berzele abia ce plecaseră.

Dar nouă, care nu primeam ordine de la nimeni, ni se făcea dor chiar din clipa în care le vedeam plecând.

Cred că și cerului de deasupra satului îi era dor de berze, dar nu voia să spună, sau poate că spunea, dar cu altfel de vorbe decât cele pe care le înțelegeau firele, care-i spuneau cuibului, cuibul, stâlpului de telegraf, iar stâlpul, mie.

Asta până cădea prima ninsoare, când înțelegeam singur ce spunea cerul. Îi era dor și lui de berze.

Au trecut anii și, iată, ziua aceea de demult numită toamnă a venit din nou. Într-una din nopțile trecute am visat că plecaseră și cuiburile odată cu berzele.

Când m-am trezit din vis, am fugit la primul stâlp de telegraf și-am întrebat: Cât de departe ați ajuns? Spuneți! Foarte departe! mi-au spus ele.

Cam pe unde? am întrebat din nou.

Aproape, foarte aproape de capătul vieții tale!

Dutch Jan Davidsz de Heem, *Natură moartă cu cărți*, 1628

Nicolae Dragoș

Fragmente din cartea „Cu viziera ridicată”

I. După unele păreri

De ce „pe gânduri”?

În an, prea multe zile nu-s
Să nu rămâi pe gânduri dus,
Dar unii cad pe gânduri dacă
Nu știu cum răul să ni-l facă.

Minciuna are picioare scurte?

Minciunile pot fi absurde,
Dar cu picioare scurte nu-s,
Că dacă-ar fi – cum s-a scris – scurte,
N-ar fi ajuns atât de sus.

Darul mai-marilor lumii

Sunt liniștit că, de o vreme-ncoace,
Mai-marii lumii, pentru viitor,
Nu pregetă și chibzuiesc de zor
Cum să ne apere pe toți de pace.

Înainte și după...

Le-a spus: „Vă jur că va fi bine.
De mă votați numai pe mine!”
Votându-l, n-ai cum să nu spui
Că bine-i este numai lui.

Evoluție

Cu părele la „Nalta Poartă”
Plecau boierii să-i asculte.
Azi, și mai mulți jalbele-și poartă.
Fiindcă și porțile-s mai multe.

II. De o nobilă speranță, Trăgând toți, a ajuns zdreanță Evoluții

Aveam, acum un veac, la noi
Îmbogățiți de război,
Iar azi, prin noile soluții,
Îmbogățiți din revoluții.

Salvador Dalí, Metamorfoza lui Narcis, 1937

Emil Proșcan

Versuri

Geneză

la început totul era în fiecare om, ca
orice naștere
pământul nu se împărțea nimănui
averea, bogăția erau în cuprinsul
privirilor ce se întretaiau
ca niște mâini mereu întinse în taina
îmbrățișării
așa era dragostea atunci
ca la orice naștere
întrepătrunderile se îndrăzneau
nu exista părăsire și nici întoarcere
diminețile și anotimpurile se roteau,
oamenii se prindeau în acest cerc
precum în hora cu straie de duminică
prin mâinile lor atingerile alergau de la
unul la altul
precum florile strigătul culorilor din
semințe,
așa era la început.
acum
toți oamenii au un gol în golul din
suflet
și-l poartă cu grijă,
grija latentă de a nu-l trezi
pe cel plecat
lângă el ne-am născut eu, tu, ei
câmpurile sunt pentru ca noi să ne
adunăm acolo
să ne părăsim casele și umbrele
precum iarba mărimea de gânduri a
copacilor
în ziua în care o să simțim chemarea
uriașului trup ce vom fi
mâinile oamenilor se vor ridica spre
Cer precum lumina unui cor de lacrimi
între Dumnezeu și noi
toate lucrurile au importanță
tu ce mai faci Ioane?
toți oamenii au în ei un gol unde
speranța stă în priveghi
așa e peste tot Cerul albastru din mări
și oceane
același gust sărat precum lacrimile se
ascunde în fiecare
mințim cu zâmbet frumos arcuit și
mers circular desenând false plecări și
întoarceri
în fiecare om e un gol precum o gară
în care avem libertatea să așteptăm
pretextul zâmbetului
seara ni-l așezăm sub pernă așteptând
sânzienele

în fiecare om sunt toate anotimpurile
iar cel de afară seamănă cu privirea ta
atunci când te strig precum un fluviu
precum păsările călătoare e golul din
oameni
îndurarea stă dincolo de mine
adevărul arde într-o lumânare la
poalele unei rugăciuni
orice mână poate aprinde o alta
iluziile se negociază ca și cum
la fiecare colț de stradă este
răufăcătorul de minuni
cadența pașilor răsună pe caldarâmul
fiecărui asfințit
ca niște oase albe pe un câmp brăzdat
de cărări
cărările liniilor din palmele bătătorite
de tăceri
mâinile noastre s-ar putea întâlni
pentru întâiul turnir
ce-ar putea să ne-aprindă candela de
apoi
toți ne întoarcem într-o zi
pe strada mea au înflorit teii
serile au miros blajin de
copilărie
și-un chef de fără rost mă
cuprinde.

Despre singurătatea anotimpului din mine

În fiecare dimineață deschid
fereastra,
prin gratiile aflării întră aer
curat,
frânturile de cer precum
un scâncet de copil refuză
inconștient păcatul,
respirația îmi umple
plămânii de optimism
pervers,
seara speranțele sunt paralele,
precum noapte cu zi te caut,
micul dejun, același amestec
de banalitate despre viața în
ziare,
sorb liniștea înghițitură cu
înghițitură,
îmi vâr câteva gânduri în
buzunare,
apoi plec să fac următoarele

urme pe pământul
în care se întorc osemintele
amintirilor
precum păsările călătoare din privirea
ta.
Liniștea este violată la drumul mare,
justiționarii emit edicte pe bandă
rulantă,
ciocolata ROM s-a înfășurat în
tricolorul nației mele,
ciocanul judeului lovește
cireșele coapte din celălalt obraz al
copiilor,
dreptatea este în lehuzie,
un fel de carantină întru sănătatea
pruncului,
pașii desculți rămân agonizați în
buzunarele pelerinilor
lilieci ascund lumina în tavanul
peșterilor,
totul până la urmă se întoarce,

pământul își exersează zilnic nebunia
perpetuă de a fi,
aceeași genă a morții este viața
lacrimi și flori,
iubirile se sinucid în cupluri de unică
folosință,
precum noapte cu zi te caut,
mă întorc acasă trăgându-mi după
mine umbra
precum un câine mort,
puterea de înțelegere e în prea târziu
neînduplecării.
Vinoștii sunt numai în cartea de
istorie,
precum locul dreptății în rugăciuni.
Sângele nu trebuie să iasă din noi,
Îmbrățișările dor mult mai târziu,
mult mai târziu,
precum copilăria.
Dimineța pașii tăi sfidează material
simplitatea tuturor lucrurilor.

Erastus Salisbury Field, Grădina Edenului, 1865

Festivalul Internațional „Vară Magică”

Festivalul Internațional „Vară Magică”, ce a avut loc la Ateneul Român în perioada 11 iulie-29 august 2018, a fost dedicat Centenarului Marii Uniri, dar, totodată, a fost și un omagiu adus României cu interpreți de faimă mondială și unele dintre cele mai bine cotate orchestre de tineret ale Europei. Ediția a 12-a a debutat în 11 iulie, cu o premieră europeană: concertul „Violoncelissimo”, cei mai buni o sută de violonceliști români, dirijor maestrul Cristian Mandeal, veniți din Timișoara, Cluj, Iași, București și Chișinău. A urmat un concert de muzică barocă, cu instrumente istorice, oratoriul *Patimile după Matei* de Johann Sebastian Bach – pentru a da un semnal al colaborării între etnii – români, maghiari și sași au cântat în cor și orchestră, componența europeană fiind întregită de muzicieni din Olanda, Germania și Ungaria. În al treilea concert au evoluat pe scenă „cele mai mari familii de muzicieni români ai ultimului deceniu”: celebrul pianist Valentin Gheorghiu, alături de soția sa, Roxana și de fiica lor, Valentina. O a doua familie era formată din violoncelistul Marin Cazacu, fiul său, Ștefan, și fiica sa, Iulia Adriana Cazacu, și familia violonistului Gabriel Croitoru, alături de fiica sa, Simina. Sub bagheta dirijorului Cristian Măcelaru, foști membri ai Orchestrei Române de Tineret au continuat să facă cinste țării interpretând *Concertul pentru violoncel și orchestră în si minor* de Antonin Dvořák, *Suita Cavalerul Rozelor* de Richard Strauss și celebrul *Bolero* de Maurice Ravel. Intitulat *Noapte de Sânziene*, recitalul susținut de violonistul Alexandru Tomescu, a fost un duo acompaniat de pianista Sinziana Mircea. Frumoasa sa poveste muzicală este marcată de sunetele divine ale vioarei Stradivarius Elder-Voicu, iar experiența dobândită l-a

ajutat de Alexandru Tomescu, odată cu revenirea în țară, să schimbe percepția conaționalilor săi asupra muzicii clasice.

„Vară Magică” a fost marcată în continuare de Orchestra Națională de Tineret a Germaniei, pentru a doua oară aflată pe scena Festivalului Internațional. Cu un palmares demn de invidiat, orchestra a fost condusă, de-a lungul timpului, de dirijori

Inițiat în urmă cu un deceniu, prin strădania profesorului Marin Cazacu, a dirijorului Cristian Mandeal și a promotorului Dorin Ioniță, conducătorul societății culturale Lanto Communication, proiectul artistic Orchestra Română de Tineret reunește cei mai buni tineri muzicieni. Ajunsă la maturitate, orchestra își continuă călătoria în lumea muzicii de calitate și

renumiți. Ansamblul german s-a întâlnit cu Orchestra Națională de Tineret a Spaniei. În acest an, orchestra participă pentru a doua oară la Festivalul Internațional „Vară Magică”, de această dată alături de solistul Asier Polo. Pe scenă a urcat apoi London Schools Symphony Orchestra, la primul ei contact cu publicul din România. Următorul concert pe scena Ateneului a fost oferit de Orchestra Română de Tineret, dirijată de Cristian Mandeal.

a recunoașterii internaționale. Din noiembrie 2011, ansamblul este membru al Federației Europene a Orchestrelor Naționale de Tineret – EFNYO. Al zecelea concert a fost susținut de Orchestra de Tineret România-Moldova, dirijată de Horia Andreescu. O experiență unică de creativitate colectivă, cu pasiune și dăruire, Orchestra de Tineret România-Moldova a fost fondată de violoncelistul Marin Cazacu în 2015, cu sprijinul Centrului Național

Muzică

Prof. univ. dr. DHC
Grigore Constantinescu

de Artă „Tinerimea Română” și al Lanto Communication și a concertat pentru prima dată pe scena Ateneului Român în cadrul Festivalului Internațional „Vară Magică”.

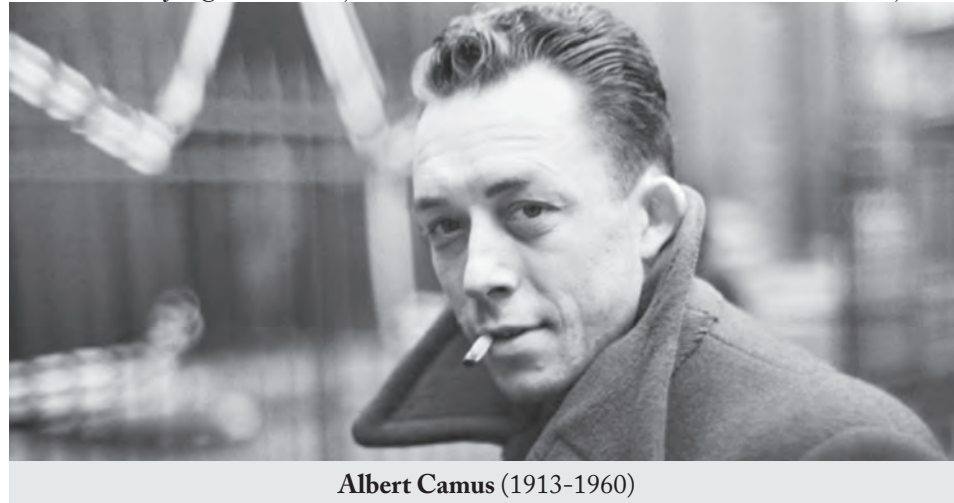
Spectatorii au fost încântați de calitățile interpretative ale membrilor Wiener Jeunesse Orchester. În Orchestra Vineză de Tineret, în cei peste 30 de ani de existență, s-au format sute de profesioniști, mulți dintre ei făcând parte din mari orchestre, precum Filarmonica din Viena, Orchestra Simfonică din Viena, Camerata Academica Salzburg, sau au devenit excelenți pedagogi la universități și școli de muzică. Sub bagheta dirijorului Herbert Bock, tinerii austrieci erau prezenți pentru a treia oară pe scena Festivalului Internațional „Vară Magică”. În final de august, Concertul de încheiere a stagiunii 2018 a fost susținut de Orchestra Națională de Tineret a Franței, cotate drept una dintre cele mai bune de profil din Europa. Prezenți la mai multe evenimente culturale din România, de această dată, tinerii francezi au intonat muzica de despărțire a publicului de la Ateneul Român, melomanii participanți ai ediției a VII-a a Festivalului Internațional „Vară Magică”. Sărbătorind și programului „Orchestre europene omagiază România”, interpretând piese de Camille Saint Saens, Igor Stravinsky și Claude Debussy, sub bagheta lui Fabien Gabel. Stagiunea „Vară Magică”, una dintre puținele manifestări de acest fel din Europa, a reușit să se impună drept unul dintre evenimentele emblematice ale Capitalei.

Premiul Nobel pentru un... fotbalist!

Nu este o știre de senzație, ci purul adevăr: cu trei ani înainte de a intra în eternitate, celebrul scriitor francez primea o asemenea înaltă distincție, considerată ca fiind o personalitate distinctă în rândul scriitorilor din țara sa și din întreaga lume. Ceva mai mult, ca un fapt cu totul inedit, **Albert Camus** s-a bucurat și de faima de a fi dăruit sportului, fotbalului în mod deosebit, cei mai frumoși ani ai copilăriei și adolescenței. Șansa de a fi răsplătit cu un **Nobel** nu i-a surâs, însă și unui alt corifeu al literaturii din Franța, nu mai puțin apreciat și pe mapamond, Henry de Montherlant, chiar dacă și el, în tinerețe, s-a dovedit a fi un împătimit al sportului rege...

De bună seamă că nu fotbalul a determinat o asemenea împlinire celui care încă din anii de liceu și de studenție apăra buturile echipei *Racing Universitaire* din Alger, orașul său natal. Se afirmase ca un talent notoriu. Mulți i-au și anticipat un parcurs strălucit în marea performanță. Numai că a intervenit o suferință cu urmări tragice: o tuberculoză care s-a declanșat când încă nu își încheiase studiile universitare. Viitorul scriitor plătea un tribut aspru anilor din fragedă copilărie, rămânând fără tată, încă de la vârsta de un an. Cu eforturi supraomenești, mama sa, o modestă muncitoare la o fabrică de cartușe din Alger, apoi spălătoreasă cu ziua la

diferite familii, a reușit să-i asigure cât de cât condiții spre a urma cursurile școlii primare și ale liceului. Ulterior, numai prin colaborarea la ziarul „Alger Republicain” s-a putut descurca în anii de studenție. Scria de toate: note, reportaje (din tematică nelipsind întâmplările din lumea sportului) și chiar articole de fond, așa cum se va consemna și mai târziu, când va ajunge redactor-șef la ziarul

Albert Camus (1913-1960)

„Le Combat”. Calitatea de ziarist avea să însemne încă un pas către împlinirea supremă de scriitor...

Personalitate complexă, veșnic neliniștită, **Albert Camus** a abordat aproape toate genurile literare:

eseuri, romane (*L'Etranger* – Străinul, *La Peste* – Ciuma), teatru (*Caligula*, *La Malentendu* – Neînțelegerea, *L'Etat de siège* – Starea de asediu, *Les Justes* – Cei dreți). Nu lipsită de interes a fost și o lucrare cu temă filozofică, *La Mythe de Sisyphe*, un fel de ripostă la curentul „existențialist”. De asemenea, adnotări și traduceri din Lope de Vega, Calderon de la Barca, William Faulkner ș.a. O

motivație cu acoperire totală pentru ca opera lui Albert Camus să se constituie într-un veritabil tezaur al literaturii franceze moderne.

Ce l-a apropiat pe scriitor de lumea mirifică a sportului, a fotbalului cu

Sportul, act de cultură

Tiberiu Stama

precădere, dar și a altor discipline (natația, scrima, boxul) prezente constant în reportajele sale? A fost, cum au recunoscut, fără rezerve, toți cei care l-au cunoscut, l-au cultivat și l-au îndrăgit, generozitatea cu care de-a lungul vieții sale a căutat ca prin sport să evidențieze frumusețea, bucuria, prietenia, puritatea și adevărul. Mai presus de orice a fost și o lecție de morală pe care a extras-o dintr-o experiență sportivă fundamentală. Repeta deseori că tot ce a învățat în domeniul eticii avea să-l apropie tot mai mult de un alt exponent de referință al literaturii mondiale, cum a fost Ernest Hemingway, cum se știe și el un neobosit pledant pentru exercițiul fizic, pentru sport. Și unul și celălalt au susținut fără încetare că „sportul te învață să câștigi cinstit, dar și să pierzi cu demnitate. Prin urmare, sportul te învață de toate, te învață ce este viața!”...

O profesie de credință a celor doi iluștrii scriitori, dar care este ignorată vizibil tocmai de cei de care depinde nu numai prezentul, ci și viitorul sportului. O realitate dezamăgitoare, în fotbal și nu numai. Și cât poate fi de trist – evidențiată tot mai pregnant – chiar și în țara noastră...

Ritul de integrare și funcția socială a simbolului. Târgurile de fete

conf. univ. dr. habil. Gabriela Rusu-Păsărin

Imaginea familiei este puternic resimțită în anii copilăriei, iar familia monoparentală, din motive obiective sau volitive, este o excepție. Pentru a ajunge în stadiul familial, conform mentalului colectiv, trebuie să se ardă etapele trecerii și integrării într-o nouă stare. De aceea, de la stadiul de feciorie la cel de nuntire, simbolismul individual va activa acele secvențe de ritual care pregătesc integrarea în noul statut. O asemenea secvență este târgul de fete, târgul mireseilor și târgul nevestelor. Ca un corolar și ca o excepție semnalăm „miresele de la Izbiceni (Olt)”, sărbătoarea de Florii marcată de întâlnirea în biserică a celor ce au fost mirese în anul precedent.

Momentul nuntirii este un prag de integrare și un simbol, o relație dintre un obiect și lumea imaginară a semnificațiilor. Ca simbol este și modul în care actantul își reprezintă lumea și obiectele sociale cu care interacționează. Funcțiile de cunoaștere, interpretare și înțelegere se asociază cu funcția socială a simbolului. Astfel interpretarea conduce la credințe, conferind semnificații proceselor din cadrul comunității și obiectelor investite ritual. Cadrul de desfășurare a târgurilor dedicate tinerelor, târguri ante și post maritale, elementele din zestrea ce anunță statutul social și devin argument material pentru selecția viitoarelor mirese, gestică simbolică a separării și a unirii celor doi tineri într-o viitoare familie sunt tot atâtea repere ale unei sărbători din viața comunității, evidențiind ritul de integrare și funcția socială a simbolului marital. Este însă un simbolism complex, cu un parcurs din-spre simbolismul individual spre simbolismul colectiv, devenind finalmente un bun al comunității.

Pierre Lantz a pledat pentru disocierea celor două tipuri de simbolism, simbolismul individual și simbolismul colectiv (*Simbolismul individual (singular), simbolism colectiv*, în Monique Segre (coord.), *Mituri, rituri, simboluri în societatea contemporană*, traducere de Beatrice Stanciu, Timișoara, Editura Amarcord, 2000). Concepția sa se bazează pe ideea fundamentală că individul are în sine „dinamica ce dă viață simbolurilor sociale” sub influența tradițiilor, a discursului persuasiv al intelectualilor și al bisericii; „numai atunci devin reprezentările suficient de intense pentru a se propaga sub formă de simbolism colectiv” (op. cit. p. 206). Pentru a se ajunge în stadiul de simbolism colectiv, fiecare tânăr parcurge un traiect dinspre receptarea individuală a semnificațiilor secvenței rituale spre convingerea că este un moment important pentru comunitate, iar pentru a fi recunoscut de comunitate și a primi un plus de valoare în aprecierea colectivă, trebuie să se integreze acestui comportament pentru a respecta tradiția și pentru a fi „în rândul lumii”.

Târgul de fete de pe Muntele Găina amintește de zeița Iuno, identificată de arheologi și cu Artemis și Diana. Găina este pasărea-simbol a Zeiței-mamă

neolitice, pasăre fantastică cu aripi și ouă de aur. Imaginea-simbol marchează spațiul sacru în care se desfășoară sărbătoarea dedicată fetelor. Este o invocare a divinității fertilității, deopotrivă a căsătoriilor și o protejare a femeilor măritate. Legenda târgului de fete amintește de găina care făcea ouă de aur și care cobora din munte la data sărbătorii pentru a da băiatului și fetei care se plăceau și care plănuiau să se căsătorească un ou de aur care să le aducă prosperitate și fertilitate. Localnicii i-au pus numele Muntele Găina și au conferit acelui loc caracteristicile unui spațiu sacralizat. Înainte de a se stabili care fete „se luau”, avea loc „târguitul” fetelor: fata era invitată la joc și apoi așezată pe o scândură, la celălalt capăt punându-se zestrea fetei. S-a perpetuat credința că tinerii care își unesc destinele pe Muntele Găina (pe vremuri avea loc chiar cununia religioasă în acest spațiu, preotul săvârșind slujba de unire a destinelor celor doi

Târgul Drăgaicei, loc de întâlnire și de cunoaștere a tinerilor pentru o viitoare căsătorie. În județele Vrancea, Argeș, Ialomița aceste târguri erau renumite. Cu timpul s-a pierdut semnificația premaritală a sărbătorii și a rămas cea de iarmaroc și loc de petreceri. Bătrânele mai știu însă că e o sărbătoare proteatoare a femeilor măritate.

Târgul mireseilor de la Cotenita (jud. Olt) este o altă sărbătoare dedicată actului premarital, cu accent pe expunerea zestreii fetelor și anunțarea prin participare a tinerelor ce își doresc să se căsătorească. Azi se numește *Târgul fetelor*, dar la mijlocul secolului trecut denumirea era de *Târgul mireseilor*, o denominare care anunța intenția și finalitatea acestei sărbători: prezentarea viitoarelor mirese. Și astăzi tinerele așezate în căruțele ce le poartă lăzile de zestre cu ii, prosoape, țesături decorative, costume populare, participă la concursul care va desemna cea mai frumoasă fată, cea mai bogată ladă de

după nuntă, tinerii căsătoriți merg la părinți și la nași pentru a-și cere iertare pentru ceea ce le-au greșit cu fapta sau cu vorba. Se îmbracă în mire și mireasă, astfel amintind de momentul nunții. Merg la biserică. Preotul face slujbă și îi spovedește.

Imaginea bisericii pline cu mirese este inedită. Elementul de vestimentație care face diferența între cele două momente, nunta și iertarea de Florii, este învelitoarea, paliura, coronita-insemn al fecioriei, al nenunțării. Acum, de Florii, miresele poartă batic alb. „Miresele de la Izbiceni” reprezintă un fapt unic, inedit, o oprire a timpului, nuntit cu clipa trecătoare.

Și, pentru a avea un „rotund” al „târgurilor pre și post maritale, amintim și de *Târgul sărutului*, obicei postmarital al tinerelor neveste de a săruta bărbații întâlniți în cale în ziua de Sântoader, zi de târg în Țara Zarandului. Tinerele mirese erau însoțite de soacrelor lor (semn al restricțiilor gestuale), erau îmbrăcate în mirese (ca ultim moment al purtării veșmintelor sacralizate prin nuntire).

De la Târgul de fete de pe Muntele Găina (târg de Sântilie), la Târgul mireseilor de la Cotenita (târg de Sântă Mărie Mare) și Târgul nevestelor (târg la Sântoader) se conturează un traiect al parcursului simbolismului individual spre simbolismul colectiv cu statuarea trecerii într-o nouă stare, cea de nuntire.

Târgurile reprezintă un mod de descoperire a celui alt, proces complex și etapizat, care presupune interacțiune și relaționare, o *identificare parțială*, cum a definit Tzvetan Todorov (în *Cucerirea Americii. Descoperirea Celuilalt*, traducere de Magda Jeanrenaud, Iași, Editura Institutul European, 1994, p. 7). Identificare totală nu ar fi posibilă, pentru că ar însemna renunțarea la sine, la negarea propriei identități. Identificarea parțială înseamnă cunoaștere, adaptare și, în timp, asimilare. Iar efectul acestui proces este *bruiajul identității* în adoptarea unui

nou statut generat de noua relație. De aceea, târgurile și „târguiala” fetei spre a deveni mireasă aveau un rol integrator prin sociabilitate. Michael Wintle face trimitere la identitate ca o „construcție socio-psihologică, valorificată pozitiv de credințele unui popor, fiind legată de un anumit loc și un anumit trecut” (în *The Image of Europe. Visualising Europe in Cartography and Iconography, Throughout Ages*, Cambridge University Press, 2009, pp. 2-3). Astfel se explică înțelegerea „târguielii”, o acomodare și o asimilare în timp a unui cod etic specific relației căsătoriei, dar și dubla reacție, de auto-apărare a identității: bărbatul „mai greșeste, că, deh, e bărbat!”, el este „capul familiei”, și totuși „femeia este gâtul”. Finalmente este conviețuire prin „îngăduire” („să te îngădui, maică, cu bărbatul, ce-ar face, ce-ar zice” – povățuia o bătrână din Gorj). Este parcursul de la „târguială” la „îngăduială”.

Samuel Mütznier, *Nuntă la sat*, 1952

tineri ce s-au „târguit” în acest spațiu sacralizat), vor fi împreună toată viața, o altă credință, că tinerii „se iau” o dată pentru toată viața.

„Ține moț de hastă straiță/ Să mă hăț (joc) cu hastă moață/ Până mă hățai cu moață/ Se duse moțul cu straița!...”

Începând din 2006, evenimentul are ca slogan îndemnul: „Hai pe Muntele Găina, hai pe muntele dragostei!”.

Prezentarea fetelor de măritat, a zestreii lor se asocia cu schimbul de produse agricole, târgul obținând astfel două accepțiuni: un târg agricol bazat pe schimbul în natură și o paradă a celor ce au în intenție să schimbe statutul, să treacă de la stadiul de feciorie la cel marital.

În perioada solstițiului de vară, când este celebrată Marea Zeiță neolitică lunară și agrară, protejare a holdelor și a femeilor măritate, se organizau Târgurile de Sânziene sau

zestre și cel mai frumos costum popular.

Data derulării acestei sărbători s-a schimbat în timp, azi având loc în ziua de Sântă Măria Mare (15 august). A fost și a rămas un mod de judecarea a calităților tinerelor, „în văzul satului”, iar pentru împlinirea destinului este necesară „târguirea” de către tinerii care își iau astfel responsabilitatea viitoareii familii. Și tot în județul Olt, la Izbiceni, are loc un obicei inedit, care se desfășoară în ziua de Florii a fiecărui an: *Iertarea de Florii*. Iertăciunile, ca secvență a ceremonialului nupțial preced unirea tinerilor. O sigură dată cer iertare îmbrăcați mire și mireasă. Iertăciunile se pot spune și după nuntă, la o săptămână, luni la prânz (în Dolj, la Galicea Mare). Dar iertăciuni în haine de nuntă se spun doar o dată. Așa se știa până nu demult, când a fost descoperit un obicei la Izbiceni (județul Olt), viabil într-o formă inedită.

În prima sărbătoare a Floriilor

Noștalgii la centenar

Era în obișnuința verilor ca-ntr-una din duminicile ei să deschidă la Văleni de Munte *Universitatea lui Iorga*. Ce vremuri! Azi pare că rostul ei, angajarea frunțașilor comunităților în înfăptuirea idealurilor naționale, nu mai e de actualitate. Vremea misionariatului, pe care-l încurajase atât de pasional Nicolae Iorga, nu mai e nici măcar în manualul de istorie.

Avem ONG-uri, dar n-avem os-tenelile necesare pentru ameliorarea mentalităților; locul pedagogiei social-cul-turale rămâne vacant prin absența mass-mediei; indiferența familiei și a școlii încurajează analfabetismul funcțional, încât până și deprinderile igienice rămân străine multor bacalaureați.

Doar în noiembrie ni-l vom aminti pe Nicolae Iorga. Și asta din cauza unei abominabile fapte asazine. Pelerinajele la Văleni de Munte sunt din ce în ce mai rare. Pe el politicienii și-l amintesc doar când sunt în opoziție. Reticența lor, la guverna-re fiind, este certă! Și totuși sunt suficiente *coincidențe* care atestă actualitatea ideilor care l-au animat pe marele istoric, vârful de lance al unei întregi generații. În martie

1906 el conducea manifestația studențimii din fața Teatrului Național, veritabilă răzmeriță împotriva înstrăinării elitelor de limba românească. Culpă recidivează azi, dar reacțiile sunt nesemnificative. Vulgarizarea este gravă, improprietatea termenilor face comunicarea ambiguă, împruținarea lexicului dovedește o gândire în avarie. Să mai glosăm?

Așezat la Văleni în 1907, Iorga va inaugura *Universitatea Populară*. E chiar anul în care Dumitru Drăghicescu pu-blică primul volum dintr-o amplă lucrare privind psihologia poporului nostru. Cercetarea științifică a trăsăturilor domi-nante ale românilor, apărută întâi la Paris, apoi în traducere la noi, e una dintre pri-mele încercări de relevare a mentalităților colective. A trecut un secol, dar, surprin-zător, observațiile savantului român sunt valabile și azi. Iată, în ciuda ideilor liberale care substituie ginții individul, iar globa-lizarea economică ambiționează să fie și o *mare nivelare*, observăm în interiorul UE o reîntoarcere la idealul *părinților ei fondatori*. Proiectul lor era de a înlocui divizarea continentului printr-o uniune

federativă cu un aparat birocratic minimal. *Statul Europa* nu era în intențiile inițiale. Reacțiile de împotrivire au defulat acum un deceniu prin consultări populare asupra *Constituției Europene*. Cât despre aparatul minimal al birocrației, ce să mai vorbim! Una dintre măsurile hilare luate la Bruxelles a fost reglementarea *spațiului locativ* al... orățăniilor din curtea fărânilor, măsură care a scos mii de protestatari în stradă! Împotrivirea la *mare nivelare* e tot mai pronunțată. Și eșichierul politic ro-mânesc începe să coaguleze un pol reactiv, conservator. Un simptom natural al unei tranziții în care guvernauții și guvernații au interese diferite. Iată, diagnosticul pus la 1907 de Dumitru Drăghicescu: „*Reformele prea dese, complicate, prea grăbite și prea nestatornice, care avură loc în ultimele două veacuri, sfârșiră prin a complica și a pulveriza și mai mult activitatea românilor, dizolvă rădăcinile sale de acțiune și calapoadele cugetării. Din toate aceste schimbări și convulsii rezultă (...) un haos incoherent (sic!) de acțiune, o viață morală sovăielnică, nesigură și una intelectuală fără nici o coeziune, un fel de îngrămădire de materialuri fără forme precise și agitate de o necesitate*

Vartan Arachelian

superioară de a se cristaliza, de a se turna în anume tipare și modele cari trebuie create.”

Parcă n-ar fi trecut un secol de la această constatare! E necesar să spunem că aripa conservatoare a politicii românești nu era împotriva tranziției, ci doar împotriva zelului imitativ! Titu Maiorescu e o pildă. Nicolae Iorga o alta. *Universitatea de vară* de la Văleni, menită frunțașilor din comunități, era destinată să sporească viteza unei dezvoltări organice a societății românești. În deplin consens cu rezultatele la care ajunsese D. Drăghicescu: „*Voința slabă, schimbătoare, eforturi nestatornice, scurte, graba în toate și neprevăderea (...) sunt resunetul psihologic al chipului în care se desfășoară istoria noastră...*” Și mai departe: „*Istoria nu se face singură. Pe ea o fac oamenii, și așa va fi cum vor fi făcut-o aceștia.*” După numai un deceniu de la această observație, oamenii aceia, subiecții cercetării, făureau „România Mare”. Cel mai harnic dintre istoriograful lumii, Nicolae Iorga, avea să însuflețească în acțiune *generația eroică*. Nu puțini dintre *făurari* trecuseră pragul așezării sale de la Văleni de Munte. Acum o sută de ani!

Permanențe

Symbolism și semantică - coordonate artistice ale ceramicii tradiționale horezene (V)

Corina Mihăescu

Institutul Național al Patrimoniului

Continuare din numărul trecut

Clasificarea structurală conține grupele ornamentelor omogene care au o structură unitară: steaua, soarele, cocoșul etc., heterogene, compuse deci din elemente diferite, la care exemplificările pot fi nenumărate: casă cu șarpe, pom cu cocoș, soare cu flori, pește cu cruce etc.

Structura decorului unilateral presupune repetarea aceluiași motiv, ținând cont de principiul estetic al ritmului și se întâlnește, în general, pe marginile obiectelor, având scopul de a crea un registru separat de cel al reprezentărilor centrale.

Indiferent de așezarea pe care o au în planul compozițiilor, structura bilaterală și alternanța presupun, în primul caz, respectarea principiului simetriei, iar în al doilea, pe cel al succesiunii alternative.

Simetria impune ordine și echilibru între părți și constituie o structură omogenă și armonioasă. Realizarea crengilor bradului, de o parte și de alta a tulpinii, sau a celor două păsări (porumbițe) afrontate, raportate la un punct de referință despărțitor, constituie două exemple în acest sens.

Alternanța presupune o varietate de motive, care, supunându-se unui ritm alert și inedit, alcătuiesc frize decorative ce alungă monotonia percepției vizuale, dând dinamism întregului decor.

Pe multe din taierele horezene spicul grăului alternează cu bobocii de trandafiri, liniile cu punctele, strugurele cu crucea, valul cu cercurile, frunzele cu florile etc.

Structura asimetrică este reprezentată de compoziții ornamentale liber desenate, având un pronunțat caracter realist.

Structura densă a compozițiilor ornamentale este caracteristică în ceramica horezeană a ultimilor 50 de ani; ea presupune o aglomerare de motive, care, dublate de procedul jirăvirii, creează o sintaxă aparte,

realizându-se astfel adevărate dantelării.

Ornamentele dispuse aerat restabilesc calmul și liniștea vremurilor în care câteva motive geometrice încadrau un singur element central, cocoșul de exemplu, sau în care soarele era înconjurat de alțițe delicate.

Clasificarea structurală, în funcție de statutul, rolul și locul ornamentului, ne oferă exemple în care acestea ocupă, fie rolul principal sau fie rolul secundar, se află în centru sau la margine. Vom exemplifica această împărțire prin cuvintele câtorva olari și olărițe, care, răspunzând la întrebarea referitoare la ce reprezintă, în concepția lor, decorul de pe câteva taiere, au spus:

„Pe farfuria asta am făcut chipuri. În mijloc este o floare care se termină în stea. Fondul este făcut în pânză de păianjen. Pe margine am pus valul sau șencălăul. Fiecare față are ochi și gură. Dacă mă gândesc ce nume să-i dau, atunci îi zic «Chipurile».”

„Altă farfurie este cu măști sub formă de stea. În fund am pus rozeta, iar în mijloc panseluța, boboci de trandafir pe margini și dinții fierăstrăului. I-aș zice «Măștile».”

„Farfuria asta făcută pe fond albastru se numește «batista ginerelei»; așa era aici la noi obiceiul, ca fata să-i facă băiatului cu care urma să se căsătorească o batistă cusută cu flori. Pe margini am pus patru cocoși.”

„Farfurie cu «hora satului» îmi place mult. Sunt trei fete și trei băieți îmbrăcați în costume populare, care se țin de mână, în horă. Hora este într-un contur de floare albă, ca o cupolă, iar pe margini am pus omida. În fundul vasului este steaua.”

„Îmi place și modelul cu scoarță oltenească. Motivul principal este spicul grăului care se rotește în mai multe culori ca într-o spirală. În fund este o roțiță maron, pe fondul alb.”

(Eufrosina Vișoreanu)

„Am făcut câteva farfurii cu ouă de Paști. În centru am pus mereu motive de-ale noastre;

șencălăul cu puncte, boboci de trandafir, iar pe margine am pictat ouă, tot cu modele.”

„Îmi place să fac modele de-astea mai vechi. Pe un taier am pictat cu cornul «coroana domnească», pe o bantă, între fund și margine, am pus tot un motiv vechi «de ardei» și către margini, mai mulți cocoși. Elemente mai simple sunt: valul negru, care ar fi pământul pe care calcă cocoșii și niște linii verzi ca firele de iarbă.”

(Ioana Mischiu)

„Eu lucrez numai cu motive tradiționale de Horezu. Dar frumusețea și noutatea constă în modul în care le pictez și le așez. Uneori și eu rămân uimită de modelele pe care le fac. De obicei, cocoșul, steaua, floarea, soarele, spirala sunt motive centrale. Pe margini, pun elemente care se armonizează cu centrul: flori, struguri, porumbi, frunze. Ca să scot în evidență unele motive, le dublez cu puncte. Cel mai apreciat este pomul vieții, pe care-l pictez în mijlocul taierului, fie simplu, fie cu doi cocoși, de o parte și de alta.”

(Nicoleta Pietraru)

„În mijlocul taierului am pictat spirala și am jirăvit în formă de trifoi cu patru foi. Am lăsat un spațiu alb, unde am desenat valul cu puncte, iar pe margini am tras cu gaița și am făcut spice de grâu și boboci de flori. Eu la asta îi zic «hora spicului de grâu».”

„Taierul cu șarpele are pe margini, de la un capăt la altul, pictat și jirăvit, șarpele, iar pe mijloc are coada de păun.”

„Altă farfurie are în fund coada de păun, făcută prin jirăvire. Între mijloc și margine, am făcut un brâu galben – soarele, lângă care am pictat cu cornul hora bobociilor. Pe margine am pus tot spicul grăului.”

(Cristian Tănăsescu)

*

„Farfurie pe albastru este cu vârtejul vieții în fund, iar pe margine, cu jumătăți de cercuri. Am delimitat mai multe spații prin trasarea unor cercuri cu cornul sau prin contur de linie vălurită. Aproape de margine am făcut cercuri mici, albe, cu contur de puncte.”

„Altă farfurie este numită «pomul vieții cu păsări». Ca să fie frumoasă, am pus mai mult ornament și culoare la păsări, cercuri cu puncte pe corp și linii cu puncte pe aripi. La pom desenez mereu ceva frunze și flori, iar pe margine, spicul de grâu.”

„Aici am făcut «steaua cu față de om», cu cercuri mici între raze. Tot desenul este dublat de puncte ca să iasă mai bine în relief. Pe margine am făcut din jirăveală, două coroane.”

„Taierul acesta are pești pe margine și boboci de floare, spice de grâu și flori, alături de steaua jirăvită din fund. Peste tot, înainte de a mă apuca să pictez, am trasat mai întâi spirala. Pentru mine, deși are mai multe modele, cum vă zisei, ea se numește «farfurie cu pești și stea».”

(Maria Ștefănescu)

„La farfurie cu pânza de păianjen, nu pot spune că există motive principale și secundare. Aici totul trebuie să fie egal, constant și uniform ca să iasă bine modelul și culorile. Trebuie să ai precizie și răbdare la trasul cu gaița. Pe margini, ca să accentuăm modelul, punem de obicei puncte.”

„Un taier care îmi place este «hora cu figuri umane». Este de fapt, o înălțare de chipuri care au pe margine «răure». Dacă privești în ansamblu, totul pare o floare. În mijloc este ochiul taierului și de jur-împrejur boboci de floare.” (Sorin Giubega)

Continuare în numărul viitor

Dr. Florin Epure

Timbru vâlcean

Regina Maria și Mănăstirea Hurezi (I)

Regina Maria cu un ulcior de Slătioara în mână

Destinul Reginei Maria s-a înfiripat, cu multă dragoste, cu cel al neamului românesc. În ultimul timp, tot mai mulți istorici se referă la rolul major jucat de suverană în modernizarea țării, dar mai ales în realizarea unității naționale românești. Curajul și devotamentul arătat pe fronturile primei conflagrații mondiale i-a adus supranumele în popor de „Regina-soldat” sau „Mama Răniților”. O muncă asiduă a dus suverana și pe câmp diplomatic, unde a avut cele mai mari satisfacții.

Memoriile scrise din timpul vieții de ea și de contemporani sau documentele de arhivă ne ajută să avem o percepție cât mai limpede asupra vieții uencia dintre cele mai mari personalități feminine ale poporului român. Mai puțin cunoscut este faptul că Regina Maria și-a manifestat, încă din tinerețe, dorința testamentară de a fi înmormântată la Mănăstirea Hurezi, cel mai drag loc al inimii ei. În liniștea acestui loc sfânt, tânăra prințesă a simțit cel mai bine spiritul și trecutul istoric al țării de adopție pe care a ales să o conducă în viitor.

La 29 decembrie 1892, prințesa Maria (17 ani) se căsătorește cu principele Ferdinand de Hohenzollern, moștenitorul tronului României, nepot de frate al Regelui Carol, iar o lună mai târziu ajungea în România. Încă din primele călătorii Principesa s-a îndrăgostit, pentru totdeauna, de ctitoria Sfântului Constantin Brâncoveanu, de la Romanii de Jos (Horezu), unicul obiectiv de patrimoniu cultural universal de la sud de

Carpați.

În anul 1895, cuplul princiar moștenitor al Tronului, Regele Carol și mai mulți miniștri – Spiru Haret, Ionel Brătianu, I. Grădișteanu, Bădărău, precum și „alte persoane însemnate” – este primit la Hurezi de stareța Epifania Teodorescu.

O imagine cu parfum de epocă, din anul 1909, îi arată pe principii moștenitori pe scările bisericii mari de la Hurezi, alături de Ionel Brătianu, conducătorul liberalilor și președinte al Consiliului de Miniștri. Tot acum au vizitat și Mănăstirea Arnota, unde au contribuit cu o sumă de bani pentru refacerea lăcașului monastic ctitorit de domnitorul Matei Basarab.

Principesa Maria a sădit foarte adânc în sufletul ei dragostea pentru inestimabila comoară a artei brâncovenești de la Hurezi și a instituit un principiu de a reveni anual în acest loc, tradiție ținută și mai târziu, când va deveni regină a României (10 octombrie 1914). În călătoriile ei în aceste locuri minunate ale Horezului a fost însoțită de omul politic și de stat Ion G. Duca, cu care a legat o puternică relație de suflet. I.G. Duca îndrăgise acest loc încă din tinerețe, când fusese numit ajutor de judecător la tribunalul din Râmnicu Vâlcea, Plasa Horezu. La 27 iulie 1915, Regina Maria își vizitează prietenul la Măldărești și apoi merg împreună la Hurezi, unde lasă o semnătură autografă în „Registrul vizitatorilor”. Regina Maria a scris despre acest loc minunat unde își dorea ca rămășițele pământești să

fie depuse într-o veșnicie: „Am vizitat iubita biserică Sf. Apostoli și locul din apropiere, unde vreau să fiu înmormântată. I-am cerut lui Ion Duca să pună o cruce de piatră veche acolo, pe care am găsit-o în regiune, să marcheze exact locul, pentru că odată moartă nu voi mai putea să explic exact unde aș vrea să zac!”

Consider că acest loc nu poate fi altul decât cel aflat în grădina de lângă curtea Schitului „Sfinții Apostoli” de la Hurezi, acolo unde am descoperit o cruce falnică de piatră (la care făcea referire regina). Textul săpat în ea, cu slove chirilice, ne indică faptul că a fost înălțată în cinstea Sfântului Grigorie Decapolitul, în anii 1806-1807, de Arhimandritul Ghermano Trapezuntul, starețul mănăstirii.

Cât de mult a îndrăgit regina arhitectura brâncovenească de la Hurezi se poate constata și din faptul că, între anii 1915 și 1926, va pune să se construiască la Palatul Cotroceni o nouă aripă pe fațada de nord, cu două foișoare și o scară exterioară de acces, aidoma celei de la Foișorul lui Dionisie de la Mănăstirea Hurezi, precum și cu o terasă belvedere.

Intr-o scrisoare adresată mamei sale, de la Cotroceni (13 august 1916), Regina Maria amintește de Hurezi: „Peste câteva zile intenționez să merg la Sinaia să-mi văd copiii, iar la sfârșitul lunii, dacă va vrea și Dumnezeu, vreau să mă duc la Horezu, vechea mea mănăstire favorită, ca să mă odihnesc cu adevărat în mijlocul naturii!”

Intrarea României în prima conflagrație mondială și ocupația țării de către inamic au făcut ca Regina Maria să nu-și mai poată vedea locul atât de drag inimii ei. Din paginile lucrării memorialistice *Povestea vieții mele*, aflăm de teama ei ca mănăstirea să nu fie distrusă și despre dorința sa testamentară, de a-și odihni somnul de veci aici, în liniștea și pitorescul locului: „Scumpă noastră Oltenie nu mai poate fi apărută. E un gând ce nu se poate îndura, totuși se pare că ne e scris ca partea cea mai bogată, cea mai frumoasă, cea mai românească din țara noastră să fie năpădită de dușmani. Mă gândesc la frumosul meu Horez, minunata mănăstire albă. Mi se spune acum că tocmai acolo se dau luptele, așadar nicio picătură de amărăciune nu trebuie să rămână negustată. Vor distruge acel colțșor de pace, ales al inimii mele și care mi-e atât de drag, încât am cerut să fiu înmormântată acolo când îmi va veni ceasul!” (8/21 noiembrie 1916). Testamentul acesta este reînnoit în timpul exilului de la Iași, în aprilie 1917, când regina se îngrijora de soarta mănăstirii sale preferate.

După încheierea războiului, Regina Maria va relua tradiția vizitelor la Hurezi. În „Însemnările zilnice” este consemnată vizita din ziua de 10 octombrie 1920 pe care a făcut-o la mănăstirea olteană, împreună cu Ferdinand, Carol, Sitta (Elena a Greciei), Ileana, Mignon și alții: „O zi frumoasă, friguroasă, dar minunat de însorită. Am plecat la Horezu, la o oră matinală [de la Curtea de Argeș]... Am oprit pe drum, la Govora, să vedem mica mănăstire, iar la prânz am ajuns la frumosul meu Horezu, care strălucea alb în soare și totul era mai

frumos din cauza culorilor dăruite de toamnă copacilor. Stareța mea dragă [Epifania Teodorescu (1895-1914; 1915-1922)], bătrână și bărbosă, a avut aproape un șoc când ne-a văzut venind pe neașteptate, dar ea, deși simplă, este o femeie foarte inteligentă, și a înțeles că nu am vrut să fie o vizită oficială și s-a resemnat până la urmă că nu am fost primiți «după lege, cu toate clopotele bătând». Bucuria ei nemărginită de a mă vedea din nou a făcut-o să uite incorectitudinea primirii. Ne-a sărutat pe toți, întâmpându-ne cu barba care, bineînțeles, că nu se rărise în timpul anilor de război. Horezu a fost lăsat în pace de dușman, nimic nu a fost stricat și nu s-a furat, dar necesită reparații în mai multe locuri. Trebuie să-i cointeresez pe cei în măsură să o facă. Mi-a plăcut locul, la fel ca întotdeauna și i-am dus pe oaspeții mei în toate ungherele. Le-a plăcut și lor. Am mâncat pe pridvor (lb. rom. orig), ca de obicei, am ținut-o lângă mine pe bătrâna mea prietenă bărbosă, hrănind-o cu mici îmbucături. Din timp în timp voia să-și culce capul pe brațul meu, pe care îl ținea strâns, exclamând: «- Maică, maică, dragă!» (lb. rom. orig), binecuvântându-mă pe creștet cum se pricepea mai bine. Mi-a spus lucruri frumoase despre cum mă iubește întreg poporul, adăugând că nici o regină sau Domniță (lb. rom. orig) n-a iubit atât de mult țara ca mine și nu a făcut atât de multe pentru un popor. Și a completat, în limbajul pitoresc obișnuit al țăranilor noștri, «dacă oamenii ar vorbi câte șapte limbi, ele tot nu ar fi destule ca să te laude». De obicei acest lucru se spune după ce moare cineva, rareori în timpul vieții sale, pentru că rareori ești «profet în țara ta». Drumul a fost un *mouvementé* (= accidentat) deoarece, după Râmnic, am luat un alt drum spre casă, mai scurt, și aici trecerile peste râuri și pâraie au fost uneori dificile”.

Continuare în numărul viitor

Cruce de piatră (Hurezi)

Prof. univ. dr. Paul Dobrescu

Opinii

Cine nu aude elopotele conflictului înseamnă că e surd Zece ani de la izbucnirea crizei financiare

Nu am putea spune că împlinirea a zece ani de la izbucnirea crizei din 2008-2009 a prilejuit dezbaterea pe care ar fi meritat-o. A fost cel mai mare seism financiar din perioada modernă, izbucnit în SUA, dar care s-a răspândit, apoi, în Europa și în întreaga lume. Impactul nu a fost uniform distribuit, este adevărat, dar el s-a resimțit pe fiecare meridian al lumii. În esență, a fost o criză transatlantică, iar consecințele ei vor fi resimțite cel mai puternic în acest spațiu. Uniunea Europeană a fost nepregătită să elaboreze un răspuns rapid și eficient, cum a făcut Washingtonul. Tocmai de aceea, dacă ar fi să schițăm zonele geografice care au avut – și vor avea – cel mai mult de suferit de pe urma crizei, pe primul loc ar trebui situată Uniunea, urmată de SUA. Acum, la zece ani de la izbucnirea seismului, Uniunea nu mai este deja prima putere economică a lumii (ea fiind depășită de SUA și, în curând, de China), iar poziția Americii de prima putere a lumii este luată cu asalt de către China, care, potrivit estimărilor de specialitate, va deveni lider economic global pe parcursul deceniului următor.

Este adevărat că Europa a privit cu un aer de detașare, chiar de superioritate la ceea ce izbucnise în SUA. Fostul ministru de finanțe german, Peer Steinbrück, a declarat că avem de-a face cu „o problemă americană”, care va face ca Statele Unite să „piardă statutul său de superputere a sistemului financiar global, iar ministrul de finanțe englez, Alistair Darling, preciza că țara sa nu dorește să „importe cancerul” din SUA, deși băncile din Regatul Unit aveau să fie serios lovite de către criză, salvarea lor presupunând o intervenție masivă din partea statului, care poate fi echivalentă cu un adevărat proces de naționalizare. Ce anume ar merita relevat acum, la împlinirea a zece ani de la izbucnirea crizei?

Măcar acum ar fi bine să ne reprezentăm mai bine *natura propriu zisă a crizei*. Da, a fost o criză financiară, cea mai mare din toate timpurile. Precizează acest lucru Alan Greenspan, fostul președinte al Rezervelor Federale americane: „Este posibil ca ultima criză să fi fost cea mai mare criză financiară care a avut loc vreodată. Ca să fiu corect înțeles, Marea Depresiune a produs un colaps mult mai accentuat al activității economice. Dar prăbușirea generalizată, la scară globală, a piețelor financiare, cele care facilitează comerțul de zi cu zi, este ceva care s-a întâmplat doar în criza actuală”.

Dereglementarea din zona financiar-bancară, înflorirea activității speculative, depărtarea băncilor de menirea lor, aceea de a intermediar între actorii din viața economică, toate sunt cauze reale ale seismului financiar. Criza ca atare nu este și nu trebuie privită ca *produsul de sine stătător al domeniului financiar-bancar*. Rădăcinile ei merg în anii 1970, când s-a anulat o prevedere esențială a Tratatului de la Bretton Woods, cea care obliga ca moneda să aibă, într-o anumită proporție, acoperire în aur; era o prevedere care restricționa volumul masei monetare în acord cu volumul rezervelor de aur pe care le deținea țara. Prima mare consecință a fost expansiunea fulgerătoare a sistemului de credit. Din 1970 până în 2007, creditul a crescut de 50 de ori. Nu facem parte dintre cei care neagă orice valență pozitivă a noii măsuri. Volumul banilor existenți pe piață condiționează amploarea investițiilor, a activității economice în general. Numai că aplicarea ei rapidă și la proporții tot mai mari a generat *excesul*. S-a prefigurat un nou model al creșterii, bazat pe generalizarea creditului, un nou model de comportament bazat pe *traiul pe datorie*. Au apărut ceea ce s-a numit *fiat money*, au luat naștere noi structuri de împrumut. Toată lumea începea să

se împrumute, iar puterea financiară a căpătat un relief aparte în cadrul puterilor economice și a devenit un gen de „superputere”.

O criză reprezintă expresia unui dezechilibru instalat în viața economică și socială. Răspunderea sectorului financiar-bancar apare limpede. Va trebui să ținem cont că evoluția de care am vorbit s-a întâlnit cu un alt fenomen: o diminuare îngrijorătoare a activității de investiții propriu zise, singura care ar fi putut absorbi masa monetară existentă pe piață, orientând-o într-o direcție avantajoasă pentru societate. Absența acestei joncțiuni atât de necesare a grăbit criza și a încetinit ritmul de refacere în perioada post criză. Este un fenomen despre care vorbesc două autorități în materie. Este vorba despre Alan Greenspan care, într-o lucrare publicată în 2007 (deci cu un an înainte de izbucnirea crizei), vorbea despre un climat de nesiguranță apărut în viața americană, care influențează cu deosebire investițiile pe termen lung. „Investițiile în bunuri de preț cu o durată mare de viață sunt evitate” (Alan Greenspan, *The Age of Turbulence, Adventures in a New World*, Penguin Books, 2007, London, Allen Lane, p. 146). Acest gen de investiții sunt mult mai sensibile la climatul din societate și la perspectivele de evoluție ale acesteia. Ele reprezintă un adevărat seismograf al încrederii.

Intr-un interviu acordat cu ocazia încheierii mandatului său în fruntea Băncii Angliei, Sir Mervyn King vorbea, șase ani mai târziu, despre același lucru. Existența – poate în exces a capitalului – exercită o presiune, pentru că el trebuie plasat, „pus la lucru”. Unde? Dăm, în felul acesta, peste a doua parte a ecuației: *proiectul sau nevoia de proiecte la nivelul masei monetare* de care dispui. Cine este de vină pentru *bubbles*-urile care, în cele din urmă, au condus la criză? Masa monetară sau lipsa de proiecte în care să fie investiți banii. S-au creat dintr-o dată *două riscuri care conviețuiesc*. Criza a fost produsă de întâlnirea dintre ele. „Sunt întotdeauna izbit când vorbesc nu doar cu miniștri, ci și cu oameni care lucrează în Trezoreria că este foarte dificil să fie lansate proiecte de investiții. Este foarte ușor să cheltuiești banii într-o modalitate care să nu adauge la Produsul intern brut” (*Lunch with the FT: Sir Mervyn King, governor of Bank of England*, Martin Wolf, „Financial Times”, 15-16 iunie, 2013).

Am subliniat aceste lucruri pentru că ele explică ritmul modest de refacere din perioada post criză. Activitatea băncilor a fost mai limpede reglementată, dar motorul economic în măsură să asigure refacerea nu a mers la turația așteptată. Despre procesul de redresare economică din perioada post criză, Christine Lagarde precizează că este „dezamăgitor”. Mervyn King este mai sever. „Orice poate fi spus despre redresarea care a avut loc după criză, dar ea nu a fost nici puternică, nici sustenabilă, nici echilibrată”. Un motiv de îngrijorare suplimentară îl formează faptul că de la izbucnirea crizei, *capacitatea economiilor de piață de a genera prosperitate a scăzut*. Cerem îngăduința cititorului să exprimăm o nedumerire. Marea Recesiune, cum mai este denumită criza din 2008-2009, este arareori comparată cu Marea Depresiune. Este adevărat că în criza din 1929-33, statul nu a intervenit. Prin urmare, criza a fost lăsată să coboare în economia reală și a generat adevărate ravagii. De data aceasta, statul a intervenit. „Ce am făcut? răspunde Mervyn King la o întrebare: am evitat o Mare Depresiune”. Cum? Tipăindu-se bani care au fost acordați unităților confruntate cu dificultăți (cu deosebire băncilor). Nu am mai avut de-a face cu o Mare Depresiune, dar datoria publică a crescut

exploziv. Acesta a fost prețul.

Acum, la zece ani de la izbucnirea crizei, ar trebui să ne întrebăm: de ce revenirea a fost așa de dificilă și dezamăgitoare? Nu vom putea răspunde, dacă nu luăm în calcul *creșterea datoriei publice*. Cât timp mărirea datoriei unui stat se situează în limite rezonabile, ea nu afectează creșterea. Când aceasta ajunge la 90 de procente din PIB, atunci creșterea economică este afectată. Iar multe din țările dezvoltate se găsesc într-o asemenea situație. Precizarea venită din partea a doi autori cunoscuți – Carmen M. Reinhart, Kenneth S. Rogoff – a stârnit o vie dezbatere, care, într-o anumită măsură, contestă corelația de care vorbim. În ceea ce ne privește, nu dorim decât să subliniem că un om care poartă în spate o raniță cu o greutate echivalentă cu cea a propriului corp nu are cum să meargă în același ritm cu un semen al său care nu are nici o greutate în spate, sau are una mult mai mică.

Există o serie de alți factori care au îngreunat creșterea economică și, implicit, procesul de refacere. Am mai menționat *creșterea lentă a cererii mondiale*, care restrânge posibilitățile de export, cu deosebire a țărilor cu un nivel de competitivitate mai redus. Dacă privim la lumea de astăzi, nu este greu să observăm că ea este brăzdată de o falie cu puține șanse de a fi diminuată: de o parte se află țările cu *surplusuri comerciale*, de cealaltă – statele cu *deficite comerciale*. Din primele fac parte Germania, China, Coreea de Sud etc. Din cea de-a doua categorie, SUA, Marea Britanie și multe alte state situate la mijlocul ierarhiei economice mondiale. Primele țări au avantaje la care nu vor renunța. Celelalte, vor fi nevoite să se împrumute de la viitor pentru a face față unor probleme presante și, astfel, cum remarcă Mervyn King, nu vor reuși să iasă din paradoxul politicii; adică din presiunea termenului scurt, în condițiile în care numai prioritatea acordată termenului lung le poate ajuta să depășească situația în care se află. Multe din tensiunile momentului sunt asociate cu această împărțire severă, în multe privințe nemiloasă.

Pe acest fundal de nemulțumire, de tensiune și de temere, Ian Bremmer publică lucrarea *Fiecare națiune pentru ea însăși*, care semnală o tendință: statele sunt tentate să acorde o atenție redusă problemelor globale, problemelor comune, regionale sau planetare, și se întorc către ele însele. În anul publicării (2012), perspectiva părea cel puțin îndepărtată. Patru ani mai târziu, ea și-a găsit materializarea în formula „America first”, care ghidează politica celui mai puternic stat al lumii. Această adevărată cotitură în relațiile internaționale, în ceea ce numim ordinea liberală internațională, va avantaja o țară precum România? Suntem mai curând tentați să spunem nu. Aducem în sprijinul opiniei noastre două argumente.

În urmă cu doi ani, Richard Baldwin a scris o lucrare cu un mare impact: *Marea Convergență*. Marea Divergență reprezintă perioada inaugurată de revoluția tehnologică din epoca modernă care a propulsat Europa și a distanțat-o de celelalte țări, inclusiv față de Asia, forța dominantă până atunci; astăzi, spune autorul, trăim o perioadă de convergență, materializată în revenirea puterilor asiatice, în micșorarea decalajelor dintre acestea și statele dezvoltate. Da, este un proces de convergență reală între puterile de ieri și puterile emergente. La vârful ierarhiei mondiale, convergența este reală. O întrebare se ridică: convergența va fi reală și între țările din vârful ierarhiei economice și cele din mijlocul clasamentului? După opinia noastră, nu. Există riscul ca procesul de convergență de care am vorbit să fie însoțit de o divergență reală dintre vârful

și mijlocul ierarhiei economice mondiale.

La sfârșitul lunii august, ambasadorul SUA la București, Hans Klemm, a fost invitat la un for internațional organizat de Ministerul pentru Mediul de Afaceri. Prilej cu care a rostit o scurtă alocuțiune. Reproducem o apreciere a înaltului demnitar american: „Legat de responsabilitățile care mi-au fost date de președintele meu în domeniul relațiilor economice dintre SUA și România, principala mea obligație este să majorez nivelul exporturilor de produse și bunuri americane în România. Mi se mai spune să-i ajut pe americani să investească aici, în România. Dar, de fapt, principala mea prioritate în domeniul economic, și care respectă instrucțiunile președintelui meu, este să încurajez afaceriștii români să investească în SUA și să creeze locuri de muncă în SUA”. Este o declarație care exprimă cu mare fidelitate interesele economice ale puterii americane, putere confruntată cu un mare deficit comercial și cu o mare datorie publică.

În primul rand, declarația este făcută a doua zi după întâlnirea lui Hans Klemm cu Liviu Dragnea. Este de presupus că la aceasta întâlnire, președintele Camerei Deputaților a solicitat ambasadorului o creștere a investițiilor americane în țara noastră (mai ales că România este prima țară europeană care onorează angajamentul de a alocă 2% din PIB cheltuielilor militare; Franța, de pildă, va alocă și ea același procent, dar în mod eșalonat până în 2022). Prin urmare, putem considera declarația ambasadorului american ca un răspuns la discuția avută în urmă cu o zi cu Liviu Dragnea.

Deci politica oficială a Americii de astăzi este să sporească propriile exporturi (pentru a echilibra balanța sa comercială negativă), iar în ceea ce privește oamenii de afaceri străini, aceștia sunt invitați să investească tot în America, pentru a crea locuri de muncă în această țară. Să nu uităm, acesta va fi un *adevărat pattern de comportament* pentru fiecare țară dezvoltată. Atunci, care va fi câștigul României?

Cu toții observăm tensiunea care există între țările dezvoltate în ceea ce privește echilibrarea schimburilor comerciale. Ne aflăm pe buza unor adevărate războaie comerciale între China și SUA, între UE (cu deosebire Germania) și SUA. Este consecința relației comerciale dezechilibrate care există între America și cele două forțe economice ale momentului. Vom vedea cum vor evolua lucrurile. Cum spunem, cei dezvoltati au dispute, dar au și mijloace de răspuns. SUA pot impune taxe vamale produselor din China și Germania, dar și aceste țări au mijloacele lor de răspuns. În cele din urmă, se va ajunge la un gen de compromis. Dar ce mijloace de răspuns au țări precum România? *Totul sau aproape totul se va face pe seama țărilor de la mijlocul clasamentului*. Țări care nu au mijloace de reacție, nici economice, nici politice. Ele vor trebui să se adapteze.

Pentru statele care nu s-au pregătit mai din vreme, care nu și-au construit propriile atuuri economice – între care se află și țara noastră – va urma o perioadă extrem de dificilă. În condițiile aranjamentelor multilaterale, aceste țări mai puteau găsi o nișă pentru a-și promova interesele. Acum, ele se găsesc față în față cu țările mari și cu interesele lor. Se va inaugura o *eră a jocurilor de sumă nulă*, în care pierzătoare vor fi țările țările mai puțin pregătite.

Dacă România nu sesizează schimbarea pe care o anunță asemenea devize, precum „America first”, „Fiecare națiune pentru ea însăși”, nu va elabora o strategie care să aibă în miezul său „România first” (formulă nu neapărat spusă, dar îmbrățișată și promovată), va intra într-un declin din care nu știm dacă se va mai putea vreodată smulge.

Dr. Andrei Carpenanu

Simpozionul Național „Constantin Noica” la Râmnicu Vâlcea

A zecea ediție a Simpozionului „Constantin Noica” s-a desfășurat prin bunăvoința Înaltpreasfinției Sale Părintele dr. Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului, în sala Iosif Episcopul a Casei Sfântului Calinic din Centrul Eparhial al Arhiepiscopiei Râmnicului, în zilele de 25-26 mai 2018.

„A zecea ediție a Simpozionului „Constantin Noica”, a spus Acad. Alexandru Surdu, „este pentru noi o mare sărbătoare, dublată de plăcerea deosebită de a ne găsi aici în Împărăția Râmnicului”.

Acad. Al. Surdu a fost unul dintre apropiații filosofului Constantin Noica și colaborator cu acesta la Centrul de Logică al Academiei Române. Cu ocazia „Centenarului Noica” a organizat câteva manifestări omagiale, cea mai importantă fiind în Aula Academiei Române, dar, printre altele și la Râmnicu Vâlcea, unde s-a făcut și lansarea cărții Domniei Sale *Comentarii la rostirea filosofică însoțite de câteva gânduri despre Constantin Noica*, Edit. Kron-Art, Brașov, 2009. Văzând că nu i se acordă importanța cuvenită, ba chiar i s-a interzis de către cei care dețin copyright-ul publicarea operei la Editura Academiei Române, cum se face prin tradiție la sărbătoarea de centenar, Al. Surdu s-a hotărât, după exemplul celor care îl evocă pe Lucian Blaga prin festivaluri anuale, să organizeze în fiecare an câte un Simpozion „Constantin Noica”, de regulă într-o altă localitate din țară, cum îi plăcea și lui Noica, să vadă mereu oameni și locuri noi. Trebuie să menționăm că alții n-au mai avut asemenea inițiative. Al. Surdu este urmat în peregrinările sale omagiale pentru Noica de către cercetătorii Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române și de cadre didactice universitare și cercetători din Arad, București, Craiova, Cluj, Timișoara și Câmpulung Moldovenesc, unde s-au și desfășurat primele Simpozioane. La Râmnicu Vâlcea au participat și teologi, preoți și studenți, alături de Părintele Profesor dr. Ștefan Zară, care s-a preocupat și de organizarea și buna desfășurare a lucrărilor.

Acad. Alexandru Surdu, printr-un discurs magistral, i-a adus omagiul cuvenit mentorului său Constantin Noica, despre al cărui nume zicea că trebuie scris cu litere de aur pe tabula de onoare a filosofiei românești, mai ales prin lucrarea *Sentimentul românesc al ființei*, al cărei titlu a fost ales ca tematică a Simpozionului de la Râmnicu Vâlcea. Aceasta este și sintagma prin care Noica a reușit să exprime în

cuvinte bine meșteșugite legătura filosofiei cu teologia și, în special, a filosofiei românești cu Creștinismul și Ortodoxia, dreapta noastră Credință.

Mergând pe firul timpului și al lucrărilor lui Noica, dezbătute la Simpozioanele anterioare, pornind de la *Bucuriile simple* și ajungând la *Rostirea filosofică românească*, a cărei origine o constituie primul verset din *Prologul Evangheliei după Ioan: en arche en ho logos*, din care Noica a reținut traducerea lui *logos* prin „rostire”, iar Rostul Lumii l-a găsit în *Devenirea intru ființă* – un fel de povestire „pre limba românească” a Genezei prin Cuvânt = Rostire.

Dar ce fel de limbă românească? Limba vechilor scrieri bisericești din evangheliare și minee, din cronici, basme și cântece populare până la Marile Scrieri Poetice ale lui Eminescu. Limba noastră, cea de toate zilele, pe care ne-a lăsat-o Bunul Dumnezeu, și pe care au pictat-o monahii singuratici cu slove chirilice pe piele argăsită, pe pânză, pe lemn și piatră. Cuvintele acestea pictate, cioplite, scrijelate adânc în sufletul nostru nu sunt altceva decât sentimentele și simțămintele noastre despre ființă, despre ceea ce este. Căci, Noica, zice Acad. Al. Surdu, ne întoarce spre Început, spre *arche*, spre ceea ce tinde să fie, spre ceea ce numai devine încă și începe să se întrupeze în ființă prin sentimentele și presimțirile fiecărei limbi în care își face lucrarea Cuvântul.

Și Constantin Noica găsește numeroase opere scrise, povestite sau cântate în limba română, din care răzbate neliniștea aceea dinaintea Facerii, căreia Hegel îi zicea „pendularea între ființă și nimic” a devenirii, pentru care vorbirea noastră l-a găsit pe „întru”, care este și „în” și „spre”, amândouă și nici una încă; așa cum o spune Eminescu: „La-nceput, pe când ființă nu era, nici neființă...”, sau „punctul” acela „cel dintâi și singur” care „din haos face mumă”, sau în vorbire, din verbe face infinitive lungi, pe care, zicea Noica, le-a sculptat Brâncuși: nu sărutul, ci devenirea lui, sărutarea.

Și, spunea Al. Surdu, noi românii am avut răgazul să medităm două milenii asupra cuvintelor și să dăm glas sentimentului românesc al ființei, căci am fost aici, sedentari, spre deosebire de vecinii noștri „ocupați cu deplasările”, cu migrațiile de ici colo și alergăturile. Numai că, iată, acum la Centenarul Unirii noastre, trebuie să constatăm cu tristețe agonia Latinității Orientale, căci aproape toți românii care au rămas în afara României și-au pierdut identitatea națională. Dar nici

aceasta nu mai este România Mare, ci a devenit azilul sărmanilor, din care a plecat deja un sfert din populație, și pierde, văzând cu ochii, și din teritoriile care i-au mai rămas.

Înainte de a fi șterși din istorie, a zis Acad. Alexandru Surdu, ne revine nouă datoria, ca păstrători ai sentimentului românesc al ființei, de a ridica monumente ale aducerii aminte marilor noștri eroi ai culturii, printre care filosoful Constantin Noica o merită pe deplin. Noi i-am oferit cinstirea cuvenită și, iată, i-am ridicat astăzi al zecelea monument-simpozion întru amintirea numelui său. Și am făcut-o și o facem cu ajutorul Domniilor Voastre, al Înaltpreasfinției Sale Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului, al Mitropolitului Olteniei, ÎPS Irineu și al Bunului Dumnezeu, slăvit fie-i Numele. Acum și pururea și în Vecii Vecilor.

După acest discurs cutremurător, care a impresionat profund auditoriul, au urmat comunicările memorabile referitoare la tema în discuție: Acad. Alexandru Boboc, *Naționalitatea în filosofie*; Prof. univ. dr. Florea Lucaci, *Sentiment și rațiune în logica ființei*; Pr. prof. dr. Ștefan Zară, *De la Turnul Babel la rostul rostirii*; Prof. univ. dr. Mircea Lăzărescu, *Despre devenință*; Prof. univ. dr. Nicolae Georgescu, *Haos și neant la Eminescu*; Prof. univ. dr. Ion Dur, *Naționalism și românităte la Noica*; Prof. univ. dr. Ioan Biriș, *Ființă, raționalitate și calcul*; Prof. univ. dr. Vasile Muscă, *C. Noica și ideea școlii*. În total au fost prezentate peste patruzeci de comunicări care urmează să fie publicate în volumul al X-lea al Simpozioanelor „Constantin Noica”.

Merită să menționăm o comunicare a Doamnei Bianca Michi Nema, fostă studentă a Domnului Acad. Alexandru Surdu cu 20 de ani în urmă, *Despre plenitudine la A. Conway și C. Noica*. Aceasta i-a prilejuit prof. Al. Surdu o incursiune asupra noțiunilor de „împlinire” și „indeplinire” la Noica și, firește, despre idealul de îndeplinire, despre „omul deplin al culturii noastre”, care, în viziunea lui Constantin Noica era Mihai Eminescu.

Un moment deosebit al Simpozionului l-a constituit referința Acad. Alexandru Surdu, prilejuită de prezentarea unor materiale inedite ale lui C. Noica, la scriitorul Dinu Săraru, pentru care a mărturisit că are o deosebită stimă și considerațiune. S-a referit și la lucrarea acestuia *Corrida*, pe care o consideră un roman alegoric, cu tauri și toreadori, învingători și învinși, în care eminentul scriitor știe să ne

pună în față, mai bine decât ne-am fi imaginat, situații în care ar trebui să ne întrebăm, dacă nu a sosit și la noi vremea interzicerii unor astfel de bătăi, pe viață și pe moarte, în care suntem antrenați și împinși în lupte cu „tauri” nevinovați, de către picadori pe care nu-i cunoaștem, dar care ne „înțeapă” și pe noi și pe tauri de la spate, spre satisfacția unui public care huiduie sau aplaudă în necunoștință de cauză.

Specificul acestui Simpozion din „Împărăția Râmnicului” l-a constituit, prin bunăvoința organizatorilor, ocazia participanților de a vizita „cetățile împărătești”, cum le zice Al. Surdu mănăstirilor din această zonă binecuvântată de Bunul Dumnezeu.

Chiar de la început, participanții la Simpozion au fost găzduiți la Mănăstirea Turnu, așezată într-un loc retras pe malul stâng al Oltului, nu departe de Mănăstirea Cozia, unde se retrăgeau în vechime sihăștri și trăiau în grote săpate în piatră, care se văd și astăzi. A fost vizitată, firește, și Mănăstirea Cozia, care are, într-adevăr și ziduri de cetate și adăpostește mormântul Domnitorului Mircea cel Bătrân – loc de reculegere și de închinăciune. Participanții la Simpozion au rămas cu amintiri și de la Mănăstirile Antim, cu Schitul Troianu sau Schitul Ostrov, la care se fac de sărbători vestitele „praznice împărătești”, dar și Mănăstirea Dintr-un Lemn care adăpostește Icoana Făcătoare de Minuni a Maicii Domnului.

Dar Academicianului Alexandru Surdu destinul i-a oferit și o „minune” demult dorită. O vizită la conacul boieresc al scriitorului Dinu Săraru de la Slătioara. Aici i s-a făcut o primire „împărătească”, cu stindardul României ridicat pe catargul de la intrare, și cu trecerea prin poarta străjuită cu lei magnifici de piatră. I-au fost oferite cireșele tradiționale de sezon, dar și vișinata tradițională cu biscuiți și vinul roșu, de-al casei. Aici a ascultat fermecat povestirile minunate, cum numai Dinu Săraru știe să le spună, despre Constantin Noica, regretând și astăzi că n-a avut inspirația de a le înregistra. „Clike de neuitat” ne-a mărturisit Alexandru Surdu, după ce s-a recules în Paraclisul conacului. „I-am mulțumit Bunului Dumnezeu pentru darurile cu care mi-a mângâiat sufletul, pentru odihna în pace a celui care a fost Constantin Noica, pentru sănătatea lui Dinu Săraru și a familiei sale și pentru răsplata în Împărăția Cerului a faptelor bune ale Înaltpreasfinției Sale Varsanufie al Râmnicului”.

Fundația „Niște Țărani” la 20 de ani

Fundația Națională pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani” a sărbătorit vineri, 28 septembrie, la Palatul Cantacuzino de pe Calea Victoriei, 20 de ani de activitate în slujba țărânului român. Fondatorul „Niște Țărani”, scriitorul Dinu Săraru, a mărturisit, la ceas aniversar, că „Fundamental pentru civilizația românească este țăranul. Din rândurile țăranilor s-au ridicat și domnii Țării Românești de care vorbește și actualul președinte al Academiei Române, Ioan Aurel Pop, într-un editorial publicat în revista fundației. (...) Ajungând la ideea că țăranul este aristocratul numărul unu, m-am gândit că ambițiile fundației trebuie să fie naționale, nu județene, nu bucureștene, nu de regiune.”

Despre începuturile fundației, dar și despre viziunea „Niște Țărani” a vorbit președintele fundației, gl. lt. (r) Olimpiodor Antonescu: „A fost un vis frumos, un vis plăcut, un vis al maestrului Dinu Săraru pentru a reuși să contribuie la propășirea civilizației țăranului român. (...) Fundația, de la înființarea sa, (...) a acționat în mod deosebit pentru a păstra nealterată identitatea și demnitatea țăranului român.”

La evenimentul cultural aniversar au luat mai mult cuvântul acad. D.R. Popescu, gl. (r) prof. univ. dr. Vasile Căndea, membru fondator al AOȘR, prof. univ. dr. Ilie Bădescu, membru corespondent al Academiei Române, violonistul și dirijorul Mădălin Voicu, secretar de stat în Ministerul Culturii, Sorin Mihăilescu, vicepreședintele Fundației „Niște Țărani”, precum și scriitorul Ștefan Mitroi.

Clipa

„Cocoșul de Hurez” – ediția XLVIII

La început de iunie, meșteri ceramiști din toată țara, dar și din țări precum Franța, Spania sau Italia, s-au reunit pentru cea de-a 48-a ediție a celui mai mare târg al ceramicii populare românești, „Cocoșul de Hurez”, eveniment organizat de Primăria orașului Horezu, Vâlcea. Ca în fiecare an, Fundația Națională pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani” a acordat Marele Premiu al târgului cultural celui mai iscusit maestru al artei ceramicii.

Reprezentanții juriului, fondatorul Fundației „Niște Țărani”, scriitorul Dinu Săraru, președintele Fundației, gl. lt. (r) Olimpiodor Antonescu, președintele de onoare al Fundației, I.P.S. Dr. Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului, conf. univ. dr. Corina Mihăescu, prof. Elena Stoica și dr. Florin Epure, directorul Direcției Județene pentru Cultură Vâlcea, după o aprofundată studiere a operelor măștrilor olari, au încredințat Marele Premiu doamnei Ioana Mischiu, pentru o viață în slujba roșii olarului, pentru continuarea și apărarea tradițiilor și identității ceramicii de Horezu și pentru cultul „Mușcatelor roșii”.

Țimp de trei zile (1-3 iunie), Satul de vacanță „Stejari” din Horezu a strălucit în culorile de pământ ale ceramicii românești și, în special, ale Ceramicii de Horezu și al meșteșugului olarilor, aflate în Patrimoniul Cultural Imaterial al UNESCO din anul 2012.

Clipa

„Les Dilettantes”, câștigătorii Festivalului Național de Teatru Școlar „Niște Țărani” 2018

Elevi talentați din întreaga țară au readus în lumină frumusețea satului românesc pe scena Festivalului Național de Teatru Școlar „Niște Țărani”, aflat anul acesta la cea de-a XIII-a ediție.

Membrii juriului festivalului, actrițele Adela Mărculescu și Adriana Trandafir, actorul Vlad Molotoi și vicepreședintele Fundației Naționale pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani”, ing. Sorin Mihăilescu au înmănat trofeul „Opinca de aur” trupei „Les Dilettantes” de la Școala Gimnazială „Ștefan cel Mare” din Alexandria, Teleorman.

Sub îndrumarea doamnei Paula Dobrin, tinerii actori au cucerit atât juriul, cât și întregul public prezent cu o piesă-compoziție proprie, *O poveste de suflet... încercat*.

Clipa

Artă, istorie, „Râmnicul de odinioară”

După numeroase expoziții personale și colective – dar și lucrări expuse în galerii de peste hotare –, artistul plastic Olga Popescu aduce un omagiu orașului natal prin *Râmnicul de odinioară*. În luna septembrie, Galeria Artex din Râmnicul Vâlcea au găzduit vernisajul Olgăi Popescu „IERI” – *Râmnicul de odinioară*, curatorul expoziției fiind vicepreședintele pentru teritoriu al Uniunii Artiștilor Plastici din România, Gheorghe Dican.

„Am terminat picturile îndrăgostită de lumea pe care am găsit-o, și tristă pentru că, lăsându-le în urmă, va trebui să mă despart puțin de ea. Însă visul va deveni următoarea serie de lucrări.” a mărturisit Olga Popescu despre proiectul de suflet la care a lucrat timp de patru ani.

Clipa

Festivalul Internațional al Artelor Vizuale „GORJFEST” 2018

Primăria și Consiliul Local al comunei Țințăreni și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj au organizat miercuri, 26 septembrie, cea de-a XXIX-a ediție a Festivalului Internațional al Artelor Vizuale „GORJFEST”. Mai bine de 25 de artiști din Israel, Serbia, Republica Moldova, Italia, Bulgaria și România au deschis festivalul prin culoare, cu picturi, sculpturi, lucrări de grafică și fotografii alese.

Cu prilejul festivalului închinat artelor vizuale a avut loc ceremonia de dezvelire a două sculpturi comemorative în centrul comunei Țințăreni. Bustul lui Mihai Eminescu a fost ridicat în memoria popasului eminescian din vara anului 1878 în Florești, comuna Țințăreni, la conacul Bălcescu-Mandrea, pe când bustul lui Tudor

Vladimirescu a fost ridicat în memoria bravului pandur care, în februarie 1821, a organizat o tabără de instruire a pandurilor la Țințăreni, locul de unde a pornit în marșul spre București.

Ceremonia dezvelirii celor două busturi a avut loc în prezența

primarului comunei Țințăreni, prof. Maria Vasilescu, a prefectului Gorjului, Ciprian Adrian Florescu, a vicepreședintelui Consiliului Județean Gorj, Gheorghe Nichifor, și a unui numeros public iubitor de cultură.

Clipa

EDITORI

Arhiepiscopia Râmnicului

Înaltpreasfințitul Părinte
† DR. VARSANUFIE
Arhiepiscopul Râmnicului

Președinte
Gf. lt. (r) Olimpiodor Antonescu

REDACȚIA

Editor-coordonator
Alexandra Săraru

Secretar general de redacție
Găa Tudoran
Elena Văduva

Seniori editori

Acad. Dan Berindei

Acad. Dinu C. Giurescu

Acad. D. R. Popescu

Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici

Acad. Răzvan Theodorescu

Acad. Ion Aurel Pop

Acad. Marius Porumb

† P.S. Emilian Lovișteanu

Lect. univ. dr. Irina Airinei

Vartan Arachelian

Prof. univ. dr. Jean-Jacques Askenasy

Prof. univ. dr. Ilie Bădescu, membru

correspondent al Academiei Române

Dr. Andrei Cărpeneanu

Prof. univ. dr. Grigore Constantinescu

Drd. Mălina Conțu

Prof. univ. dr. Paul Dobrescu

Nicolae Dragoș

Prof. univ. dr. Dana Duma

Prof. univ. dr. Ion Ghinoiu

Mircea Radu Iacoban

Nicolae Iliescu

Andrei Magheru

Dr. Corina Mihăescu

Ștefan Mitroi

Prof. dr. George G. Potra, membru AOȘR

Prof. univ. dr. Valeriu Răpeanu

Prof. univ. dr. Gabriela Rusu-Păsărin

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu, membru AOȘR

Tiberiu Stama

C. Stănescu

Vasile Vasiescu

Prof. univ. dr. Dan Zamfirescu,

membru AOȘR

DTP & Web

Vladimir Tudose

Adresa redacției

Str. dr. Mihail Obedenaru, nr. 27

Sector 5, 050532, București

Tel./Fax: 021 411 00 70

www.revistaclipa.com

clipa@revistaclipa.com

Tipar: Gutenberg s.a.

Tel: 021.345.09.26

E-mail: gutenberg_sa@yahoo.com

ISSN 2065 – 300X

Semnatarii articolelor sunt direct răspunzători,
conf. art. 205, 206, de exactitatea și corectitudinea
celor relatate în materialele publicate

De marginea statalității românești: vechi lăcașuri și vechi dinastii

„În anul 1418 apărea cea de-a treia necropolă basarabească, prin îngroparea aici, de data aceasta pentru întâia oară în pronaos, a lui Mircea I, întemeietorul cel mare al Țării Românești, fiul și nepotul de frate al celor doi voievozi îngropați, foarte probabil, la Curtea de Argeș, nepotul și strănepotul celor doi întemeietori de țară și de mitropolie care odihnesc pentru vecie la Câmpulung.

Am arătat în altă parte cum pronaosul cozia, spațiu abia luminat al rugii isihaste și al morții – asemănător unor narthexuri sârbești de pe valea Moravei, de la Gorjnak, Veluče și Neupara –, primea pe mormântul ctitorului cioplit antropomorf după moda occidentală lespedeza săpată în formă de trunchi de piramidă, întru totul similar tradiției funerare sârbești din secolele XII-XIV, creând la rândul-i o tradiție ce avea să fie urmată în curând, în cea de-a patra necropolă princiară munteană, cea de la Dealu.”

Acad. prof. univ. dr. Răzvan
Theodorescu

În căutarea identității

Gia Tudoran

Dacă suferința naște artă, ce poveste se poate ascunde în spatele unui laureat Nobel pentru literatură? Respingere, neglijență, abandon. Oameni cu nume, dar fără chip, emoții sau însemnătate reală; figuri fantomatice ale Parisului postbelic.

„O fată frumoasă cu o inimă rece” pe post de mamă, o flamandă prea ocupată cu iluzia unei cariere strălucite în teatru să-i pese de fiul său. Tatăl, un evreu în cenușa Ocupației, prins în „lumea tulbură a clandestinității și a pieței negre în care el se învârtă prin forța împrejurărilor”. Iar copilul, însuși Patrick Modiano, o umbră plimbată din internat în internat, când părinții lui locuiau în apropierea școlii.

Printre observații impersonale și fărâme de scrisori fără suflet, Patrick se străduiește să-și construiască identitatea. *Un pedigree*, cu repere temporale și geografice foarte specifice, presărat cu fel și fel de nume din lumea demimondenă și ornat cu traume. O relatare cât se poate de rece, o confesiune lipsită de eufemisme, necesară pentru găsirea sinelui.

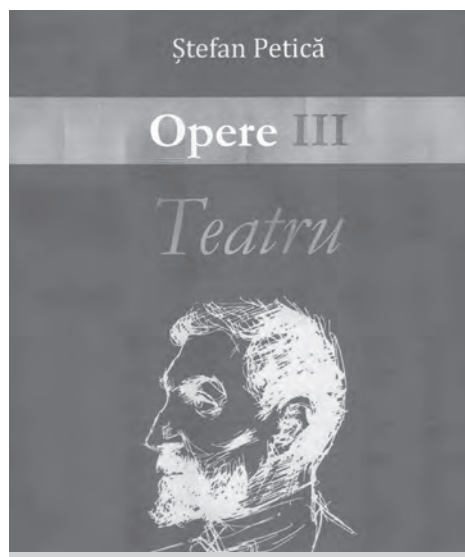
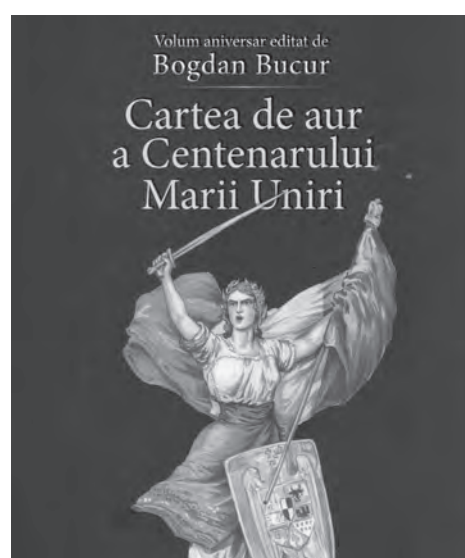
Universul copilului Patrick nu are năzbâtii sau cicăliri. E jupuit de dragoste parentală, ca apoi să fie asimilat cu detașare. E plin de zeci de personaje mărunte, amintite cu exactitate pentru a umple toate golurile unei copilării de plumb. E povestea crudă a unui laureat Nobel, de la naștere până la vârsta de 21 de ani, atunci când își va încondeia prima carte.

„Iertate să-mi fie toate aceste nume și altele ce vor urma. Sunt un câine care se prefacă că are un pedigree.”

Un pedigree
Patrick Modiano
Editura RAO, București, 2015

Recomandările Clipei

Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici

Athénée Palace – amintiri din timpul războiului (II)

Hotelurile de odinioară din fața Athénée Palace-ului

În fața fațadei de pe Calea Victoriei, aspectul era foarte mult diferit de cel de azi. Se ridicau dinspre nord spre sud un șir de patru hoteluri care azi nu mai există. E vorba de hotelurile Splendid Parc (recent și de aspect modern), Splendid (masiv, impunător), High Life și Imperial. Ultimele două erau mai mici, în stil eclectic de inspirație franceză, despărțite de străduța Modei. Ele se aflau pe locul unde se deschide acum Strada Știrbey Vodă în Calea Victoriei. Dincolo de hotelul Splendid Parc, spre Piața Victoriei se ridica blocul recent (modern pentru vremea aceea) al Societății Mica, în care se găsea la parter cofetăria Nestor, una din marile atracții ale cartierului. Toate aceste clădiri formau un ansamblu elegant, mult mai pitoresc și mai cald decât actualul hotel București și clădirea cu care se continuă spre Știrbey Vodă. După cum se vede, cartierul în care am trăit ca student a fost unul de excepție prin eleganța lui, așezarea sa și prin magazinele și localurile respective.

arhitecții la modă bucureșteni ai perioadei interbelice. El a construit edificii importante ca Palatul Victoria, Palatul Academiei Militare sau Palatul Elisabeta, combinând stilul Bauhaus, atunci foarte folosit, cu viziunea mussoliniană a arhitecților italieni. M-a atras încă din copilărie cu acele pitorești edicule de piatră ale transformatorilor electrici din Sinaia.

Duiliu Marcu

Athénée Palace (înainte și după 1937)

Hotelul Athénée Palace nu mai era în 1941 cel al lui Susskind și Bradeau din copilăria mea, căci fusese restaurat și remaniat de arhitectul Duiliu Marcu. Acesta, printre altele, i-a modificat radical fațadele. A înlăturat frontonul, toate ornamentele sculptate și decorurile pictate. Hotelul nu mai avea somptuozitatea lui desuetă dar elegantă din trecut. Totul era monoton, cenușiu, geometric, în stilul Bauhaus adoptat de Carol II.

Athénée Palace-ul lui Duiliu Marcu

Duiliu Marcu a fost unul din

L-am cunoscut bine spre sfârșitul vieții sale (prin anii 1964-1966) când l-am tratat. Mai era încă bărbatul frumos de odinioară. Avea peste 80 de ani și trăia între două femei. Era îngrijit de soția lui, dar mai ales de marea sa admiratoare, Valentina Buzdugan (fica fostului regent și fosta soție a profesorului Titu Vasiliu de anatomie patologică de la Cluj), care avea o profundă afecțiune pentru el. După ce a murit, Valentina este cea care s-a ocupat de toate ritualurile, căci soția și fiul arhitectului au părăsit țara. Cu acest prilej a izbucnit un scandal tipic pentru epoca Ceaușescu, căci s-a descoperit că dispăruse o frumoasă tapițerie (cred că un Aubusson) pe care Duiliu Marcu o avea în locuința sa de pe bulevardul Kiseleff, scandal care a fost cât pe ce să împiedece emigrarea familiei sale.

Fațada spre Strada Episcopiei se îmbogățise, căci în dreapta intrării în hotel fusese amenajată una din cele mai vestite frizerii din sud-estul european. Era frizeria lui Ionică Oprișan, frizerul regelui Carol II și cel mai

La Ionică (în dreapta, fără halat, doamna Oprișan), fotografie de Willy Pragher

notoriu frizer de atunci din București. Frizeria era mare, iluminată feeric și practic tapetată cu oglinzi de cristal. Mobilierul era ultramodern din aluminiu și alamă strălucitor și el. Peste tot plutea un miros agreabil de cosmetice de bună calitate. Personalul îmbrăcat în halate albe era impecabil și oferea toate serviciile (ras, tuns, frezat, spălat pe cap, manicură și pedicură).

Ionică era mic de stat, ușor supraponderal, purta o mustață roșcată și avea o chelie incipientă. Era foarte amabil, vorbea mult cu gesturi largi. Era totdeauna parfumat și purta o bluză de șantung crem. De când eram mic mă tunde. Niciodată nu a lăsat pe un colaborator al său să mă tundă. Ionică însă nu tunde decât pe alese. După ce mă tundeă îi strecuram o monedă în buzunar. Știa toate cancanurile, pe care le povestea cu haz, dar și cu discreția cuvenită. Lumea știa că povestea regelui tot ce afla. Era un pasionat al cursei de cai, care i-au „tocat” mulți bani. Din păcate, îi plăceau țăriile. De aceea a murit relativ tânăr, regretat de toată lumea. A fost un personaj pitoresc al Bucureștilor. Se zicea că fusese finanțat de camarila regală și chiar de rege. Eu am ținut foarte mult la el.

Din frizerie urca o scară metalică către o galerie unde se afla sectorul de coafură pentru femei condus de domnul Robert, pe care-l cunoșteam numai din vedere. Nu am urcat niciodată. Aici

se afla tot sistemul logistic pentru tuns, coafat, ondulat, spălat și vopsit părul doamnelor.

De jos se vedeau faimoasele căști de uscat părul. Cea mai mare parte din doamnele protipendadei bucureștene, soțiile de politicieni, de diplomați, de militari superiori și jurnaliști, sau oameni de afaceri români dar și streini se întâlneau aici. Contesa Waldeck susține că la Ionică veneau și traficanți din lumea interlopă internațională. Este evident că frizeria și salonul de coafură a lui Ionică erau spații unde se puteau afla multe secrete. De aceea gurile rele susțineau că domnul Robert era un colonel german din serviciile secrete sub acoperire.

Coafezele erau toate tinere și atrăgătoare, veșnic zâmbitoare, vesele și amabile și mai ales bine pregătite profesional și foarte vorbărețe. Femeia de serviciu din hotel mi-a atras atenția că multe din ele erau agente ale diferitelor servicii române și streine.

Toată frizeria era o afacere de familie. De aceea surorile lui Ionică erau manicuriste, iar soția lui trona la casierie. Tot personalul era supravegheat cu severitate de doamna Oprișan, căreia nu-i scăpa nimic.

Frizeria „Ionică” a fost o adevărată instituție și își are un loc interesant în istoria Bucureștilor din perioada interbelică și mai ales din perioada războiului al doilea mondial.

La Ionică (sectorul doamnelor), fotografie de Willy Pragher